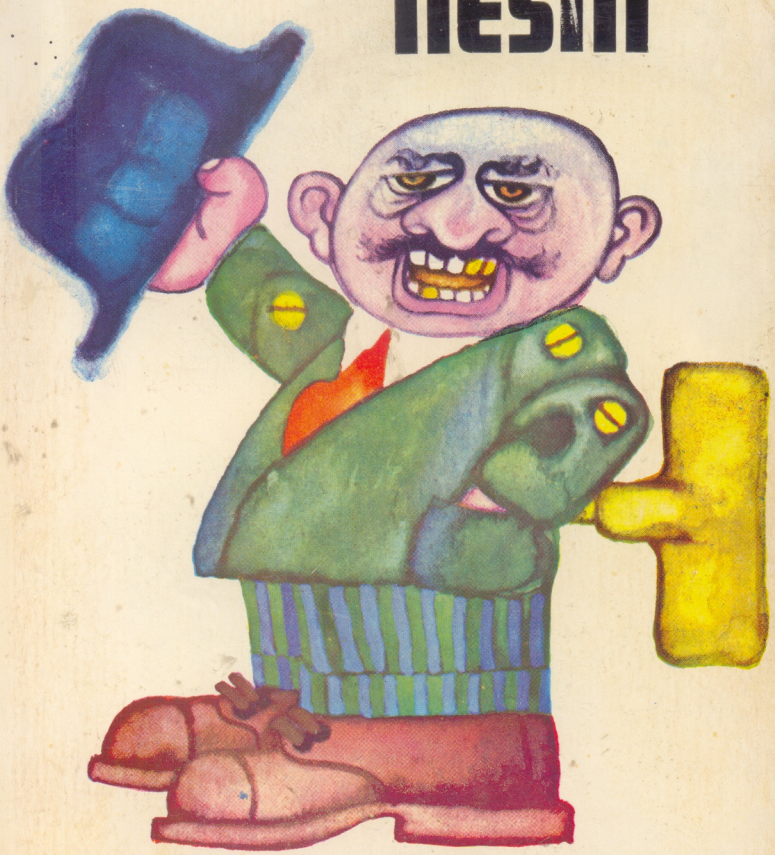
AZİZ NESİN

nutuk makinası

az gittik, uz gittik

BİLGİ YAYINEVİ

BİLGİ YAYINLARI : 132
DENEME, ANI **DİZİSİ : 21**

Nutuk Makinası

Birinci Basım 1958
İkinci Basım 1971

Az Gittik Uz Gittik

Birinci Basım 1959
İkinci Basım 1971

İki kitap bir arada

Birinci Basım
Kasım 1971

BİLGİ YAYINEVİ
Sakarya Caddesi 8
Yenişehir, Ankara
Telf. : 17 7403 - 12 50 67

AZtZ NESİN

NUTUK MAKİNASI

AZ GİTTİK UZ GİTTİK

BİLGİ YAYINEVİ

Kapak Düzeni: Fahri KARAGÖZOĞLU

BİLGİ BASIMEVİ-ANKARA, 1971

NUTUK MAKİNASI, *1958 yılında yayımlanmıştı. İçinde, o zamana dek gazetelerde yayımlanmış fıkralarımdan 52 fıkra vardı. Bu kez ikinci basımını hazırlarken, kitaptan 20 fıkrayı çıkardım.*

AZ GİTTİK UZ GİTTİK, *1959 yılında yayımlanmıştı. İçinde, o zamana dek gazetelerde yayımlanmış fıkralarımdan seçilmiş 43 fıkra vardı. Bu kez ikinci basımını hazırlarken, kitaptan 10 fıkrayı çıkardım.*

İkinci basımında her iki kitabı birleştirerek bir kitap olarak sunuyorum.

Aziz NESİN

İÇİNDEKİLER

NUTUK MAKİNASI
Nutuk Makinası
Ekselans Kuru Fasulye . . . . . .
Çok Konuşma. . . . . .
Kahve ve Demokrasi. . . . . .
Hürriyet . . . . . .
Bir Yazı Nasıl Yazılır? . . . . . .
Nirde Olussa Ossun . . . . . .
Ben Bir Copum . . . . . .
Hoşgeldin Çöpçü Hazretleri . . . . . .
Yediğin Nane İse. . . . . .
Kafakol Çekmemizin Nedeni . . . . . .
Bize Azı Yeter . . . . . .
Balkanların ve Yakın Şarkın En Büyüğü
Sağlam Karakterli Olsun . . . . . .
Demek İsterim ki . . . . . .
Nane Maydanoz . . . . . .
Cıgara Paketleri . . . . . .
Çüüüş Hanımefendi . .. .
Baba Sana Teşekkür Ederim . . . . . .
Önemsiz Ama . . . . . .
Keçiboynuzu. . . . .
Doğuştan Olmalar!. . . . . .
Bilmece - Bildirmece . . . . . .
İlerleyelim Beyler! . . . . . .
Adını Öğren de Gel! . . . . . .
Kurşun Boru . . . . . .
Başkan Aranıyor . . . . . .
Üzerinde Durmak. . . . .
Çok Önemli İşi Var!. . . . . .

Maksadımız Lâtife. . . . . .
İnsanın Enayiliği . . . . . .
Mutlu Bir Çingene Palamutu

AZ GİTTİK UZ GİTTİK
Bostan Korkuluğu . . . . . .
Hukuk-u Merkep Beyannamesi
Kibritlerde Eşitlik. . . . . .
Biri Arabada Biri Yayan
Zamazingo.. . .. .
Coni, Bayrağa Dokunma! ...
Ah Yaramaz Kız Ah!
İnsan Haklan Üzerine Sözlük
Pastanede Buluşalım . . . . . .
Gafiller Gafletteler. . . . . .
Bir İstifa. . . . . .
Ailem Değil mi? . . . . . .
Herkes Pusuda . . . . . .
Tatlı Muhalefet . . . . . .
Sevgilim . . . . . .
Ooooh, Ne Âlâ! . . . . . .
Güzelim Konu . . . . . .
Benim Gölve'lilerim . . . . . .
Şehirlerarası ... .
İlki Zor Gelir. . . . . .
Delifişek Bir Sinek. . . . .
Ferferik. . . . .
Ya Bu Bataklık . . . . . .
Tarihî Film . . . . . .
Balo Gazetesi İçin Yazı
Devenin Başı . . . . . .
Makinalar Kandırılmaz. . . . . .
Allasmarladık . . . . . .
Esat Adil . . . . . .
Yuvarlanıp Gidiyoruz İşte ...
Ha Yavrum Ha . . . . . .
Ne Verirseniz Verin . . . . . .
Kadın mı, Balkon mu?

NUTUK MAKINASI

Birinci Basım 1958
İkinci Basım 1971

NUTUK MAKİNASI

Artık makina her alanda insanın yerini almaya başladı. Robot denilen bu makina - adamlar her ne yaparlarsa insandan çok daha iyi yapıyorlar. Hani biz insanlar yanlış bir iş yapınca «Eh, n'ââpalım, beni beşer, bazan şaşar» deriz ya, bu robotlarda böyle şeyler yok. Yaptıkları işlerde kıl kadar şaşmıyorlar. Şimdi Amerika'da bir yeni makina-adam yapmışlar, insanın aklı durur, şarkı besteliyormuş. Evet, basbayağı şarkı besteliyormuş. Hem de saatte bin şarkı... Bu bestekâr makinenin adı Düğmeli Berta. Üzerinde bir sürü düğme var. Eski şarkıları dinleye dinleye bıktın mı, hemen bu makineden Madmazel Bertaya gideceksin, artık cancağızın nasıl bir şarkı dinlemek istiyorsa, o düğmeye basacaksın. Düğmeli Berta, hep aynı şeyleri çalmıyor. Her sefer yeni bir şarkı besteliyor. Ne biçim şarkı istiyorsun? Âşık mısın? Kederli misin? Sevgilin mi kaçtı? Meteliksiz mi kaldın?

— Aman Madmazel Berta, bana kederli bir şarkı bestele! diyeceksin.

İstersen ayrılık şarkısı, intihar edeceksen cenaze marşı, evleneceksen düğün havası, ne istersen...

Memleketimizin en çok gereksindiği makine, bence ne traktör, ne buzdolabı, ne otomobil, ne de çamaşır makinesi... Bize asıl gerekli olan işte böyle bir makina - adam. Yalnız şarkı söylemeyecek de, şarkı yerine nutuk söyleyecek. Ama yalnız iktidara değil, her partiye böyle bir nutuk makinesi gerekli. Çünkü partilerimizin nutukları eskidi, dinleye dinleye hepsinden bıktık. On yıldanberi hep o plâklar...

Eskiden Hafız Burhan'ın gazel, yahut ninni plâkları vardı. O plâklar başlamadan önce «Odeon Rekor» der, sonra ver yansın ederlerdi. Şimdi de partilerimiz öyle. Diyelim, iktidar partisiyse,

— Eski idare zamanında... diye başladı mı, artık gerisini biliyorsunuz.

İktidar değil, muhalefet partisiyse onların plâğı da şöyle başlar :

— Biz iktidara geçince...

Radyodaki, mitinglerdeki, kongrelerdeki nutuklar, on yıldır hep bu. Gık dedik artık.

Dostumuz Amerika, gerçekten yardım etmek istiyorsa, en büyük yardımı, bize bir nutuk makinesi yapıp göndermesidir. Elektrik süpürgesi, çamaşır makinası, traş makinasından önce bir nu-

tuk makinası... Hiç olmazsa makinedir, nutuk verirken çam devirmez, gaf yapmaz, pot kırmaz. «Beni beşer, bazan şaşar» dedikleri insanlara göre, böyle bir nutuk makinesi geldi mi, muvafık mısın, muhalif misin, bas makinanın istediğin düğmesine, dilediğin gibi ver veriştir.

— Haydi bay robot, bize şöyle iç açıcı bir nutuk çek de, şu muhaliflerin çanına ot tıka! dersin, düğmesine bastın mı, nutuk makinesi başlar :

— Muhterem vatandaşlar!... Rakamların şaşmaz diliyle konuşuyorum. Geçen seneye nazaran yüzde seksen artan falan filân...

Beğenmediniz mi? Başka düğmeye basın :

— Sayın vatandaşlar!... Bu kuyruk meselesi memleketi batırdı...

Ne istiyorsan, nasıl istiyorsan o nutku çal, o nutku dinle...

Yalnız bir zorumuz var. Bizim havamızdan mı, suyumuzdan mı, her ne hikmetse, bize gelen bütün makineler bozulur. İşte elektrikli tren, işte İtalya'dan artistlerle gelen televizyon, hiçbiri işlemedi. Bu nutuk makinasının da işleyeceği şüpheli. Ya yedek parçası bulunmaz, ya yedek parçası bulunur, o zaman da kendisi bulunmaz. Ne yapar eder, onu da işlemez hale getiririz. Herkesler teknik icat eder, biz de teknik arıza icat ede-

riz. Yoksa işletebilsek, bizim en çok gereksindiğimiz şey, bin düğmeli bir nutuk makinesidir. Sonunda olsa olsa, savcılar,

— Nutuk makinasının falan filân numaralı düğmelerine basılmayacak !... derler, olur biter.

Artık kendine güvenen, o düğmelere de basar, borazancıbaşı olur.

EKSELANS KURU FASULYE

HAŞMETMEAP KURU FASULYE HAZRETLERİ

Bakkal Ali'nin «Kanaat bakkaliye mağazası»nda İstanbul

Efendimiz, Velinimetimiz,

Zât-ı fahîmanelerine en derin hürmetlerimi arz ile mübahiyim efendim. Nice zamandır soframızda, tabağımızda zat-ı asîlâneleri ile şerefyâb olamadığımızdan, üzüntümüz büyüktür. Bu derin üzüntü ile midelerimizde ileri geri homurtular başlamıştır.

Zât-ı asâletmeâb efendimizin yüzünü görmek, kralların yüzünü görmekten çok daha zor bir hale gelmiştir.

Efendimiz, velinimetimiz,

Biz fakir fukaraya insaf ediniz. Eskiden evimizde bir tencere kuru fasulye kaynattık mı, çoluk çocuk güle oynaya yerdik, dünyalar bizim olurdu. Şimdi saray sofralarına lâyık bir yemek olalı, biz garipleri unuttunuz. Ama efendimiz, biz sizi unutamadık.

O mutlu geçmiş günlerimizde ekmeğimizi, salçalı suyunuza bana bana, tıka basa yer, kuzu gibi doyardık. Demokrasiymiş, hürriyetmiş, yok efendim anaya-

saymış, hâkim teminatı imiş, hiçbiri umurumuzda değildi.

Karnımız doyduktan sonra içimiz yanar, kana kana su içerdik. Hassalarınızdan hangi birini saymalı. Sizde bulunduğunuz kabı şişiren bir hassa vardır. Karnımızı davul gibi şişirirdiniz. Şişer şişer, yan gelir devrilirdik. Ah, o ne keyifti efendimiz. Gaz yapardınız. Gazdan sonra saz yapardınız, caz yapardınız.

Doktorlar sizin erkeklik kudreti verdiğinizi ispat ve ilân etmişlerdi. Bizim sıksık övündüğümüz erkekliğimiz, belki de sizin yüzünüzdendi. Çünkü efendim erkekler, muhallebi yiyenlerden değil, daha çok bizim gibi kuru fasulye yiyenler arasından çıkardı. Bir tabak kuru fasulyeyle karnını şişirenin, hemen erkekliği tutar, narayı patlatır, yan baktın, diye bıçağa sarılırdı. Fasulyenin gazı biter bitmez de erkeklik karakolda sönerdi.

Ey gelirsizlerin, dar gelirlilerin, az gelirlilerin efendisi kuru fasulye! Şimdi bir kilonuz altı liraya çıkmış. Yüzünüzü göremez, evimize alamaz, tadınıza bakamaz olduk.

Ekselans kuru fasulye hazretleri! Biz size güvenip dünyaya geldik. Size güvenip evlendik. Size güvenip çoluk çocuk sahibi olduk. Şimdi zat-ı haşmetpenâhilerinin yaptığı da iş mi yâni ?.. Altı liraya kuru fasulye olur mu ? Ulan ekselans, çok kal-

leşmişsin. Döneğin biriymişsin... Yazıklar olsun ekselans... Yuf sana!

Bu vesileyle, en derin hürmetlerimin lütfen kabul buyurulmasını dilerim efendimiz.

ÇOK KONUŞMA!

1915 de doğdu. Evde ağlayamazdı. Hemen annesi,

— Sus! diye paylardı.

Gülemezdi, bağıramazdı. Babası,

— Sus!.. diye azarlardı.

Misafir gelince,

— Ayıptır, sus! derlerdi.

Yabancı kimse yokken de evdekiler,

— Başımı dinliyeceğim, sus! derlerdi.

Yedi yaşına kadar bu, böylece sürdü.

*

İlkokula gitti. Derste bişey soracak olsa, öğretmeni,

— Sus!.. diye çıkışırdı.

Derse kalksa,

— Ne sorulursa onu söyle, çok konuşma!... derdi öğretmenleri.

Oniki yaşına kadar da böylece sürdü.

Ortaokula gitti. Ağzım açacak olsa, büyükleri,

— Her lâfa karışma! dediler.

Müdür,

— Söz gümüşse, sükût altındır! vecizesini öğretti.

Türkçe öğretmeni,

— İki dinle, bir söyle... Bak, iki kulak, bir ağız var!. dedi.

— Sus!..

— Sesini kes!..

— Çok konuşma!..

Onbeş yaşına kadar böylece sürdü.

*

Liseye gidiyordu. Burada öğrendiği en güzel şey «Essükûtü hayrün mineddırdır» sözü oldu. Yani susmak, dırdırdan hayırlıdır.

— Çok konuşma!..

— Sus!..

— Kes sesini!..

Ondokuz yaşına kadar böylece sürdü.

*

Üniversiteye girdi. Evde,

— Büyüklerin yanında konuşulmaz! diye öğretiyorlardı.

Annesi,

— Söz büyüğün, sus küçüğün! diyordu.

Profesör birgün ona,
— Dilini tut!.. demişti.
Yirmiüç yaşına kadar böylece sürdü.

*

Askere gitti. Onbaşısı,
— Sus len!.. diye bağırdı.
Çavuş,
— Dırlanma! diye azarladı.
Yüzbaşı,
— Pısss!.. Sısss!.. dedi.

*

Karakola çağırdılar. Polis,
— Çok konuşma! dedi.
Komiser,
— Sus be!.. dedi.

*

İşe girdi. Arkadaşları, işaret parmaklarını dudaklarına koyar,
— Şışşşt!.. derlerdi.
— Aman şışşşt... Aman sus, aman başın derde girer. Aman haaa!..
Büyükleri,
— Sen herşeye burnunu sokma!... derlerdi.
— Sen anlamazsın...
— Sana mı kaldı..

— Sen sus..

*

Evlendi. Karısı,

— Aman sus... Sen karışma!.. derdi.

Sonra çocukları oldu. Büyüdü çocukları,

— Sen sus baba !.. Çakmazsın bu işlerden... demeye başladılar.

*

Bu adam, biraz benim, biraz sizsiniz, biraz hepimiziz.

Eskiden kadınlar, kocalarına, kendilerine dırdır etmesinler, çok konuşmasınlar diye eşek dili yedirirlerdi. O inanışa göre, eşek dili yiyenlerin sesi çıkmazdı. Bize de sanki eşek dili yedirmişler. Arayın bakalım, ağzınızda diliniz var mı? Dilimizi yutmuşuz. Dilimizi içimize sokmuşuz. Ağzımız var, dilimiz yok.

Şimdi bu biraz bana, biraz size benzeyen adam söz hürriyeti istiyor. Konuşacak. Ama ona,

— Sus!.. diyorlar.

İçimden,

— Konuş... Konuş!... Konuş be!... diye bağırmak geliyor. Ama ne konuşacağız, nasıl konuşacağız? Dilimiz nerde?

KAHVE VE DEMOKRASİ

İki şey yurdumuzda yetişmez; biri kahve, biri de demokrasi. İkisi de bize dışardan gelir.

Topraklarımızda kahveyi bitürlü yetiştiremedik. Memleketimizin havası, suyu, toprağı kahve yetiştirmeye uygun değil.

Demokrasiye gelinceeee... Doğrusu onun yetişmesi, gelişmesi için, elden geleni geri komadık. Tarihimize bakarsanız, aşağı yukarı yüzyıl önce memleketimize demokrasinin tohumları atılmış. Biz yıllardır,

— Aman demokrasimiz filiz verdi...

— Genç demokrasimiz...

— Amanın demokrasi fidanı... der duruz : Şükür yetiştirene, şunca yıldır demokrasiyi ancak işte bu boya getirdik, bir fidan oldu.

— Yüzyıldır şu demokrasiye verdiğiniz gücü, kahve yetiştirmeye harcasaydık, bugün memleket balta girmemiş kahve ormanına dönerdi.

Vaktiyle gerekmiş, bilememişiz; kahve tohumu ekeceğimize, kalkmış, demokrasi tohumu ekmişiz. Şimdi olanlar or-

tada. Hamdolsun, demokrasiden yana hiçbir sıkıntımız yoksa da kahvesizlikten çektiğimizi biz biliriz. Kahve bu... Hiçbir şeye benzemiyor. Demokrasi öyle mi? Olsa da bir, olmasa da... Kahve olmazsa insanın başı döner, demokrasi olmazsa insanın başı dönmez. Kahvenin mis gibi kokusu vardır, demokrasinin kokusu bile yoktur. Kahveyi fincana kor, içersin. Demokrasi ne yenir, ne içilir. Ne işe yarar şu demokrasi, söyler misiniz?

Dışardan memleketimize bol bol demokrasi geliyor, ama kahve gelmiyor. Kahveyi satıyorlar, demokrasiyi veriyorlar. Kahve parayla, demokrasi bedava... Kahve için döviz ister, demokrasi için hiçbişey istemez.

Çektiğimiz şu kahve sıkıntısına bir baksanıza... Üstelik kahveye bir de alışmamış mıyız? Kahvenin iyisini kötüsünü, bayatını tazesini, katkılısını, halisini hemen anlarız.

Sağolsunlar, bazı yurttaşlarımız uydurma kahve yaptılar. Önce arpa kahvesi çıktı, tutmadık. Sonra nohut kahvesi çıktı, beğenmedik. Şimdi de fasulye kahvesi yapıldı, yutmadık. Biz milletçe kahve tiryakisiyiz; herşeyin uydurmasını yutarız da kahvenin uydurmasını yutmayız.

Hey Ulu Tanrım! Ne olurdu, hiç olmazsa şu kahveden anladığımız kadarcık olsun, demokrasiden de anlasaydık...

HÜRRİYET

Delikanlılar, genç kızlar evlenmek isterler. Ama analar, babalar, onları kendi istedikleriyle evlenmeye bırakmazlar. Gelinlerini, damatlarını ille kendileri seçecekler. Sonunda insanlar, kendi istedikleriyle değil, başkalarının istedikleriyle evlenirler.

Kadıköy, Adalar, Boğaz vapurlarına binmişsinizdir. Garsondan hiç su istediniz mi? Garson,

— Su yok, gazoz var! der.

Su yerine gazoz içersiniz. Kendi istediğiniz değil, garsonun istediği olur.

Canınız bir döner yemek ister. Lokantaya gidersiniz. Garson,

— Döner yok, köfte var ! der.

Canınızın istediğini değil, lokantacının size yedirmek istediğini yersiniz.

Hiç dolmuşa binip de kendi istediğiniz yere gittiğiniz oldu mu? Siz,

— Beyazıt! dersiniz.

Şoför,

— Eminönü... der.

Taksi şoförü de, oraya gitmem, şuraya giderim, der. Hiç bir yere gideme-

mektense, şoförün istediği yere gidersiniz. Sizin istediğiniz değil, şoförün istediği olur.

Filân kumaşı almak istersiniz. Kumaşçı,

— Filân kumaşı almayın, falan kumaşı alın, daha iyidir, der.

Terzi,

— Size o model gitmez, bu model gider! der.

Kendi istediğiniz değil, kumaşçının, terzinin istediğini giyersiniz.

Bir düşünelim; şimdiye dek kendi istediklerimizden hangisi olmuştur? Biz kimiz? İnsan... Hür doğup, hür ölen yaratıklar. Öyleyse, hürriyet istiyoruz.

— Buyurun, işte hürriyet! diyorlar.

Kendi istediğinizle değil, başkasının istediği ile evlenirsiniz. Kendi istediğinizi değil, garsonun istediğini içersiniz. Kendi istediğinizi değil, lokantacının istediğini yersiniz. İstediğiniz yere değil, şoförün istediği yere gidersiniz.

Hürriyet mi?

— Buyurun, işte hüriyet!

Elli yıldır durmadan verilen şu hürriyete bir iyice baksanıza. Bu, sizin istediğiniz hürriyet mi?

BİR YAZI NASIL YAZILIR?

Frenklerin, falan iş nasıl yapılır, filân iş nasıl yapılır, diye bir kitap dizileri var. Bu dizideki kitaplarda camın, kâğıdın nasıl yapıldığından tutun, hürriyet savaşına, demokrasinin tarihine kadar, hertürlü bilgi, en yetkili yazarların kalemiyle, halkın anlayacağı biçimde açık açık anlatılmıştır.

Bana bu yazıyı, işte o kitaplar esinletti. Bir gazete yazısı nasıl yazılır? Biliyorum, bu konu benim küçük pazar konuşmalarıma sığmaz. Büyük birkaç cilt tutacak bir konudur. Ama ben düşüncelerimi, elden geldiğince özetlemeye çalışacağım.

Bir yazı nasıl mı yazılır? Sizin bana içinizden şimdi, «Çok kolay, kafana bir düşünce gelir, eline kâğıdı, kalemi alır, başlarsın yazmıya...» dediğinizi biliyorum. Yağma yoook... Bir gazete yazısı yazmak, sandığınız kadar kolay iş değildir.

Bakın, ben nasıl yazıyorum, içine hiç yalan katmadan anlatayım da dinleyin.

Her sabah gazeteleri okurum. Gazeteleri okuyunca da her gazete okuyan gi-

bi sinirlerim bozulur. En çok sinirimi bozan konuları bir yana yazarım. Bu, her gün on - onbeş konu eder. Eski günlerden de birikmiş kırk elli konu vardır, İçimden bunların hepsi üstüne yazı yazmak gelir, ama bu konulardan yalnız birini seçmek zorundayım.

Sonunda, araya taraya, gazeteye, gazetenin sahiplerine ve bana en zararsız olan, «zülf-ü yâr» e dokunmayan, havadan sudan bir konu seçerim. Güneşe karşı su dökmeden, suya sabuna dokunmadan bu yazıyı yazarım.

Bu kadarla iş bitmez. Odanın kapısında karım bekler.

— Yazdığın yazıyı okuyabilir miyim? der.

Oku, desem bitürlü. Okuma, desem bitürlü. Çoğu zaman yazılarımı, karımdan kaçırmaya çalışırım. Ama o bir yolunu bulur, okur. Okuduktan sonra da, boynunu büker,

— Kendini düşünmüyorsan çocuklarını düşün... der.

— Ne var?

— Daha ne olsun, bu zamanda böyle yazı yazılır mı?

— Peki, ne yapayım?

Karım, orasını çıkar, burasını çıkar, diye önce yazıyı budar. Ondan sonra da şurasını değiştir, burasını böyle yap, der.

Maksadım, yazı yazıp kahraman ge-

çinmek olmadığından, karımın dediklerini yaparım.

Ama biraz sonra oğlum boynunu büker:

— Baba...

— Ne var?

— Şey yazmışsın...

— Ne yazmışım?

— Biraz sert...

Neredeyse oğlan ağlayacak.

— Son cümleyi çıkar baba...

— Oğlum, son cümle yazının ruhu...

— Olsun, yazının ruhunu çıkar.

Çıkarırım. Bu sefer kızım,

— Baba... der,

— Ne var?

— O baştaki cümleyi biraz ş'ââpsan...

— N'ââpsam?

— Çıkarsan...

Bu kadarla iş biter sanmayın. Eski ve değerli adliyecilerden bir komşumuz vardır. Ya karım, yada çocuklardan biri hemen ona koşarlar.

— Aman yine öyle bir yazı yazdı ki...

Adam bize gelir. Hiç çaktırmamaya çalışarak,

— Eeee... Bugün yine neler yazdın bakalım? der.

Yazıyı veririm. Okur. Okurken gözlüklerini birkaç kez düzeltir, öksürür. Sağ cebinde ceza kanunu, sol cebinde basın kanunu vardır.

— Bak, der, şu cümle var ya...

— Var...

— İşte ceza kanununda yeri... Cezası bir yıldan başlar.

Atarız o cümleyi.

— Bak, der, şurası var ya...

— Var...

— İşte basın kanununda yeri, iki yıldan başlar.

Orasını da atarız. Bazan da ihtiyar komşumuz, iç cebinden, medenî kanunu, orman kanununu çıkarır,

— Bak, der, burası da...

Orasını da çıkarırız.

Bütün bunlar bişey değil. Asıl zorlusu babamdır. Onun hele hiç sağı solu yoktur.

— Hemen bize gelsin! diye telefon ettirir.

Giderim.

— Bugün ne yazdın? Ver bakayım, der.

Veririm. İlk sözü,

— Kırkını geçtin, sen adam olmıyacak mısın? diye başlamak olur. Bu kadarla söyledikleri bitse iyi.

Ondan sonra kalemi eline alır, yazının orasını burasını çizer,

— Bunları at!.. der.

Tanrı bilir ya, babamdan, ceza kanunundan da, Basın kanunundan da çok korkarım. Yazıdan, çizdiği yerleri atarım.

Artık geriye her ne kaldıysa, getirir gazeteye veririm.

İş bitti mi sanıyorsunuz. Nerdee... Gazetenin sahibi, yazıyı okur,

— Daha yumuşak bişey yazamaz mıydınız? der.

— Aman, derim, lokum gibi bir yazı canım.. Bundan yumuşağı cıvık bişey olur.

— Şurasını çıkarsak mı? der.

— Çıkaralım.

— Burasını değiştirsek mi?

— Değiştirelim.

Herşey tamam mı? Nerdeee? Yazı yazmak bu kadar kolay olsa, herkes yazar. Sıra gelir, yazı işleri müdürüne.

— Şu kelimeyi biraz yumuşatsak...

— Yumuşatalım ama, Türkçede ne kadar yumuşak kelime varsa kullandık.

Hep birlikte en yumuşak kelimeyi arar, bulur, oraya oturturuz.

— Şu cümle bana biraz şey gibi geliyor. Şöyle yapsak mı ?

— Yapalım.

— Pardon. Bir de şu nokta var.

— Atalım onu da...

Ah efendim ah.. İş bitti sanıyorsunuz, değil mi?

Bir saat sonra telefon ederler:

— Hasan Bey...

— Efendim.

— Yazınızda Ali Bey diye biri geçiyor ya...

— Evet!

— O Ali Bey, bizim şeyin şeyiymiş. Ne yapalım?

— Ali Beyi çıkarın.. Yerine de Mustâbey koyun..

— Aman Mustâbey, bizim şeyin..

— Çıkarın, orası boş kalsın..

Biraz sonra bir telefon daha:

— Hasan Bey!

— Buyurun.

— Yazınızda «.....» den sözediyorsunuz ama, biz oradan şey alıyoruz.

— Şey alıyorsanız, orasını da silin...

Yazı kırpıla kırpıla kuşa döner. Ve sayın okurlar, ertesi gün bu yazı gazetede çıkar. Siz de bu yazıyı, yazı diye okursunuz. Okumakla kalsanız iyi, bir de gülersiniz. Böyle yazılara gülünmez mi ? Ben bile gülüyorum. Nasıl gülmiyelim? Ertesi gün de bir bakarsınız, bu yazıya bir yalanlama gelmiş. Gel de şimdi gülme

NİRDE OLUSSA OSSUN

Geçenlerde duyduk, bir milletvekili, Ankara'daki Gençlik Parkından içeri giriyormuş. Tam kapıdan girerken, kontrol memuru, bilet sormuş. Ben, olayı yazan gazetenin yalancısıyım. Milletvekili de memura,

— Beni tanımadın mı ? demiş.

Memur,

— Tanımadım, demiş.

Bir insan kendisini tanıtmak ister de karşısındaki tanımazsa ne yapar? Hemen kimliğini çıkarır gösterir, değil mi? Milletvekili böyle yapmamış. Her halde kendisini bir daha hiç unutmasın, iyice aklında kalsın diye memurun suratı budur demiş,

— Şaaak!... bir tokat şaklatmış.

Artık kim olduğunu tanıttı ya, elini kolunu sallaya sallaya, yürüyüp gitmiş.

Ben, memura kızıyorum. Hadi baştan tanımıyordun, oldu bir yanlışlık... Kendisini sana bir iyi tanıttı. Otursana oturduğun yerde. Hayır, ardından gitmiş. Milletvekiline üzüntülerini bildirirken bir kapışma daha olmuş. Araya girmişler de memuru zor kurtarmışlar.

Önce şunu anlayalım, öyle birini bilmemek, tanımamak ne demek? Başının üstünde her daim resmi asılı duracak da,

— Sen beni koru! diye Allaha yalvaracaksın.

Biz askerken, bir onbaşımız vardı. Bize selâmı şöyle anlatırdı:

— Garşıdan bi üstünü gorincek, gaç adım senden ırak olussa ossun, nirde olussa ossun, tirende ossun, papurda ossun, dağda ossun, gırda ossun, hemencik selâmı yapıştıracağan!

Aradan yirmibeş yıl geçti, onbaşının selâmı anlatmasını unutmadım. Bakın şimdi yeri geldi. Böyle bir kişiyi tanımamak olur mu hiç! Önce tanıyacaksın. Sonra da, «garşıdan gordün mü, nirde olussa ossun, gaç adım olussa ossun, hemencik selâmı yapıştıracağan!»

Yoksa, o sana tokatı yapıştırır.

BEN BİR COPUM

Ben bir copum! Benim aslım Amerikalı. Amerika'dan buraya önce demokrasi geldi, sonra cip, arkadan da cop, yâni ben geldim. Ciple cop, biz ikimiz de demokrasinin açtığı yoldan geldik.

Ben bir copum! Buraya Amerikan yardımıyle, Amerikan yardımından geldim. Kuyruğa girmedim ama, uyruğa girdim, buyruk oldum. Her şeyin sıkıntısı çekildi, çekiliyor. Otomobil lâstiği, yedek parça bulunmasa da ben bulunurum. Benim sıkıntım hiç çekilmedi, bol bol ihtiyacı karşılarım.

Ben bir copum! Eskiden burada diş fırçası da yokmuş, onun yerine misvak kullanırlarmış. Ben gelmeden benim yerime de fil siniri kullanıyorlarmış. Ama fil sinirini polisler değil, halk kullanırmış. Halkın fil sinirini kullanması yasakmış. Şimdi fil sinirinin yerine ben geçtim.

Ben bir copum! Yüzüm karadır. Yumuşak görünürüm ama, yumuşaklığıma aldanmayın. Benden önce, benim yerime kullanılan meşe odunu, kızılcık sopası bile merhamete gelir, kırılır, ama ben kı-

rılmam. Usta bir politikacı gibi yüzüm hem kara, hem yumuşaktır. Eğilir, bükülürüm, ama hiç bir zaman kırılmam.

Ben bir copum! Kendini bilmezlere kendilerini de bildiririm, kendimi de... Benim yerim, polislerin beli, ve elidir. İş görmediğim zamanlar, tıkız bir kara yılan gibi, kapı arkasındaki çivide kuyruğumdan asılı dururum.

Ben bir copum! Yirminci yüzyılın en büyük buluşu benim. Atommuş, hidrojen bombasıymış, benim yanımda hiç kalır. Şimdi Demokles'in kılıcının yerine ben geçtim. Hürriyet, benim gölgemde uyuklar. Ben onun başında sallanır dururum.

Ben bir copum! Vurduğum yerden ses getiririm. Benim getirdiğim ses, hem usulsüz, hem notasızdır. Ama insanlara her makamdan yanık türküler çağırtırım. Karşımda dilsiz olsa, dillenir, kargalar papağan olur, dil bilmiyen bülbül kesilir. Yargıçtan önce insanları sorguya ben çekerim. Karşımda talimli maymuna dönersiniz.

— Konuş! derim, konuşursunuz.

— Sus! derim, susarsınız.

— Allah, Allah!.. diye bağırsanız da ben yanık, acıklı seslerinizi duymam. Vücudum vardır ama, kulağım, gözüm, kalbim yoktur.

Ben bir copum! Toplananları dağıtan benim. Gazetecilerin beynine inen be-

nim. İthal malı hürriyeti dimdik ayakta tutan, biçimsel demokrasiyi koruyan benim.

Ey insanlar, ben bir copum! Size son sözüm şudur: Kulağınıza küpe olsun! Başka birinin kafasına, beline indiğim zaman, onun acısını siz kendinizde duymazsanız, yarın sizin, kafanıza, belinize inerim. Başkası coplanırken «Oooh olmuş» derseniz, yarın size de «Ooooh olsun!» diyeceklerini unutmayın. Benim yaradılışım bu. Şimdi sevinenler, yarın coplanmayı hak etmişlerdir. Hiç dinlemem, inerim beyinlerine, bellerine...

Ey insanlar, ben bir copum! Cop sesine kulak verin!

HOŞGELDİN ÇÖPÇÜ HAZRETLERİ!..

Hoşgeldin Çöpçü Hazretleri!.. Geçen bayramdan beri çoluk çocuk yolunu bekliyoruz. Gözlerimiz görmez oldu, yolunu gözleyi gözleyi...

«— **Gel ey vürûdunu bir ömr içinde beklediğim!..»**

Gel çöpçüm, gel sarılalım, gel öpüşelim, gel koklaşalım, gel bayramlaşalım, gel...

Bak, mahallemizin kızları, ellerinde çiçekler, yollara dökülmüş, sana türküler yakmışlar:

«Hoş geldin evimize,
Şiir oldun dilimize,
Bayram sabahı, bayram sabahın...»

Kusurumuza bakma. Seni değerince karşılayamadık. Sana ne yapsak azdır. Konuk yabancı krallar bile, senden sık geliyorlar. Yollara halılar döşeyemedik, üzerinde «Hoş geldin ey çöpçü hazretleri» yazılı bezler asamadık, sokağımızın iki başına taklar yapamadık. Koç kurban etsek azdır, sana develer kurban etmeli, sana öküzler kesmeliydik. Çocuklar,

— Yaşa çöpçüüü!.. yaşasın çöpçü!..

diye bağırıp, alkış tutmalı, kafandan aşağı çiçekler atmalıydılar.

— Kızlar! Ne duruyorsunuz? Çabuk likör getirin, şeker tutun, yemek çıkarın... Çabuk kahve yapın ! Haydi, ne duruyorsunuz? Bu bayram, şükürler olsun yüzünü görebildiğimiz çöpçüyü, gelecek bayrama kadar bir daha göremeyiz. Sonra kızarsa, köyüne gider, gelecek bayramda da gelmez.

Çöpçü Hazretleri, aman sen bizim kusurumuza bakma! Sen büyüklerin «tatlı gel, tatlı git» sözüne uyup, evimize bayramdan bayrama şeref veriyorsun ama, biz senin bu iyiliğinin altında kalıyoruz.

Aman çöpçü, canım çöpçü, buyur, gir içeri... Bu ev, senin evin sayılır. Nasıl? Çöp mü? Bırak şimdi çöpü, möpü kardeşim. Seni bir bayramda nasılsa ele geçirmişiz, şimdi biz sana çöp mü veririz? Bırak çöpler kalsın. Sana zahmet olur. Nasıl olsa, bu çöpleri sen taşıyamazsın. Hiç boşu boşuna sinekleri rahatsız etme. Tam hayvancıklar biraz gelişip serpilmişlerken tedirgin olmasınlar. Onlar da Tanrının bir yaratığı.

Eee... Ne var ne yok? İyilik sağlık mı? Bizde de öyle, iyilik sağlık. Bu seçimleri kimler kazanacak dersin? Ne? Yasak mı? Aman deme, siyasetle uğraşmak çöpçülere de mi yasak? Anlamadım gitti, sen-

dikalara yasak, memurlara yasak, öğrencilere yasak, profesörlere yasak, çöpçülere yasak... Peki kardeşim, bu siyasetle kim uğraşacak ?... Haaa, demek, siyasetle, çöplere kimse el sürmemeli. Doğru, çok doğru çöpçü hazretleri. Benim de onlara dokunduğum yok ya, söz açılsın diye söyledim.

Gidiyor musunuz? Ne çabuk? Başka evlere mi uğrayacaksınız? Doğru. Size lâyık değil ama, kusura bakmayın; sizin için birkaç bayram hediyesi almıştık. Buyrun!

Haydi gülegüle Çöpçü Hazretleri! Allaşkına kusurumuza bakma. Bizi merakta bırakma. Arada sırada hiç olmazsa mektup yaz. Hakkını helâl et! Gelecek bayrama yine bekleriz. Gülegüle Çöpçü Hazretleri...

YEDİĞİN NANE İSE...

Çok önemsiz, değersiz haberlerin neden gazetelerde çıktığını hiç anlamıyorum. Olağan işleri neden gazetelere yazarlar? Hangi haberin önemli olduğunu Amerikan gazetecileri bize öğretmişler: Köpek adamı ısırdı mı, o haber yazılmaz; adam köpeği ısırırsa, haber önemlidir, yazılır. Lavvazye kanunu, Nivton kanunu, Basın kanunu gibi bir kanun bu... Böyleyken yine de gazetelerimiz, hiçbir önemi olmayan haberler veriyorlar.

Geçen gün Adalarda Hirakli adında bir hırsız yakalamışlar. Hırsız Hirakli, yaptığı hırsızlıkların hiçbirini hatırlamıyor. Hafızasını kaybetmiş.

Peki, şimdi bu haberin gazeteye yazılacak neresi var? Aman, insaf edin, ha fızasını kaybeden bir Hirakli mi?

Hırsız yakalanır,

— Hatırlamıyorum, der.

Katil tutulur,

— Bıçağı çıkardığımı biliyorum, ondan sonrasını hatırlamıyorum, der.

Sarkıntılık eden sarhoş enselenir,

— Ne yaptığımı bilmiyorum, der.

Bunlar ufaktefekler. Bir de bunların büyükleri var. Bugün olsun, dün olsun, daha önceki günler olsun, siz hiç şimdiye kadar iktidara çıkanlardan, iktidara gelmeden önce söylediklerini hatırlayanlar gördünüz mü ? Hayır... Hiç biri hatırlamaz.

Önlerine yazdıkları yazıları korsunuz, gazetelerde basılmış sözlerini çıkarırsınız. Onlar sizden daha şaşkın bakarlar:

— Allah Allah!.. Bunları ben mi söylemişim? Bunları ben mi yazmışım? Olur şey değil... Ne zaman söylemişim, nerede söyledim? Hiçbirini hatırlamıyorum.

Siz istediğiniz kadar,

— Filân yerde, falan zamanda, fişmekânın yanında söylemiştiniz. Hattâ kürsüdeydiniz. O sıcak havada «Hürriyet» diye bağırıp durmuştunuz. Üzerinizde kahve rengi bir elbise bile vardı... diye hatırlatmaya çalışın. Hatırlamazlar.

Bu bizde bir gelenektir:

— Ondan sonrasını hatırlamıyorum! derler.

Peki, onlar hatırlamazlar da, biz pek mi hatırlarız? Unutur gideriz. Hiç hatırlamış olsaydık, dün içinde bulundukları partinin en yanlış gidişini savunurlarken, bugün başka partiye girip, eski partilerine saldıranları dinler miydik ? Hiç hatırlamış olsaydık, dün kara dediklerine,

bugün ak diyen yazarların yazılarını okur muyduk? Hiç hatırlasaydık, dünkü sözlerini unutanların, bugünkü sözlerine yeniden inanır mıydık?..

Hiç hatırlasaydık... Hadi hadi, biz hatırlamayız. Hemen unuturuz. Bizde maşallah hafızlar çoktur ama, hafızası kuvvetli olan çok azdır. Onların da başından hiç belâ eksik olmaz.

Gazeteler bir de kalkmış, Hirakli hafızasını kaybetmiş, diye yazmış. Amanın arkadaşlar, hafızasını kaybeden bitek Hirakli mi?... Bitek Hirakli olsa balla börekle beslerdik. Hangimiz hafızamızı kaybetmedik, söyler misiniz ? İçinizde dün ne yediğini bilen varsa beri gelsin... Hele yenilen naneyse o zaman hiçbişey hatırlanmaz.

KAFAKOL ÇEKMEMİZİN NEDENİ

Biz, birbirimizi dürteriz, iter kakarız, dirsekleriz.

İki arkadaş birbirlerini uzaktan gördüler mi, daha yüz adım yoldan bir «Oooo...» nağrasiyle kollarını iki yana açar, birbirlerinin üstüne yürürler. Sanırsınız ki, Kırkpınar çayırına çıkmış «Varıyorum haaa!..» diye bağıran iki pehlivandırlar.

Birbirlerine hal hatır soranlarımıza hiç dikkat ettiniz mi? El sıkışmadan önce, hemen eller enseye gider, şakayla karışık birbirlerini tartaklarlar. Sanki hatır sormuyorlar da, güreş minderine çıkmışlar, el ense çekiyorlar.

Nasıl şakalaşırız bilirsiniz. Bir sarmaş dolaş oluruz, paça, kasnak birbirimize gireriz. Bundan birkaç ay önce, bir okulu otuz dört yıl önce bitirenlerin toplantısında bulundum. Hepsi de, gördükleri iş gereğince, çok ağırbaşlı, hattâ sert insanlardı. Yaşları da altmışı geçmişti. Birbirini gören, bir dalıyordu önce... Öyle bir dalıyor, kimi sarmaya, kimi bel kündesine. O pinponların içinde kafa kol

çeken mi, tırpana getiren mi ararsınız? Eski günlerini hatırlamışlar. Koca salon, birden otuz kırk çift pehlivanın tutuştuğu bir çayıra dönmüştü. Ara sıra yaşlarını, kim olduklarını hatırlayıp ciddileşiyorlar, ama sonra bir şakaya getirip, birbirlerine elense çekiyorlardı.

Biz nasıl el sıkışırız? Allah Allah!.. Elini, karşısındakinin elinden kurtardın, kurtardın, kurtaramazsan yandın demektir. Karşındaki, elini öyle bir sallar, silkeler ki, sanki kolunu omuz başından koparacak.

Gişe önünde bilet almak için bekleşenlere baksanıza, hepsi birbirlerine kara kucak dalmışlar. Kimi iter, kakar, teper, dirsekler, kimi tırpanlar önünüze geçer, kimi kılçık atar, sırtınızı yere yapıştırır. Orta yerde bir davulla zurna eksik. Bir de davul zurna çaldı mı, gayri Allahını seven tutmasın; kıran kırana bir güreş...

Konuşmalarımıza bakın. iki kişi konuşurken «şişt!», «pişt!» diye birbirlerini dirseklemezler mi! Tıpkı, karşılıklı geçmiş, birbirlerinin kuvvetini yoklayan iki pehlivan gibi.. Bir cazgırları eksik. İki kişi konuşmuyorlar da, şimdi cazgır ortaya çıkıp,

— İki er çıktı meydâne, birbirinden merdâne!.. diye bağıracak, onlar da birbirlerine dalacaklar.

Konuşmamız böyle, şakalaşmamız böyle, hal hatır sormamız böyle, gidişimiz duruşumuz böyle... Biz birbirimizi iteriz, dürteriz, kakarız, dirsekleriz, devririz... Peki neden böyle olduğumuzu hiç düşündünüz mü ? Ben çok düşündüm, sonunda şunu buldum.

Efendim, bizde çok yasak var. Serbest konuşamazsın, serbest yazamazsın. Daha sayayım mı? Serbest sevişemezsin, serbest gezip dolaşamazsın. Bizde serbest olan bir güreştir. Serbest konuşma, serbest yazma, serbest çizme, kısacası serbest hiçbişey yok; serbest olarak kala kala bir serbest güreş var. Evvel Allah onda da birinciyiz işte. Neden? Çünkü biz, doğduğumuzdan beri serbest güreş tutarız da ondan.

Tanrıya bin şükürler olsun, hiç olmazsa serbest güreş var. Güreş de serbest olmasaydı, patlardık be kardeşim.

BİZE AZI YETER

Arkadaş,

— Ne içersiniz? diye sordu.

— Aman bir soğuk gazoz, dedim.

— Sakın haa... dedi, bizim orda birisi gazoz içti, olduğu gibi midesi, bağırsakları delindi gitti zavallının.

— Neden? diye sordum.

— İçine asidi çok koyuyorlar. Kim bilir tuzruhu mu, zaçyağı mı nedir?... dedi.

Gazoz içersin, içindeki asitten miden delinir. Taşları temizlemek için asit alırsın, gazoz gibi köpürür. Biz, gazozlara asit koymasınlar, demiyoruz. Desek de nasıl olsa koyacaklar. Ama hiç olmazsa az koysunlar, midemiz delinmesin.

Belki on sütçü değiştirdik. Hiçbirine, «Aman sütçü, süte su karıştırma!» demiyorum. Desem de nasıl olsa karıştıracak. «Ama hiç olmazsa az su karıştır.» diye yalvarıyorum.

Bir tanıdığımız az daha sütten zehirleniyormuş, zor kurtarmışlar. Çocuk için süt almak zorundayız. Biz sütçülere,

— Çok para verelim, aman daha az

su karıştırın... diye yalvardıkça, onlar suya daha az süt karıştırıyorlar.

Yoğurtları al, sulandır, badana diye duvarlara sür. İçine kireç mi, kola mı, ne karıştırırlar bilmem. Biz karıştırmasınlar demiyoruz. Desek de nasıl olsa karıştıracaklar. Ama hiç olmazsa az karıştırsınlar.

Patlak gazete bobin kâğıdı alıp kesiciye kestiriyorum. Kendi istediği kadar kesme parası veriyorum. Elime geçmesi gerekli kâğıda yüzde yirmi çalma payı koyuyorum. Yüzde otuz eksik çıkıyor. Yüzde otuz çalma payı koyuyorum. Yüzde kırk eksik çıkıyor. Çalmasınlar demiyorum. Desem de nasıl olsa yine çalacaklar. Ama hiç olmazsa daha az çalsınlar.

— Taze çay var mı? diye soruyoruz.

Garson,

— Şimdi demlendi, diyor.

Gelen çayın içinde karbonat mı ararsın, yanmış şeker mi? Üstelik bayat mı bayat... Taptaze çay istemiyoruz. İstesek de bayat getirecekler. Ama hiç olmazsa daha az bayatını getirsinler.

Yağ karışık, zeytinyağı hiyleli, tereyağ katkılı... Biz, hiylesiz olsun, saf olsun, katkısız olsun, demiyoruz. Desek de olmayacak. Ama hiç olmazsa az karışık, az hiyleli, az katkılı olsun.

— Baskı olmasın! diyoruz.

Muhalefet,

— Biz iktidara geçersek baskı yapmıyacağız, diyor.

İnşallah yapmazlar. Ama ben baskı yapmıyacaklarına inanmıyorum. Ağzım sütten de yoğurttan da yanmış... Şimdiki iktidara da, gelecek iktidara da, baskı yapmayın demiyoruz. Desek de nasıl olsa yapacaklar. Ama hiç olmazsa insaf edin de daha az baskı yapın, diyoruz. Bu kadarını da demeyelim mi ?

BALKANLARIN VE YAKIN ŞARKIN EN BÜYÜĞÜ

Hovardalığımıza da bir diyeceğiniz yok ya... Bir işi ya yaparız, ya hiç yapmayız. Ama bir yaparsak pir yaparız, işin küçüğü büyüğü olmaz. Diyelim, çöp çukuru yapılacak. Hemen bir haber yayılır:

— Beş yüz milyon çöp çukuru yapılacak!..

Beş yüz milyon çöp çukuru yapılacak yer var mı, yok mu ? Bu kadar çukura dökülecek bizde çöp çıkar mı, çıkmaz mı? Buralarını düşünmemeli. Düşünenlerin de adı her çağda «muhalif» tir.

Neden beş yüz milyon? Bir kere ağızdan öyle çıkmıştır da ondan. Beş yüz milyar da denebilirdi.

Sayı bakımından çok hovardayızdır. Sayılar ağzımızdan rakı ısmarlar gibi çıkar. Hani ne demiş adam:

— Beni eşkiyalar soymadı, hovardalık batırdı...

Öylelerini bilirim, evde karısı, patatesi biraz derin soydu diye etmediğini, yapmadığını bırakmaz da, akşam meyhaneye gidince orada tanıdık tanımadık kaç kişi varsa, hepsine rakı ısmarlar:

— Arkadaşlara benden birer rakı...

Güney doğu illerimize gidenler bilir. Bir meyhaneye, bara, gazinoya gidip oturdunuz mu, önünüze rakılar, meyvalar, mezeler yığılır. Acemi iseniz garsona,

— Ben böyle şey söylemedim, dersiniz.

O zaman garson,

— Şu masadaki ağa ısmarladı... der.

— içmem, yemem! dediniz mi yandınız.

— Vaaayy... demek beni adam yerine koymadın, öyle mi?

içeceksin... Sonra da sen ona bişey ısmarlıyacaksın. O altında kalmamak için daha büyüğünü ısmarlayacak. Sen altında kalmamak için daha pahalısını ısmarlıyacaksın. Arada sıvışıp meyhaneden kaçabilirsen canını kurtarırsın.

Öylesine hovardayız ki, ısmarlamak dedin mi, kendimizi kaybederiz. Cebinde parası olmadığını unutup da, ona buna bol keseden ısmarlayıp, sonradan hovardalık yüzünden dayak yiyenleri bilirim.

Bize, bir, iki, üç, beş az gelir; en alçak gönüllümüz ağzını açtı mı binlerden, yüz binlerden başlar. Yalnız sayı işinde değil, büyüklükte de böyleyiz. Bir sinema yapılır, bir otel yapılır, bir park, bir havuz yapılır. Bildim bileli hep duyarım:

— Balkanların ve Orta Şarkın en büyük sineması...

— Balkanların ve Orta Şarkın en büyük parkı...

İçimizde en ufaktefeğimize, en küçüğümüze bakın, kollarını kabartmasından, göğsünü şişirmesinden, kendini Balkanların ve Orta Şarkın en büyüğü sandığı nasıl da bellidir. Biz, Balkanların ve Orta Şarkın en büyüğünü yapmaya çok meraklıyızdır. Diyelim, nane şekeri fabrikası yapılacak, ille de Balkanların ve Orta Şarkın en büyük nane şekeri fabrikası olacak. Bir havuz yapılacak... Elimizden gelse «Vatan sathını» baştan sona havuz yapıp çıkacağız. Bu, kötü bir huy değil. Cebimizde yoksa da, dilimizde var. Paşa gönlümüz gani...

Şimdi bizde bir üniversite, bir de stadyum merakı başladı. Yüz bin kişilik stadyum yapılacakmış. On beş tane üniversite yapılacakmış. Yapılsın... Ama, köylerde değil, kasabalarda değil, şehirlerde bile yeteri kadar ilkokul yokmuş. Üniversitelerimizin öğretim kadrosu, ders araçları eksikmiş. Olsun... Dua edelim ki, yüz bin kişilik stadyum, on beş üniversite yapılıyor. Ya «İstanbul bütünüyle stadyum olacak, yüz bin tane de üniversite yapılacak!» denilse, ne gerekirdi?

SAĞLAM KARAKTERLİ OLSUN

Birtakım dergiler, gazeteler var, evlenme ilânları basıyor. Siz okur musunuz, bilmem. Ben bunları üstünde dura dura okurum. Bu ilânların her satırında gözyaşıyla kahkaha iç içedir.

Evlenmek isteyen kızların, kadınların hemen hepsi «müstakbel» eşlerinde sağlam karakter arıyorlar. Konuşurken de kimi «karektelli», kimi «kalekterli»; kimi de «kalektelli» diyor. Ne derlerse desinler, otomobil alırken motoru, koca alırken karakteri sağlam olacak...

Ama bu karakter nedir? «İnsanoğlu kavun değil, dibini koklayasın?» demişler. Bu karakterin de kokusu olsa, erkekleri koklar, koklar,

— Bu karaktersiz, şu yana...

— Bu karakterli, bu yana...

diye, kan gurupları gibi, erkekleri de karakterli, karaktersiz, az karakterli, çok karakterli diye etiketlersin.

Evlenme ilânlarında, kadınlar, kızlar karakterden ne anladıklarını da açıklar, bizi aydınlatırlar: «Son derecede sağlam karakterli, boyu 1.80 den aşağı, yaşı 30

dan yukarı olmaması, geniş omuzlu, yeşil gözlü olması...»

Bayan karakter deyince, beyaz perdenin karakter rollerine çıkan bir artistini model almış. Başka bir bayan da: «Oldukça fotocenik ve artistikim. Eşimde aradığım vasıflar, iyi dans bilmesi, alafranga ve alaturkadan anlayacak kadar kültürlü ve karakterli olması...» Bu bayanın karakteri de başka...

Yine bir evlenme ilânı: «Bir genç kızın bilmesi lâzım olan her şeyi bilirim. Müstakbel eşimin, yuvasına düşkün, çok sağlam karakterli olmasını...»

Bir bayan ilânda «ayda iki bin lira kazanacak kadar karakteri sağlam» bir koca arıyor. Bir başkası müvendiz (mühendis), doktor, abukat (avukat) gibi sağlam karakterli olan bir koca arıyor.

«Mehtapsız gece», «Bitmeyen rüya», «Saadet çiçeği» gibi rumuzlarla, kendilerine «sağlam karakterli» koca arayan bu «mazisi temiz» kızlar bana içten içe üzüntü de veriyor.

Karakterin ne olduğunu evlenmek isteyen kızlar, kadınlar bilmiyorlar da, biz biliyor muyuz? Geçen gün bir gazete, bir politikacının sağlam karakterli olduğunu anlatmak için, uzun yıllar C.H.P. de bulunduğunu, sonra D.P. de çalıştığını, daha sonra C.M.P. saflarında yılmadan sa-

vaştığını, şimdi de H.P. de hürriyet savaşına başlıyacağını, yazıyordu.

Bu karakter konusuna, son güzellik kraliçemizin bir gazeteciyle konuşmasından ötürü değindim. Bizim güzellik kraliçemiz, Pakistanlı bir milyonerden evlenme teklifi almış. Adamın birçok milyonlarından başka, içinde bin kişi çalışan bir fabrikası varmış. Kraliçemiz bu milyonerle evlenmeye pek yanaşmıyormuş. Gazeteci sormuş:

— Evleneceğiniz adamı nasıl tasavvur ediyorsunuz?

Güzelimiz şöyle diyor:

— Her şeyden önce İstanbul'da ve karakter sahibi olmalı?

Gazeteci arkadaş da benim gibi merak ediyor, karakter sahibi ama, ne kadar karakterin sahibi olsun. Soruyor :

— Ayda iki yüz elli lira alan bir memur olsa onunla evlenir misiniz?

Kraliçenin karşılığı şu:

— Yok artık o kadar da değil...

Anlaşılan kraliçe «yok devenin başı...» diyecekmiş, inceliği buna engel olmuş. Yani karakterli dedikse, iki yüz elli liralık karakter de değil... Karakter dedin mi, bu hayat pahalılığında en aşağıdan, üç binden, dört binden sonra başlar. Kızlarımız sağlam karakter istiyor, anlamıyor musunuz?

DEMEK İSTERİM Kİ...

Gazeteler önümde... Bakalım, dişe dokunur neler var?

«Konya'ya gelen bir Amerikan Ticaret Heyetine D.P. Milletvekili Himmet Ölçmen şöyle demiş:

«Biz nasihat değil, dolar istiyoruz.»

Bu konuda demek istiyorum ki... Ama hayır, demesem daha iyi olur. İşte bir gazete başlığı:

«Başbakan, iktisadî savaş kazanıldı, dedi.»

Ben de demek istiyorum ki... Yok, yok... Hayır, hiç bir şey demek istemiyorum.

«Sebze ve meyva fiyatları düşürülemiyor.»

Düşünüyorum ve demek istiyorum ki... Neme gerek demesem daha iyi..

«Dün üç basın dâvasına bakıldı.»

Bu basın dâvaları için demek isterim ki.. Ne demek isteyeceğim ? Hiçbişey demek istemem. Basın dâvalarını çoğaltmak neye yarar?

«Kızılay yardımını Demokrat Parti dağıtıyor.»

Kızılay yardımının dağıtılması için demek isterim ki.. Desem ne olacak.

demesem ne olacak?.. Bunu da geç...

«Su sıkıntısı hergün biraz daha artıyor.»

Su sıkıntısı için demek isterim ki.. Caydım. Demek istemem.

«Dolmuşlara yüzde kırk zam yapılacak.»

Dolmuşlara zam yapılması üzerinde demek istediğim... Hayır, demek istediğim hiçbişey yok.

«Bir kilo tereyağının 18 liraya satılması lâzım. Müstahsil, 7 lira olan narha uyabilmek için tereyağ yerine katkılı yağ **satıyor.»**

Temiz, katkısız tereyağ yiyebilmek için ne yapmalıyız? Bu konuda demek isterim ki.. a-ah, bu da olmadı. En iyisi yine bişey dememek, dilini tutmak.

Kısacası demek isterim ki...

Bir adam her sözünün başında, arasında, ortasında, sonunda «demek isterim ki..» demeyi huy edinmiş. Ne kadar konuşursa konuşsun, ne kadar anlatırsa anlatsın, o yine «demek isterim ki...» diye başlar, «demek istiyorum ki» diye sözünü bitirirmiş. Birgün yine,

«—Demek isterim ki..» diye söze başlayınca, karşısındaki artık dayanamamış.

— Diyemedikten sonra kaç para eder birader, demiş.

Yâni demek isterim ki... İsterim isterim de bir türlü diyemem.

NANE MAYDANOZ

Basın Kanununda söylenilen son değişiklikler de yapılırsa, o günden sonra yazılabilecek bir fıkra denemesidir.

Nane de, maydanoz da canlı olmakla birlikte, ne insan, ne de hayvandırlar. Her ikisi de yararlı bitkilerdir. Birtakım yemeklere tad verdikleri gibi, vitaminleri bol, besin değerleri de çoktur. Nane deyince hemen akla maydanoz, maydanoz deyince de hemen akla nane gelir.

Naneden nane ruhu, nane şekeri yapılırsa da, maydanozdan maydanoz ruhu, maydanoz şekeri yapılamaz. Bunun başlıca nedeni, maydanozun ruhsuz ve şekersiz oluşudur. Günün birinde insanoğlu, ruhu ve tadı olmayan maydanozdan, maydanoz ruhu çıkarmayı, maydanoz şekeri yapmayı başarırsa, insanlık yirminci yüzyıl uygarlığının doruğuna ulaşacak, demektir.

Her ne kadar ruhu yoksa da, maydanoz, hayvanların sözcüsü olan papağanın midesine dokunur, zavallı kuşu zehirler.

Nanenin hem kurusu, hem yaşı yenir. Ama maydanozun kurusu evde kalmış kız kurusu gibidir, hiçbir işe yaramaz.

Dağlarda, kırlarda yetişen nane, nane gibi kokar; bahçelerde, bostanlarda yetiştirilen maydanozsa, maydanoz gibi kokar. Buyüzden bu iki otu birbirine karıştırmamak için, insan gözünü iyice açmalıdır. Her hangi bir otu koklayınca nane gibi kokarsa, anlayın ki o ot nanedir, yoook maydanoz gibi kokarsa, hiç kuşkunuz kalmasın, bilin ki maydanozdur. Ancak, naneler arasında uzun süre bulunmasından ötürü, nane kokusu veren maydanozlar olduğu gibi, maydanozlara sürtünüp maydanoz gibi kokan naneler de vardır. Koku, hiç bir zaman sizi aldatmamalıdır. Çok dikkatli davranmalısınız, dalga geçip de, nane, ya da maydanoz diye ısırgan otunu koklarsanız, burnunuzu dalar. Çünkü son günlerde muhalifler, ısırgan otlarının üstüne nane ruhu, maydanoz tozu dökerek, aramızda ikilik yaratmaya çalışıyorlar.

Yurdumuzun en büyük ihtiyacıyken, şimdiye kadar ne yazık ki, eski idare zamanında, nane ve maydanoza gereken önem verilmemiştir. Ancak gelişen demokrasimizle birlikte nanelerle maydanozlar da, bol bol hürriyet havasına kavuşmuşlar, gelişmişlerdir. Bu hür hava içinde nanelerimiz, maydanozlarımız günden güne gelişip serpilmekte, boy atmaktadır.

Eski idarenin baskısından bitürlü

boy atamayan nane ve maydanoz cinsi günden güne islâh edilerek, nane, maydanoz ağaçları yetiştirilmektedir. Kısa zamanda «vatan sathı» balta girmemiş, insan ayağı basmamış, bakir nane, maydanoz ormanları hâline gelecektir. İşte o zaman başka ülkelere nane, maydanoz satarak, bütün ulusları da kendimiz gibi, her türlü maydanoz ve nane yemeğe alıştıra-, cağız. Bunun karşılığında elde edilen dövizle de ne yapacağımızı düşüneceğiz.

Nane, maydanoz, her ikisi de mis gibi kokarlar. Ben bu kokuya bayılırım. Sizin hoşunuza gitmiyorsa, yapacağınız iş, nane, maydanoz koklamamaktır. Hiçbir kuvvet, hatta polis kuvveti bile, sizi nane, maydanoz koklamaya zorlayamaz. Çünkü bu, «İnsan Hakları Bildirisi» nin ruhuna aykırı olduğu gibi «Kimsesiz Naneleri, Bakımsız Maydanozları Koruma Derneği »nin de tüzüğüne aykırıdır.

Her nane, maydanoz, kendi kökü üstünde rüzgâra göre başını istediği yana oynatabilir. Bostan korkulukları, onları kargalara karşı koruyan bekçilerdir. Ama bu demek değildir ki, hiçbir zaman, her istiyen dilediği hane, maydanoz tarlasına elini kolunu sallayarak girebilir.

Hiç kimse başka bir kimseyi, hiç bir zaman nane, maydanoz koklamaya zorlayamaz. Yurttaşın nane, maydanoz koklama hürriyetine tecavüz edenlerin,

üç günden üç aya kadar dükkânları kapatılır. Dükkânları olmayanlara ise, önce dükkân açtırılır, sonra da açtıkları dükkân kapatılır.

Ancaaak, belediyenin yüksek menfaatleri, mutlaka nane ve maydanoz koklamayı gerektiren olağanüstü hallerde, birlik ve beraberliği bozmamak için bütün hemşerilerin hep birden, nane ve maydanoz koklamaları kendi menfaatleri ve demokrasi icabıdır. Bunu yapmayan, karşı gelen olursa «Haysiyet Divanı»na verilerek, nane, maydanoz tarlasından hemen ihraç edilir. Nane teminatı ve maydanoz muhtariyeti ancak bu yoldan elde edilebilecektir. Çünkü her nane ve maydanoz, ancak kendi lâyık olduğu tarlada kök salabilir.

Şimdi hep birlikte, hep bir ağızdan Nane Maydanoz marşını söyliyelim:

Nane de maydanoz...
Aman, aman
Nane de maydanoz...
Siz bizim haneye, haneyeee
Gelmez oldunuz...
Nane de maydanoz,
Aman amman,
Nane de maydanoz...

CIGARA PAKETLERİ

Her kişinin merakı olur ya... Benim de türlü meraklarım vardır. Ama hiçbiri bir işe yaramaz. Bunlardan birini size söyliyeyim. Yolda bulduğum, üzerine notlar yazılmış cıgara paketlerini saklarım. Şimdi elimde bir yığın, üstüne yazılar yazılmış cıgara paketi var. Bu paketlerin üstündeki yazıları okur, sahiplerinin neci olduklarını, karakterlerim anlamaya çalışırım. Çoğumuz en önemli işlerimizi, aman unutmıyalım diye, cıgara paketinin arkasına yazar, sonra da cıgara bitince, üzerine yazdıklarımızı unutur, paketi kaldırır sokağa atarız.

Arkaları, önleri yazılı, kolleksiyonumdaki cıgara paketlerinden birkaçındaki yazıları aşağıya alıyorum. Bakalım, bu cıgara paketlerindeki notlardan, sahiplerinin ne iş yaptıklarını, karakterlerini çıkarabilecek misiniz ?

*

Geçen aydan kalan 80, bu ayın kirası 140, bakkala 75, tuh... kıza iskarpin 25

çoktur, 20... 150 avans alabilirsek. Ayakkabımın pençesi, bu ay da dursun... Bu gün alınacaklar : Yarım kilo kuru fasulye, sabun... 60 lira da Kâmil Beye var... Vay anasını... «Müstehcen bir lâf».

*

Terziye 580, Tuvalet 700, Hamza Beye kolye için İsrar edeceğim, ya alır, ya kendisi bilir. Kızı mutlaka boşatacağım. Arabayı Nuri değiştirecek. Ya Nis, ya Vişi... Döviz için o mıymıntı herif görülecek. Partiye Liliş'leri çağırmıyacağım. Patlasın... Rânâ'nın hizmetçisi ayartılacak. Selim o yüzüğü alacak. Kocamla bu ay bir kere daha kavga etmeliyim. Şoförün... «okunmuyor.»

*

... İşini yapmazlarsa, partiden istifa edeceğimi kulaklarına çıtlatmak. Gazetelere verilecek istifa mektubu hazırlanacak. Öbür partilerle şimdiden müzakere. İthal müsaadesi ve lisans için Beyefendi görülecek. Canı isterse.. Mahmut Beye... Olmazsa karısına hediye alınacak. Öteki iş sonraya kaldı.

Öğretmen Hüsnü'ye Seçim nutku yazdırılacak. Pangadan gredo işi... Angaraya mektüp... Olmazsa tilefon. Burdan bi hi-

yet yapıp Angaraya gidilecek. 80 bine gapatılacak... Hotele bi kat daha çıkılacak. Ulan Dümbük Ali, ulan anti demirgırat.. Alacağın olsun...

TUTTAŞ'daki muhasebeciye iş için rica edilecek. Yarın erkenden Muslih Beye ricaya gideceğim. Olmazsa yaş... Gazeteye iş için ilân. Adres bıraktığım yerlere birer kere daha uğrayacağım. Hiç biri olmazsa, partiye girilecek. Ulan ben bu dünyanın... «Okunamadı»

*

Melih Beye şu bir kaç gün içinde sert yazmaması tenbih edilecek. Kâğıt tahsisi için Beyefendi görülecek. Şimdilik demokrasi meselesi dursun. Bugünkü başyazımda dört yanlış var, musahhihden ceza kesilecek. Fıkracı K. nın ayartılması. Otuz lira fazla teklif edilecek. İdare Müdürü teşebbüse geçecek. Ya Hazret-i Âdemin hayatına ait, ya da Sofya Loren'in maceralarını anlatan bir sıkı tefrika bulunacak.

Mütehassısın yaptığı plân böyle de-

ğiştirilecek «Karışık çizgiler»... Cevad'ın her akşam öbür partiden iki kişi ile tavla oynadığı... Üç yüz bin işi... Azdır, konuşulacak. İki yüz elli bin meselesi... Arzedilecek. O meseleyi öğrenip öğrenmediği ağzından alınacak. Öğrendiyse istifa etmeli.. Hayrettin'in döviz işi... Konserden sonra Ş.. götürülecek. Olmazsa yandık.

ÇÜÜÜŞ HANIMEFENDİ

Pek sayın Hanımefendi,

Sizi, o akşam Küçük Sahne salonunda görmeden önce tanımıyordum. Yine de kim olduğunuzu bilmiyorum.

Bu oyun, Avrupa san'atçılarını birbirine düşürmüş, ikiye ayırmış. Almanya'da otuz tiyatroda birden oynuyormuş bu oyun... Fransa, İngiltere, İtalya, bu oyunun tartışmalarıyla çalkanıyor. Bu kadarı bile, zavallı memleketimde bu piyesin seyircisiz kalacağını anlatmaya yeter. Ama beri yandan, şu İrlandalı yazar Samuel Backet'in «Godo'yu beklerken» adlı oyununu görmek için can atan bir avuç insan da var. Ne yapalım, Sizlere olduğu gibi, Paris bize kapı komşusu değil ki...

Ertuğrul Muhsin, bari demiş, Salı, Cuma gibi, haftanın en münasebetsiz iki gününde, saat beş gibi, günün en münasebetsiz saatinde, şu oyunu, güzelliğe susamış, iyiden anlar, düşünen insanlar için sahneye koyayım. Hem de biletleri ucuz yapmış. Böyle piyesleri görmeye geleceklerin parasız olduklarını bildiği için...

Ne yapsın başka? Her gece saat 21 de oynatsa, tiyatro seyircisiz kalacak, hem

üç günde oyun kalkacak, hem de seyirciler bir daha öbür oyunlara gelmeyecek.

Haftada yalnız iki gün... Gördünüz ya, ilk günü bile, salonun yarısı boştu. Gelenlerin kimisi de davetiye ile gelen bedavacılardı.

Sayın Hanımefendi, Sizin ne için geldiğinizi doğrusu bilmiyorum. Ama, tam o Beş Çayı saatinde tiyatroya gelişiniz, doğrusu fedakârlıktır. Bezik partisine, çaya, bir arkadaşınızın gününe, berberinize, terzinize gidebilirdiniz, gitmemiş, tiyatroya gelmişsiniz. Doğrusu, fedakârlığınızın derecesini anlıyorum Hanımefendi...

Daha birinci perdenin ortasında, yerinizde duramayıp, koltuğunuzu gıcırdatmanızdan, «of, puf!» diye istim salmanızdan sıkıldığınızı anladım. Sıkılıp, sıkılmamakta, kafatasınızda beyin olup olmadığını hatırlamakta hürsünüz hanımefendi. Yalnız neden beni hayal kırıklığına uğrattınız ? Saçınızın boyasından, tırnağınızın ojesine kadar ince bir zevk sahibi olduğunuz anlaşılıyordu. Elbiseniz, şapkanız, iskarpininiz, kürkünüz, küpeniz, eldivenınize bakarak, kendikendime, bu oyundan ne kadar sıkılırsa sıkılsın, oturduğu koltukta cins arap kısrakları gibi ne kadar tepişirse tepişsin, ferma yapacak tazı gibi ne kadar sıkıntılı, ince sesler çıkarırsa çıkarsın, hadi oyunun sonuna değilse bile, birinci perdenin kapanışına kadar da-

yanmak nezâketini, terbiyesini gösterir diyordum. Bunu sizden beklemesem bile, zengin giyinişinizden, zevkli tuvaletinizden, kolyenizden, bileziğinizden bekliyordum. Oysa siz beni düş kırıklığına uğrattınız. Birinci perdenin ortasında, o güzel suratınızı ekşitip, öpülmekten başka hiçbir işe yaramayan dudaklarınızı büzerek,

— Aman, sıkıldım artık!... diye, ayağa kalktınız. İnce, yüksek topuklarınızın, döşemede çıkardığı sinirli seslerle salondan çıkıp gittiniz.

Sayın Hanımefendi! Oyunun yazarına hakaret ettiniz, ona ben karışmam. Rejisöre yaptığınız hakareti de üstüme alacak değilim. Oyuncular, hakarete uğradılarsa, verecekleri cevabı kendileri bilirler. Salonu dolduran seyircilere yaptığınız hakarete de karışmam.

Ama, bana yaptığınız hakareti bitürlü sindiremiyorum. Ben o oyunu soluksuz seyrediyordum. Ofladınız, pufladınız, ilk perdenin yarısında pahalı iskarpininizin incecik topuklarını, döşemeye değil, kafama vura vura, çıkıp gittiniz. Üç gündür hakaretinizin altında eziliyorum. Bu ağır hakaretinize nasıl, hangi kelime ile karşılık vereyim, diye düşünüyor, bitürlü size uygun olanını bulamıyorum.

Hah, buldum Hanımefendi, en sonunda buldum :

Çüüüüş Hanımefendi! Çüüş!...

BABA SANA TEŞEKKÜR EDERİM

Baba! Bana öyle geliyor ki, ben seni bütün oğulların babalarını sevdiklerinden daha çok seviyorum. Eski deyimle «sebeb-i hayatım ve feyz-i necatım» olduğun için değil...

Benimkisi başka türlü bir sevgi... Ya sen iktidar partisi kodamanı, yada karşı parti ileri geleni olsaydın diye düşünürüm de ara sıra, işte o zaman senin ne bulunmaz bir baba olduğunu daha iyi anlarım. Öyle ya, Tanrı korusun, sen böyle bir adam olabilirdin. O zaman, herkesin böylelerine yaptığı gibi, ben de sebepsiz bir düşmanlığa hedef olurdum. Olur a, kırk yılın başı, bir duble bira içerken görseler,

— N'oolacak, derlerdi, böyle adamların çocuklarından hayır gelmez ki...

Ağzıma damla içki koymasam bu kez de kulaktan kulağa şöyle fısıldanırdı:

— Hiç şimdiye kadar büyük bir adamın normal bir evlâdı görülmüş mü!

Eski giyinsem, «Serseri!» yeni giyinsem, «Züppe!» derlerdi. Radyoda bir iş alsam,

— Babasının sayesinde!... denirdi. Memur olsam, senin kayırdığını, serbest çalışıp üç kuruş kazansam, nüfuzunu kullandığımı söylerlerdi.

Yolda giderken görenler birbirlerine dirsek vururlar, çeneleriyle, burunlarıyle beni gösterirler;

— Şey'in oğlu geçiyor... diye, beni küçümser bakışla süzerlerdi.

Sen, böyle bir kodaman, ilerigelen, büyük adam olmamakla, görüyorsun ya baba, beni ne büyük felâketlerden kurtardın... Onun için, sana teşekkür ederini.

Ya bir de zengin olsaydın! Ben o zaman ne yapardım? Otomobilde görseler, «Babasının parasını yiyor!» Yaya gitsem, «Babasına çekmiş... Cimri!» derlerdi.

Babıâli denen bu pazarda etrafımı alırlar, bana para koydurturlar, yayın ortaklığı kurar, dergiler, kitaplar çıkartırdık. Sonra param suyunu çekince, bel kemiğimin son kıkırdağmdaki vücudumun ağırlık noktasına bir tekme savurup bir dalavereyle beni ortaklıktan sepetlerlerdi. Üstelik,

— Enayinin parasını yedik!.. diye de alay ederlerdi.

Bir kadınla yolda görseler :

— Babasının parasını yiyor! derlerdi.

Bir iş yapmağa kalksam da, becersem :

— O para bizde olsa... Neler yapardık!, diye söylenirlerdi.

Beceremesem,

— Haydan gelen huya gider!... derlerdi.

İyi ki yoksul adamsın baba... Beni bu dertlerden kurtardın. Sana, yoksulluğun için de teşekkür ederim baba !...

Ya tanınmış bir yazar, sanatçı olaydın!. Benim için ne büyük felâket olurdu.

Senin adın olmadan, benim adım olamazdı. Sana, tanınmamış bir adam olduğun için de teşekkür ederim.

Baba!. Sen, ideal bir babasın! Bütün bunlar için benim sana teşekkür ettiğim gibi, oğlumun da bana teşekkür etmesini isterdim. Senin hayatına özendim, seni kendime örnek aldım. Ben de senin gibi yoksulum, tanınmamışım, kodaman değilim. Bakalım, bütün bunlar için, benim oğlum da, benim sana teşekkür ettiğim gibi, bana teşekkür edecek mi? yoksa...

ÖNEMSİZ AMA...

Belki önemsizdir ama, birtakım ufaktefek şeyler ötedenberi kafamı yorar. Bunların birkaçını sayayım. Nişan, nikâh, düğünlerin neden gazetelerde ilân edildiğini bitürlü anlayamam. Evlenen evlenmiş, ele güne ne?

Pantalon paçaları neden kıvrıktır? Erkek ceketlerinin yakası ne işe yarar? Yıllardanberi milyonlarca milyon insanın pantalon paçalarında, ceket yakalarında boşuna harcadıkları kumaşı düşünür dururum, kaç yüz bin çıplağı giydirir kuşandırırdı.

Ölüye, cenazeye giden çiçeklerin anlamı nedir, neye yarar? Ya şu kravat? Nice para dökmüşüzdür şu kravata. Ne işe yarar? Salt güzellik için mi? Kravatın erkek gırtlağına verdiği güzelliği de hiç mi hiç anlayamıyorum. Üstelik gerdan yağı ile cilalanmış, lekelenmiş, sürtüne sürtüne erimiş kravatın insanlara verdiği zibidilik, çirkinlik de caba...

Bir de şu bayrak gösterisini anlamıyorum. Nisan ayı içinde yurdumuza gelecek misafir bir Cumhurbaşkanını kar-

şılama töreni için elli bin liralık bayrak ısmarlanmış. Bir yabancı devlet başkanının yurdumuza gelişi elbette sevinilecek bir olaydır. Ama, ceket yakası, pantalon kıvrığı, düğün ilânı, çelenk, kravat gibi elli bin liralık bayrağı da anlamıyorum. Elli bin lira bişey değil.

Bir memlekete yılda on yabancı devlet başkanı gelse, bayrak parası yarım milyon lira eder, yine bişey değil. Ne yandan alsanız bişey değil.

Belki önemsiz, belki küçük ama, kafam ikidebir bu küçük önemsiz şeylere takılır durur. Misafirlere daha bir yararlı olacak biçimde davransak nasıl olur, diye hep düşünürüm.

KEÇIBOYNUZU

Bir gazete ne yapılır? Önce okunur. Ondan sonra paket yapılır, rafa serilir, eskiciye satılır, atılır. Ama önce okunur. Okurlar, gazeteyi okumak için alırlar.

Şimdiye kadar bir gazetenin kaçta kaçını, ne kadarını, nerelerini okuduğumuzu hesapladınız mı? Elimde Amerikan Üniversitelerinin gazetecilik fakülteleri için hazırlanmış bir kitap var. Bu kitapta, bir gazetenin kaçta kaçının okunduğu hesaplanmış.

Pişirip yemek için aldığımız bir tavuk düşünelim. Diyelim üç kilo gelen bu tavuğun tüylerini, bacaklarını, içini, başını, kemiklerini attıktan sonra tavuk diye yediğimiz bir kilo bile yoktur.

Acaba okumak için aldığımız bir gazetenin nekadar yerini okuruz? Pazar günü üşenmedim, bunu hesapladım.

Önümde bizim altı sayfalık gazetelerimizden biri, hem de en iyilerinden biri var. Bütün gazetenin yüzeyi 14616 santimetre kare geliyor. Bunun 3120 santimetre karesi, üzerine yazı ve resim basılmıyan boşluklar, beyaz kâğıttır. 2420 santi-

metre karesi resimdir. 3590 santimetre karesi ilândır. 1775 santimetre karesi romandır. 1100 santimetre karesi de, vitrin dediğimiz gazete haberlerinin, yazılarının başlıklarıdır. Geriye gazetede gazete diye okunan yer olarak 2611 santimetre kare kalır.

Bu hesaba göre, bir gazetenin yüzde yirmi beşi ilân, yüzde yirmi biri kâğıt boşluğu, yüzde on yedisi resim, yüzde on üçü roman, yüzde sekizi başlık, geriye kalan yüzde on altısı da gazetenin özü, asıl okuduğumuz bölümdür. Bunun da yarısı spor ve sinema!

Nasıl? İşte bir gazetenin teşrihi bu. Şimdi sizin de benim gibi biraz şaşırdığınızı anlıyorum. «Yüzde onaltı hiçbişey..» diyorsunuz. Evet, hiçbişey olmasına hiçbişey ama, biz de gazete diye işte bu hiçbişeyi okuyoruz. Hiçbişey deyip geçmeyin, dördüncü kuvvet dedikleri basın, işte bu, «hiçbişey» dir. Hiçbişeyken böyle kıyametler kopuyor, ya bir de çok bişey olsaydı, aman Allahım, kim bilir neler olurdu?

DOĞUŞTAN OLMALAR!...

Yaşlıca bir yazarın genç bir sanatçıya bir dergide «Memleketimin doğuştan sanatçı güzel evlâdı» diye başlayan bir mektubu yayınlandı. Düşündüm; acaba genç sanatçı da yaşlıca yazara cevap verse, mektubuna «Memleketimin doğuştan sanatçı güzel babası» diye mi başlıyacaktı? Eski neslin «Şair-i mâderzâd» ları, yeni kuşağın doğuştan olmaları olup çıktı. Diyelim, bir yapı için mimarlar arasında bir yarışma açılır. Mimarlar yarışmaya katılır. Birinci seçilen proje bir doğuştan olma yetkiliye sunulur. Doğuştan olma projeye bakar, bakar, beğenmez. Pantalonunun arka cebinden çıkardığı cıgara paketinin üzerine bişeyler çizer, çizikti-rir:

— Yapı, işte böyle olacak! der.

Yapı da böyle, yol da böyle... Parası olup ev yaptıracaklar, kendilerini doğuştan mimar sayar, evlerinin plânlarını kendileri yaparlar. Parası olup film yapanlar, doğuştan senarist, doğuştan rejisör olduklarından herbirşeyi kendileri yaparlar.

Bize bu doğuştan olma'lık tarihimizden miras kalmış. Alaylı, okulluya her zaman düşman. Otuzbir Mart ayaklanmasında yobaz, Sultanahmet meydanında doktor yüzbaşısının yakasına yapışmış:

— Mektepli misin, alaylı mı?

Mektepli dese, can elden gidecek.

Doktor,

— Aman Molla, görmez misin doktorum. Hiç mektepli doktor olur mu? Elbet alaylıyım, demiş de canını kurtarmış.

Saraya yakın olanların çocuklarına, doğar doğmaz nişanlar, madalyalar takılırmış. Hepsi de doğuştan kahraman. Sanki rahm-i maderde meydan savaşı kazanmışlar. Öte yandan okulunda okumuş, çalışmış, çabalamış olanlar terfi edeceğiz, diye bekliyedursun, beriyanda bakmışsın zırt diye bir Kolağası, bir Binbaşı, bir Miralay, bir Paşa doğuvermiş.

Doğuştan paşalar şimdi kalmadı ama, doğuştan olma hazırcılığı hâlâ içimizde yaşıyor. Her iş «armut piş, ağzıma düş» olsun istiyoruz.

Okullarda bile çalışkan öğrencilerle «inek» diye alay ediliyor. Çalışmak «ineklik», çalışmadan geçmek zekâ. Çünkü bütün yavrularımız, babaları gibi, «ağızdan dolma, kulaktan kapma, doğuştan olma» lığa özeniyorlar. Dünyanın eri büyük aptallığı olan kurnazlığı, açıkgözlüğü «doğuştan olma» zekâ sanıyoruz. «Aman ne

müthiş, ne eşsiz zekâ!» diye hayran olduklarımıza bakın, hepsi de birer hazırlüpçü doğuştan bilgiç değil mi?

Gerçekten kabiliyet, istidat olan şairler, karikatürcüler, yazarlar var; ama doğuştan olma'lıklarına güvenip, işin gücüne, zoruna göğüs vermiyor, nazik bedenlerini sıkmıyorlar. Değer, kalıcılık doğuştan olmaların değil, sanatın çilesini çekenlerin, bilimin zoruna, zorluğuna katlananların hakkıdır.

Affedersiniz, bir eşek insan gibi konuşuyor. «A... Eşek konuştu!» diye şaşırıyoruz. «Aman bizde konuşan eşekler de var!» diye seviniyoruz. Biz, konuşan eşek değil, yük taşıyan eşek, buna karşılık yük taşıyan insan değil, konuşan insan istiyoruz.

Nasıl etsek de bize doğuştan olmaların değil, sonradan olmaların gerekli olduğunu anlasak...

BİLMECE - BİLDİRMECE

Ne bir kelime eksik, ne bir kelime artık... Olay gazetede nasıl yazılmışsa, işte aşağıya, olduğu gibi alıyorum:

«Film yıldızlarından F. ile arkadaşı dansöz Ç. Beyoğlundaki H. lokantasına gitmişler. Burada yine film yıldızlarından M. ile A. ya rastlamışlardır. F ile M. birbirlerine kızgın olduklarından M. arkadaşı A. ya söyler gibi yaparak Ç. ye sataşmaya başlamıştır. F. de A. ya hakaret etmiştir. Tam bu sırada F. nin eski sevgilisi T. sinema artisti E. ile birlikte H. lokantasına girip, M. ve A. nın masasına oturunca, F. kıskançlıktan M. nin kafasına tabaklan, çatalları atmaya, Ç. de E. ye eline ne geçerse, bardak, çatal, bıçak atmaya başlamıştır. M. ile A.. F. ile Ç. ye hücum ederken, F. ile Ç. de T. ile E. ye saldırmış, bu sırada H. lokantasının sahibi K. T. ye giderek...»

Bir parçasını yukarıya aldığım, geometri problemi, yada bir matematik denklemi gibi yazılmış haber bir gazetenin birinci sayfasında çıkmış, birinci sayfaya

da sığmadığı için beşinci sayfaya dönmüştür.

Gazetenin yine o sayısında bir haber daha:

«S. adında bir kadının kocası C. aleyhine açtığı boşanma dâvasında S. kocası C. nin kocalık vazifesini yapmaktan âciz olduğunu söyleyince C. «Ben K. adında bir kadınla metres hayatı yaşıyorum, Z. B. V. adında metresimden üç çocuğum var.» demiştir. Bunun üzerine S. kocası C. ve metresi K. nin...»

İşte gazetelerimizin durumu bu. Bir de muhalefet kalkıp, basın hürriyeti yok, diye etmediğini koymuyor. Üstelik birkaç başyazarımız, basına baskıyı protesto için, Gandhi'nin yolunu tutmuş, başyazı yazmıyorlar. Oysa, şu yukarıya aldığımız haberden de kolayca anlaşılabileceği gibi herşey yazılabiliyor, sen yazmasını bil yoksa...

Kime çatmak istiyorsun? Diyelim, iktidardan Bay Affan Metiner'e... Ya da Bay Cemal Çetiner'e... Adlarının baş harflerini yazdın mı, oldu. Okurlar, anlayacağını anlar. Örneğin yazı ustası bir başyazarımız, şöyle bir başyazı döktürse, kötü mü olur:

«A. M. nin üniversite bağımsızlığında G. B. gibi nabza göre şerbet verilmesini savunması, Y. nin bu düşüncede K. ile P. ye aykırı kanıda olduğunu, oysa C. P.

ile Z. nin P. Z. V. e uyarak bu yolda yürümesi, imzaladığımız İnsan Hakları Anayasasına aykırıdır. Ş. B. K. demokrasinin gereklerini R. Z. ve N. H. dan... L. ile M. nin C. S. ve Ş. O. ya göre...»

Bu yazının sonu nasıl mı bağlanır? Kolay... Hani birtakım yazıların arasına, anlamsız harflerden bir satır karışır da düzeltenin de gözünden kaçar ya... Yazı arasında şu türlü satırlarla: «Zrrtprsss tıırrr!... Carrrttt... Mu..» Çok karşılaşmışsınızdır. İşte öyle, bu harf rümuzlarıyle. yazılan baş yazının sonu da öyle biter :

«Tırr... Zaaarrrttt... Cucucurrk gıccvvoooor varrrt...»

Şimdiki zamanda leb demeden leblebiyi anlamalı; okuyan yazandan anlayışlı gerek....

Abdülhamid zamanında olsa kolay, altı üstü, «yıldız», «burun» gibi üç dört kelimeyi kullanmadın mı, istediğini yaz. Şimdi öyle mi ya ? Kahve, çay, gaz, çivi, demokrasi, boya, para, borç, muhtariyet, şerbet, nabz, hürriyet, üniversite... Yazamazsın bunların hiçbirini. Hani bir hapishane türküsü vardır:

«Mapusluk bir şey değil,
Sevdalık var bir yandan!»
diye...

Yazmasına yazarsın ama, «Mapusluk bir şey değil, para cezası var bir yandan». Yazının para cezası, yere tükürmenin,

tramvaya asılmanın belediye cezalarına da benzemez. En küçüğü 77777 lira 77 kuruş, 7 onda 7 para gibi... Yahut 99999 lira 999 kuruş, 9 otuz para... Amortisi çıksa, insanı sürüm sürüm süründürmeye yeter de artar bile... Kesesine güvenen borazancı başı, dilediği gibi yazar. Bize gelince, biz işte bu kadarını yazabiliyoruz.

«Pppııırrrttt... pırpır, cır cır cırrt... Zınnkk... Lââ...»

Anlayanlar, anlamayanlara anlatsın.

İLERLEYELİM BEYLER!

Dünya ileriye gidiyor. Hergün biraz daha, hayır, her gün daha, daha çok ilerliyoruz. Teknik ilerliyor, uygarlık ilerliyor, insanlık ilerliyor, herşey ilerliyor.

İlerliyelim Beyler! Baş döndürücü hızla dünya ilerliyor. Biz de ilerliyelim.

Avrupa'ya bakın! Onlar bize göre çok ileride ama, yine de ilerliyorlar. Hele Amerika... Ne hızla ilerlediklerine bakarken, insanın gözü kararıyor, başı dönüyor. Ya Asya... Bildiğimiz Asya değil, ilerledi, ilerliyor, ilerliyecek de... Şu Afrikaya baksanıza... Soluk soluğa ileriye koşuyor.

İlerliyelim Beyler!.

Hayat bir koşudur, bir yarıştır. Her oğul babasını, her kız anasını geçiyor. Bugün dünden, yarın bugünden ileri... yürüyelim, ilerliyelim. İlerisi bizimdir, ilerliyelim.

İlerliyelim Beyler!

Sanat ilerliyor, bilim ilerliyor, demokrasi, basın, hürriyet, evet evet herşey ilerliyor.

*

Şimdi bu ilerliyelim lâfı da nereden

çıktı, diye düşünen olur içinizde. Bunu ben söylemiyorum. Otobüs biletçisi, kara kuru, sıska, eli yüzü kir içinde bir oğlan söylüyordu. Kadıköy alanında halk otobüsüne bindik. İçerisi tıklım tıklım. Giren pişman, girmiyen pişman... Otobüs biletçisi bağırıyor:

— İlerliyelim Beyler, ilerliyelim!...

Herkes birbirini itip ilerliyor. Arkadan ha bire yeni yolcular doluyor. Otobüs biletçisi avaz avaz bağırıyor:

— Önde yer var! İlerliyelim Beyler!..

İlerliyoruz. Bizim ilerlediğimiz yok, arkadan itiyorlar. Arkadan ittikçe, biz öne sıkışıyoruz. Ayak ayak, parmak parmak öne itiliyoruz. Biletçi, yeni yolcuları içeri tıktıkça, gırtlağı yırtılarak bağırıyor:

— İlerliyelim Beyler!..

Biletçinin bağırması, yolculara da geçti. Herkes birbirine,

— İlerliyelim Beyler!... diye bağırmaya başladı.

En öndeki şoför bile bağırıyor:

— İlerliyelim Beyler!..

Herkes biraz ilerliyor. İlerliyor ama, otobüsün içinde ilerliyor, otobüsün ilerlediği yok.

— İlerliyelim Beyler! İlerliyelim Beyler!.. derken, ben ilerliye ilerliye otobüsün ön kapısının ağzına kadar geldim. Arkadan yolcular binip, biletçi her «ilerliye-

lim» diye bağırdıkça, beni itiyorlar. Ben ön kapının iki tutamağına can havliyle yapıştım. Arkamdaki,

— ilerliyelim Beyler!.. diye bağırdı.

— Bir adım ilerlemem! dedim.

Otobüs kapısını, kale kapısı gibi, kanımın son damlasma kadar savunmaya karar verdim. Arkadan bir zorlu akın daha oldu, eski otobüsün kapısı açıldı, kendimi yerde buldum. Otobüs de kalktı. Ben arkasından bakakaldım. İçerde biletçi hâlâ,

—İlerliyelim Beyler!, diye bağırıyordu.

*

Olduğum yerde, kendi kendime,

— İlerliyelim Beyler! İlerliyelim Beyler!.. diye söyleniyordum.

Bir tanıdık yanıma geldi,

— Ne o yahu, dedi, kazık gibi olduğun yere kakılmışsın, boyuna ilerliyelim diye söylenip duruyorsun ?...

Ona da,

— İlerlemeliyiz, dedim. Dünya ilerliyor, teknik ilerliyor, medeniyet ilerliyor. Biz de ilerlemeliyiz. Otobüs biletçisi bile «İlerliyelim Beyler» diye bağırıyor.

Tanıdığım,

— Doğru, dedi, ama biz de az ilerlemedik hani...

Arkaya baktım. Durağın bir başından öbür başına gelmiştik.

ADINI ÖĞREN DE GEL!

— Amca, annem selâm söyledi. Dedi ki... Dedi ki... Dedi ki...

— Ne dedi oğlum?

— Şey, dedi, sizde bişey varmış. Neydi, dur bakayım. Amaaan aklıma gelmedi işte. Dilimin ucunda...

— Haydi git, adını öğren de gel!

*

Seçim üstü gazeteler halkın nabzını yokluyor. Bu iş için muhabirler ilçe ilçe, köy köy dolaşıyorlar.

Benim Kadıköy'den Karaköy'e gidecek zamanım yok. Onun için ben de halkın nabzını Kadıköy vapurunda yokluyorum. Vapurun içinde dolaşıyor, konuşmalara kulak veriyorum.

*

Vapurun ikinci güvertesinde, bir çenber sakallı ile, yün çoraplı ayağının birini altına alıp bağdaş kurup oturmuş arkadaşı konuşuyor.

— Siz kime vireceğiniz?

— Ben .oldum bittim Demirgırattanım.

— Temiz nâsiyenizden belli.

— Siz?

Çenber sakallı «Tecvid» üzere heceleri uzatarak,

— Demokk'râât!.

Dedi, sonra âmin der gibi, elini yüzüne götürüp sakalını sıvazladı.

*

Yine ikincide, alt salondayım. İri göğüslü şişman bir kadınla, iki, üç yaşındaki yaramaz çocuğunu başetmeye uğraşan çiçekbozuğu, saçları altı aylık yapılmış bir kadın konuşuyor.

— Zor evlâtçığım zor... Bizim damat Dimokırat Partiye girdi de, yine bitürlü düzelemedik. Damat boşuboşuna Dimokırat Partiye girdiğinnen kaldı.

— Bizimki de Temokrat Partiden teyze. Ama hiçbir hayrını göremedik, gözüm kör olsun... Ayol şöyle otursana çocuk! Babasına çekmiş yumurcak... Otur!

*

Birinci salondayım. Parmağında eşek nalı iriliğinde yüzük, yeleğinin altından gömleği pırtlamış biriyle, çipil gözlü, göz kapaklarını kırpış kırpış kırpan, kravatının düğümü yağdan pırıl pırıl konuşuyor.

— Düzelecek... Herbişey evelallah dü-

zelecek. Timogret Parti evvel Allahın sayesinde, bi dört sene daha kalırsa herbişiy düzelir, dümdüz olur.

— Olur Beyfendiciğim, olur... Bakın şimdi Bayezit'i indiriyorlar, Aksaray'ı kaldırıyorlar. Düzlenecek Beyfendi. Demoğrat Parti düzeltecek inşallah...

*

Lüks güvertedeyim. İki kişi konuşuyor. Biri naylon gömlekli. İçinde atlet fanelâsı da olmadığından göğsünün kılları arasına gizlenmiş, iki kara dut büyüklüğündeki meme başları görünüyor. Öbürü, ilkel insan tipli. Alın dışarda, çene içerde, burun basık, gözler nohut, ağız faraş kadar.

— Yaanış düşünüyorsunuz azizim, yaanış... Demokrat Partiyi bırakmadılar ki... Yâânız bi nokta var...

— Hamdossun hep Temikrattanız. Niye böyle konuşuyosun bilâder ?

Demigrat mı, Temikrat mı, Dimokrat mı, Demoğrat mı, Timogret mi, Demokk'-râât mı, Demirgırat mı?.

— Amca, annem selâm söyledi... Dedi ki...

— Ne dedi, oğlum?

— Şey... Neydi bakayım?

— Hadi git, adını öğren de gel!...

KURŞUN BORU

— Bayım öne geçmeyin!...

— Ben sizden önce geldim.

— Hayır, siz on beşincisiniz, ben on dördüncü...

— Kuzum, bu adam ne yapıyor içerde? Olur rezalet değil..

— Bir saattir nöbetteyim...

— Efendim, genel helaları çoğaltmak gerekir. Bu sıkışıklığın başka türlü önüne geçilmez.

— Yahu, öndekileeer!... Şu kapıya vurun be! Herif içerde öldü mü, ne oldu?

— Tak, tak, tak!... Hadi arkadaş! Tapusunu mu aldın be!.. Sırada bu kadar adam var.

— Vapuru da kaçıracağım.

— Vapurda gitsenize, daha rahat...

— Gidecek hâl mi kaldı? Burada zor duruyorum zâten...

— Efendim, bu lokanta yemekleri insanın programını bozuyor...

— Affedersiniz, bir ricam var sizden. Sıranızı bana verir misiniz?

— Aman birader, görmüyor musun hâlimi?

— Hadi arkadaş, hadi!..

— Sakın adam içerde sekte-i kalpten gitmesin!...

— Kapıyı vurun be!...

— Delikten bakın...

— Görünmüyor.

— Hadi arkadaş, hadiii...

— Tüh!.. Gördün mü şu olanı...

— Rezillik be...

Şuraya iki tane daha hela yapsalar olmaz sanki... Nedir bu kabine buhranı...

— Beyefendi, bilir misiniz, en çok buraya isim vermişiz.

— Evet...

— Bir siz söyleyin, bir ben... Bakalım hangimiz fazla biliyoruz. Başlayın beyefendi...

— Ayakyolu...

— Hela...

— Apteshâne...

— Tuvalet...

— Efendi, sen benden sonra geldin, arkaya geç!...

— Kabine...

— Yüz numara...

— Kapıyı kıralım, nedir bu iş yahu!...

— Arkası tıkandı...

— San numero...

— Memişhane...

— Dablı yu si.

— Ke...

— Aman durun, içerden tıkırtı geliyor.

— Galiba çıkıyor...

— Bayım, sıra bende...

— Kapıyı açıyor galiba...

— Herifi merak ettim.

— Açıldı...

— Çüşşş!... Yavaş be...

— Amma kaçıyor!...

— Vay anasını, hela musluklarının bütün kurşun borularını sökmüş...

— Boşuna değil... demindenberi içerde...

— Kaçıyor...

— Polis!...

— Tutun şunu...

— Tutacak hal mi kaldı birader? Kıpırdayamıyorum...

— Kaçırdık...

— Kaçtı...

— Lütfen sıraya girin!...

BAŞKAN ARANIYOR

Her memleketin kendine göre sıkıntısını çektiği bişey var. Alalım Almanya'yı. Orada kadınlar koca bulamıyorlarrmş. Fransa da başbakan bulamıyor. Her nedense şu Fransızlar yıllardanberi başbakan sıkıntısı çekerler. İnsanın aklı durur. Nasıl olur da bir ülke başbakan sıkıntısı çeker, anlaşılır şey değildir. Kimbilir, belki Fransızlar da bizim kahve sıkıntısı çekmemizi anlayamazlar.

İkinci Dünya Savaşından sonra Fransızlar bir başbakan bulabilmek için neler çekmişlerdir. Buyüzden, zaman zaman bizdeki et, çay, şeker, nal mıhı sıkıntısı gibi, Fransa'da da hükümet bunalımı başgöstermiştir. Şimdi yine Fransız Cumhurbaşkanı Rene Coty, hükümeti kurmak için başbakan bulamıyor. Kime gidip,

— Ne olursunuz, lütfen başbakan oluverin, diye rica etse,

— Aman, beni başbakan yapmayın da kimi yaparsanız yapın, diye yalvarıyorlarmış.

Düşünün, biri, başbakan ol, diye ö-

bürleri, aman yapma, diye rica ediyor. Fransa'da şu kadar parti var hiçbir parti lideri başbakan olmak istemiyor.

Bir de bize gelelim. Bizde biri çıkıp da,

— Başbakan aranıyor! diye şakadan bağırsa, yediden yetmişe, herkes iki eli kanda olsa,

— Aman durun. Ben de varım, hakkımı yemeyin. Şimdi geliyorum... diye soluk soluğa koşar da kuyruğa girer. Değil öyle Fransa'daki gibi parti liderlerine, Köprü üstünde durup, geçenlerden birini çevirseniz de,

— Başbakan olur musun? diye sorsanız,

— Ne demekmiş... Böyle şey sorulur mu? Ben zaten günün birinde değerimin anlaşılacağını biliyordum. Elbet, olurum da oynarım bile... der.

Neden böyledir? Neden Fransa'da bir başbakan bulunmaz da, bizde herkes yalnız kendini başbakanlığa elverişli bulur. Çünkü, her yiğitin yüreğinde bir aslan yatar, demişler. Biz de yiğit değil miyiz ya... Bizim yiğitlerin, babayiğitlerin yüreği maşallah hayvanat bahçesi gibidir. O yürekte bir değil, bin aslan yatar.

Şurada kaç insansak, hepimizin ayrı ayrı, göz açıp kapayana kadar memleketi hop diye kalkındıracak plânlarımız vardır. Kimisi,

— Tavuk nesli ıslâh edilmedikçe, bu memleket kalkınamaz, der. Kimisi,

— Kalkınma için mantar yetiştirmeli... der.

Sözlerim, belki abartma gibi gelir. Ama gerçek. Memleketimizde Cumhuriyetçi Parti diye bir parti var. O partinin genel başkanı, memleketin kalkınması için noter harçlarının alınmaması gerektiğini ileri sürmüş.

Bir memleketin kalkınmasını, noter harçlarına, ebegömeci yetiştirilmesine bağlayan insanlar bulundukça, orada hiçbir zaman başbakan adayı sıkıntısı çekilmez.

ÜZERİNDE DURMAK

Korktuğum, çok korktuğum deyimler vardır. Bunlardan biri «Üzerinde durmak...» Gazete haberleri arasında, bir resmî makamın herhangibir iş için «üzerinde duruyoruz» dediğini okuyunca ödüm patlar,

— Eyvaaah, yandık. Yine üzerinde duruyorlar!..

Çünkü, a efendim, bu üzerinde durmak denilen işlemin süresi hiç belli olmaz. Üzerinde ne kadar duracaklar, belli olur mu? Bir kere «üzerinde duracağız» diye söz verdiler mi, bir gün mü dururlar, bir ay mı, bir yıl mı, on yıl mı, bilinmez. Artık canları ne kadar çekerse, keyifleri ne kadar isterse o kadar dururlar.

Bizde öyle işler vardır, bütün bir kuşak, bir parti, bir hükümet, bir iktidar üzerinde durmuştur da, kendisinden sonra gelenlere de,

— Aman, sakın unutma. Çok rica ederiz, filân işin üzerinde dur! diye salık vermiştir.

Korktuğum ikinci deyim «parmak basmak»tır. Yine gazetelerde bir resmî

makamın filân işe «parmak bastık» dediğini okursam,

— Eyvaaaah... Yandık yine. Parmak basmışlar! diye bağırırım.

Siz bu basılan parmağı, kapının ziline basılan parmak sanmayın. Bir işe bikez parmak basıldı mı, o iş ortadan kalkar, ama basılan parmak bitürlü kalkmaz.

Korktuğum üçüncü deyim «hassasiyetle»dir. Hani, beterin beteri var, derler. Bunun gibi, bir «üzerinde durmak» var, bir de «üzerinde hassasiyetle durmak» var. Kimi makamlara «üzerinde durmak» az gelir de, her neyin üzerinde duruyorlarsa, o işin üzerinde hassasiyetle dururlar. İşte o zaman,

— Eyvaaah... Bu kez hiç kurtuluş yok. Üzerinde hassasiyetle duruyorlar. Yandık! diye bağırırım.

Siz de benim gibi korkup bağırmayasınız diye haberi alıştıra alıştıra vereyim. Yaz geliyor ya... Sağlık kontrollarına hız verilmiş... Bu «hız vermek» de az korkunç deyimlerden değildir hani... Gazete şöyle diyor: «Bu arada kapalı şişe memba suları üzerinde hassasiyetle durulmaktadır.»

Şişe üzerinde, hele su şişesi üzerinde durmak, ne kadar hassasiyetle olursa olsun zordur. Cambazlık ister. Memba suyu şişeleri üzerinde hassasiyetle kimler duracaksa, dengelerinin bozulup yuvar-

lanmamalarnı dileriz. Acaba memba suyu şişeleri üzerinde hassasiyetle duranlar ne yapacaklarmış? Gazete, «sulara hile karıştıranlar hakkında kanunî takibat yapılacaktır» diyor.

Şimdi iş biraz anlaşılır gibi oluyor. Bilirsiniz, bişeye başka bişey karıştırmak bir emektir, bir iştir, masraftır. Geçen yıl, memba suyu şişesini yirmibeş kuruşa kadar içmiştik. Bu yıl sanırım elli kuruş olur. Sucuya,

— Elli kuruşa bir şişe su olur mu? diye sorunca, sucu şu karşılığı verecek:

— Eee... bayım, ne yapalım, bu sâde su değil ki... Bunun içinde hiyle de var. Hiyle karıştırdığımızdan imâl masrafı bindi, elli kuruş oldu.

Bu şişelerin üzerinde hassasiyetle duranlar, bize su parasından başka bir de hiyle ödetmesinler yeter. Çünkü yaz aylarında su bulunmuyor, bir de hiyle bulunmazsa yanar kavruluruz.

ÇOK ÖNEMLİ İŞİ VAR!

İstiklâl caddesinden hızlı hızlı gidiyordu. Karşıdan gelen birine çarptı,

— Pardon... dedi.

Önünde gideni dirsekleyip solladı.

Birisi arkasından,

— Hasan Bey! diye seslendi.

Seslenen adama dönüp baktı, selâmlaştılar.

— Birader kusura bakma, çok önemli bir işim var. Bana müsaade... dedi.

Kalabalığın içinden kendine yol açarak yürüdü. Karşıdan bir adam,

— Vay Hasancığım!... diye kollarını açtı. Kucaklaştılar.

— Yahu... Nerelerdesin? Kaç yıldır görüşemedik...

İşi acele olan adam,

— Affedersin, başka bir zaman görüşürüz. Çok acele, hayatî bir işim var da... dedi.

Kalabalığa çarpa çarpa ilerliyordu. Güzel, şık bir genç kadın,

— Ooo Hasan Bey... Nasılsınız? dedi.

Adam kelimeleri ağzında yutarak,

— Ah Hanımefendi, affedersiniz... Özür dilerim. Çok, ama çok acele bir işim var da... Allasmarladık... dedi.

Önü açık olsa koşacaktı. Bir arkadaşıyla daha karşılaştı. Ona da «hayatî» bir işi olduğunu söyledi.

Tünele gelmişti.

— Vay Hasancığım...

Kolundan tutan adama sert,

— Bırak Allasen... dedi, beş dakika geç kalırsam mahvolurum.

— Yahu, dur! iki lâf söyliyeceğim.

— Maalesef... diyordu. Kusura bakma... Ölüm dirim işi... İstikbâlim var ortada...

Arkadaşı,

— Ama biliyor musun ne anlatacağım... diye arkasından seslendi.

— Ne anlatırsan anlat... Dinliyemiyeceğim.

— Yahu Galatasaray'a Ankara'da ne oldu biliyor musun?

Çok önemli, hayatî işi olan adam birden durdu. Geriye döndü. Arkadaşının yanına geldi, koluna girdi,

— Anlat Allaşkına... dedi, yoksa yenildi mi? Kaç kaça?

Birlikte yürüdüler. Bir kahveye girdiler.

MAKSADIMIZ LÂTİFE

Yirmi beş yıldan çok var, bizim yerli hokkabazlarımızı göremez olduk. Nasıl? Eski adamlar gibi konuşmak bana yakışıyor mu dersiniz?

Bizim yerli hokkabazlarımız derken, şimdi «illüzyonist» denilen gözbağcıları söylemek istemiyorum. Eskiden çok ünlü hokkabazlar vardı. Çoğu yahudiydi. Sanırım, bunların en ünlüsü Portakaloğlu'ymuş. Sünnet düğününe «hitan cemiyeti» denirdi. Her sünnet düğününe renk veren yahudi hokkabazlar bugün de var mı bilmiyorum.

Yahudi hokkabazlar iki kişi çalışırlardı, biri usta, biri de çırak. Konuşmaları, ortaoyunlarındaki Kavuklu - pişekâr konuşmasına benzer. Dilleri, İstanbul yahudi konuşmasıdır.

Ustanın elinde pastav da denilen şakşak vardır. İkidebir çırağının kellesine, ensesine bu şakşağı indirir. Ustanın öbür elinde boynuzdan boru vardır. Boynuz boruyu öttürünce kalın düdük sesi çıkarır. Başında külah omuzunda da çanta vardır.

Size yakın tarihten bir yaprak çevirmiyorum. Hokkabazların kendilerine özgü konuşmalarıyla, bugün de yaşasalardı, nasıl hokkabazlık edeceklerini düşünürdüm; işte onu yazıyorum.

*

Usta — (Şakşağı çırağının ensesine vurur) Amman benim pehlivanım!

Çırak — Buyur ustâcım!

Usta — Bu yûn, yünlerden nedir oğlancââzım?

Çırak — Bu yûn, yünlerden perşembe ustâcım...

Usta — (Şaplağı ensesine indirir) Aferin oğlancâzım. Nerden bildiin?

Çırak — Bizim partinin gazetesinde yordum ustâcım.

Usta — Bravo oğlancâzım. Bizim partinin gazetesinde perşenbe yorunces, bu yûn nedir oğlancâzım?

Çırak — **Bu** yûn, yünlerden çarşanbadir ustâcım...

Usta — (Şaplağı ensesine indirir) Nereden bildiiin oğlancâzım ?

Çırak — Ankara'dan öyle emir yeldi ustâcım...

Usta — Oyleyisam, ayda başlayalûm oyuna... Ayda be!... Çal oylayise...

Çırak — (Makamla söyler)

Çarşambadir çarşamba...
Zirto da zirto zirto...

Çarşambadir Çarşamba...

Zirto da zirto zirtooo...

Usta — Aman benim pelivânım...

Çırak — Buyur ustâcım.

Usta — Ava bu yun sicak mi?

Çırak — Sicak ustâcım.

Usta — (Şaplağı indirir) Ava bu yûn sovuk be oğlancâzım.

Çırak — Evet ustâcım...

Usta — (Şaplağı indirir) Ava sicak **bu** yûn...

Çırak — Evet ustâcım.

Usta — Sovuk...

Çırak — Monasiptir ustâcım.

Usta — (Şaplağı indirir) sicak...

Çırak — Evet ustâcım.

Usta — Sovuk...

Çırak — Sepet ustâcım.

Usta — (Şaplağı indirir) Maşalâ ma--ala... Sen gazeteda yazi yazar misin oğlancâzım?

Çırak — Em da aylâsini ustâcım.

Usta — Oyleyisam yaz yoreliiim..

Çırak — Bozguncular... Müfteriler... Şaşkinlar... Yalâncilar... Utanmazlar... Kişkirticilar... Dalaveracilar...

Usta — (Şaplağı ensesine indirir) Bunlar nedir pelivânım?

Çırak — Gazetada baş yazi ustâcım.

Usta — Aferin oğlancâzim.

Çırak — Alla omürler versin ustâcım.

Usta — Oğlancâzim, maksadımız lâtife... Yeleyûm şimdi asıl hünerlerimize...

Çırak — Yelelûm ustâcım.

Usta — (çadır kapısında biriken seyircilere) — Efendiler! Seyir burada diyil, içerdedir. İçerde em mavalımız, em envâyi marefetlerimiz var, nomaralarimiz var. Partimize yirin, içerde episini da yorun... Yeni ünerlerimiz var... Okkabaz, canbaz, perendebaz, kukla, pandomim, şan, solo, ayriyeten vodvil... Maksadımız lâtife... yir partiye, yel içerde yor...

Çırak — Evet ustâcım, sepet ustâcım, monasiptir ustâcım.

Usta — Ayda!... Oyleyisam çalalum...

Çırak — Çalalım ustâcım.

İNSANIN ENAYİLİĞİ

Banliyö treni çok kalabalıktı. Haydarpaşa'da trenden ilk inen o şişman adam oldu. Yuvarlana yuvarlana koştu. Merdivenden seke seke indi. Haydarpaşa iskelesine vapur gelmemişti. İskeleden vapura açılan dört kapının dördünü de fırdolayı döndü. İkinci yolcu salonu kapısı geç açılırdı. Birinci yolcu salonu erken açılırdı. Ama yolcuların çıktığı soldaki kapı en erken açılanıydı. Vapura herkesten önce girip, iyi bir yer kapmak için kapılar arasında fır fır dönerken, en erken açılan kapının önü başka yolcularla dolmuştu. Şişman adam, onların kimisini iteliyerek, kimisini dirsekliyerek, kimine «pardon» kimine «müsaade eder misiniz ?» diyerek yol açа açа en öne geçti.

Vapurdan çıkanların sonu gelince iskele memurları, kapıdan yol verdiler. Şişman adam bir koşu tutturdu. Vapura ilk giren yolcu, o olmuştu. Önce birinci güverteye daldı. Sağa mı güneş gelir, sola mı güneş gelir, diye bir o yana, bir bu yana seğirtti.

Arkasından öbür yolcular vapura doldular. Şişman adanı bitürlü oturacak yer beğenemiyordu. Boş ve iyi bir yer bulabilmek için bu sefer arkadaki ikinci güverteye yallah etti. Tente olmadığından oraya güneş geliyordu. Kanapeler de doluyordu. Boş bir kanapeye oturdu. Ama vapurun gidişine ters oturmuştu. Beğenmedi. Daha iyi bir yer bulmak için alt kat salona koştu. Orası da dolmuştu. Boş bir yeri gözüne kestirdi. Tam oraya saldırırken, başka biri oturuverdi. Vapurun yanlarındaki kanapelere, koştu. Oraları da dolmuştu. Lüks mevki merdivenlerini tırmandı. Boş yer kalmamıştı. İkinci mevki salona indi, dolu... En alta indi, dolu... Bir daha güverteye çıktı, dolu... Hiç olmazsa, rahatça ayakta duracak yer olsun, yeter... Aşağı yukarı, o yana bu yana indi çıktı, koştu durdu.

Vapur Köprüye gelmişti. Kısa boylu bir adam, şişman adama,

— Nasılsınız Mahmut Bey? dedi.

Şişman adam,

— Hamdolsun, iyiyim, dedi, şu vapurlardan nedir çektiğimiz kardeşim. Oturacak bir yer bile bulamıyoruz. Hep ayakta gidip geliyoruz.

MUTLU BİR ÇİNGENE PALAMUTU

Adam çingene palamutunu çok severmiş. Kayığın içinde oynar oynar görünce,

— Ver bir tane! demiş.

Sudan yeni çıkmış diri diri balığı alıp evine getirmiş. Karısına,

— Hanım, canım çekti, pişir şunu da yiyelim, demiş.

Kadın çingene palamutunu görünce, kıyametleri koparmış:

— Sen evde bir damla su olmadığını bilmiyor musun? Musluklar bir aydır akmıyor. Biz susuzluktan suratımızı yıkıyamazken, balığı ben nerde yıkayayım?

Adam,

— Canım iyi suyla yıkayıver, diyecek olmuş.

— İyi su mu? İyi su nerde? Susuzluktan dilim damağım kurudu. İyi su bulsam ben içerim. Sucu bir haftadır uğramıyor. Sucularda, bakkallarda su yok...

Adam, çingene palamutunu yemek için her şeye razı. Karısına,

— Canım, kızma, demiş... Mübarek denizden çıkma, ter temiz. Varsın, yıkan-

masın. Yıkamadan, şöyle zeytin yağında kızartıver.

Kadın küplere binmiş:

— Sen benimle alay mı ediyorsun? Zeytin yağı nerde? Bilmezmiş gibi bir de konuşursun. Ne zamandır bakkallarda zeytin yağı bulunmuyor.

Adamın niyeti, her ne bahasına olursa olsun balığı yemek olduğundan,

— Peki, demiş, vazgeçtim, kızartma... Şöyle buğulama yap. Ne su ister, ne zeytin yağı...

Kadın almış fitili, iyice köpürmüş:

— Sen bu eve daha bugün mü geldin? Ben balığı nerde kızartayım? Sanki havagazı varmış gibi bir de konuşuyorsun. Sen benimle alay mı ediyorsun? Havagazı musluklarından eskiden hiç olmazsa hava gelirdi. Şimdi hava bile gelmiyor. Ben balığı nerde pişireyim?

Adam da artık kızmış. Balığı eline aldığı gibi, deniz kıyısına inmiş. Çingene palamutunu kuyruğundan sallamış, sallamış, denize fırlatmış. Çingene palamutu denize bir dalmış, sonra sevinçle havaya fırlayıp:

— Yaşasın Hükümet! diye bağırmış, yeniden denize dalmış.

AZ GİTTİK UZ GİTTİK

Birinci basım 1959
İkinci basım 1971

BOSTAN KORKULUĞU

Bir pazar günü başımı alıp gezeyim, dedim. Ada'yi, Moda'yı efendilerimize bıraktığımız için, gecekonduların arasından geçip Topkapı dışına çıktım. Tarlalar arasından geçerken, arkamdan biri seslendi:

— Bayım, Bayım!

Dönüp baktım, bostanın içinde bir bostan korkuluğundan başka bişey görünmüyor. Ben ona bakarken kımıldar gibi oldu.

Başına delik deşik, sırları dökülmüş bir oturağı, melon şapka gibi geçirmişlerdi. Yırtık pırtık bir elbise sopalardan yapılmış çarmıha gerilmişti. Benim korktuğumu görünce,

— Korkma evlât, dedi.

Ne yapacağımı şaşırdım, elim ayağım titremeye başladı. Kekeleye kekeleye,

— Merhaba Bay Bostan korkuluğu, diyebildim.

— Bizim akrabalardan ne haber? diye sordu.

— Ay sizin akrabalarınız da mı var?

Fasulye sırığından belini çıtırdatarak gevrek bir kahkaha attı.

— Var ya... Ne sandın?

— Şaştım doğrusu. Bir yaşıma daha bastım.

— Demek sen birçok büyük adamların bostan korkuluğu soyundan geldiğini bilmiyorsun.

— Bilmiyorum doğrusu.

— Ayol biz olmasak tarih olmazdı. Birçok krallar, padişahlar, vezirler, nazırlar, bakanlar, hep bizim bostan korkuluğu soyundandır.

— Meselâ kimler?

— Yooo... isim sorma, söylemem. Birini söylesem, öbürünün hatırı kalır.

— Büyük adamların hep sizin soydan olduğunu söylüyorsunuz. Peki ama, sizi neden buraya attılar?

— Vaktile benim de büyük bir koltuğum vardı. Özel arabam, dalkavuklarım vardı.

— Sonra ne oldu?

— Ne olacak, bostan korkuluğu olduğumu unuttum, etliye sütlüye karışmaya başladım.

— Ne gibi?

— Ne gibi olacak. Meselâ şekeri ucuzlatalım, et fiatını indirelim. Halka sosyal sigorta sağlayalım. İşsizliği önleyelim. Vergileri indirelim, dedim. Daha bir sürü bilgiçliğe başladım.

— Sonra?

— Bunlar bizim çiftlik sahibinin hoşuna gitmedi, yani işine gelmedi. Beni buraya attı. Hani atasözüdür, «Söz gümüşse sükût altındır...»

— Vah vah...

— El için başını yakma nâra, yak çubuğunu bak safâna.

— Peki, şimdi ne olacak?

— Umutlarım kırılmadı. Çok umutluyum.

— Anlayamıyorum.

— Anlamıyacak ne var. Görüyorum ki senin dünyadan haberin yok. Biz bostan korkulukları bazan yıllarca bir yana atılır kalırız. Bir de bakarsın hava döner. İşbaşındaki bostan korkuluklarından biri işe yarar bir lâf eder, onu bir kenara atarlar, yerine bizi alırlar, lâyık olduğumuz makama geçiveririz.

Bostan korkuluğu gerçekten bir koltuğa kurulmuş gibi bir büyük adam öksürüğü çıkardı.

— O zaman, dedi, yanıma salâvatla gelirsin.

Sonra ekledi:

— Sen de büyük adam olmak ister misin?

— İstemez olur muyum?

— Öyleyse yanıma gel, aramıza karış.

Ben de onun gibi yaptım. Ceketimi ters çevirip giydim, kollarımı yana açtım, ben de bir bostan korkuluğu oldum. Şimdi sıramızı bekliyoruz. Ha bugün, ha yarın, yakında başınıza belâ olacağımızı unutmayın.

19 Kasım 1948

HUKUK-U MERKEP BEYANNAMESİ

Milâttan 1887787 yıl önce, uyuz eşeklerin, marsuvan eşeklerine karşı yaptıkları kanlı bir ihtilâl sonunda aşağıdaki Hukuk-u merkep bildirisi kabul olunmuştur.

1 — Eşekler eşit ve hür doğarlar. Sıpayken büyüye büyüye eşek olur, eşit olmıyarak ve köle olarak ölürler. İçtimaî farklar yalnız saman ve ahır meselelerinde tesis edilebilir. Yâni bütün eşekler görünüşte eşit, aslında çeşit çeşittirler.

2 — Her eşek topluluğunun hedefi, tecavüzden masun olarak, tabiî haklarının korunmasıdır. Bu haklar şunlardır:

Anırmak, çifte atmak, zarta ve konforlu bir ahır. Eşekler ve ahırları taarruzdan masun ise de, sahipleri semere kızıp eşeği döğmekte serbesttirler.

3 — Hâkimiyet yalnız Marsuvan eşeğindedir.

4 — Hürriyet, kendisine zarar vermeden ve yorulmadan Marsuvan eşeğinin diğer uyuz eşekleri istediği ve dilediği gibi çiftelemesi demektir. Binaenaleyh, Marsuvan eşeğinin kullanabileceği haklar, aynı saman ve aynı ahırdan faydalanmaları ve ağızlarının suyu akan bütün uyuz eşeklerin de bu haktan faydalanamama-

lan için bir hudutla kayıtlıdır. Bu hudut, ancak saman torbası, köstek ve yularla tayin edilir.

5 — Yular ve ip yalnız uyuz eşeklerin çifte atmasına ve anırmasına engel olmak içindir.

6 — Yular, Marsuvan eşeğinin iradesinin ifadesidir. Bütün uyuz eşekler, onun şekil almasına bizzat yardım etmek hakkına sahiptirler. Yular her eşek için müsavidir. Marsuvan eşeğinin gözünde bütün eşekler eşit olduğu için, her eşek yalnız anırtı, **cayırtı** ve zartadan başka hiç bir şeyde temayüz edememek şartıyle, her rütbe, nişan ve hattâ zerdust palan ve ahıra alınmak **hakkına** sahiptir.

7 — Hiç bir uyuz eşek, Marsuvanın haberi **olmadan zorla ahıra** kapatılamaz. Keyfî anırtılar ve hariçten gazel okumak istiyenler cezalandırılır. Bunda eşek inadı gösterenler, eşek sudan gelene kadar ıslatılır.

8 — Belli olan cezalardan başkalarıyle eşekler cezalandırılamaz. Köstekle uslanmıyan inatçı eşekler, nalları dikmeye mecbur edilir.

9 — Anırmak ve yük taşımak eşeklerin en değerli haklarından biridir. Binaenaleyh her eşek, anırmak, çifte atmak ve zartasında serbesttir. Şu kadar ki, Marsuvan eşeğini rahatsız edenler mesul tutulur ve eşek cennetine gönderilir.

10 — Uyuz eşeklerin yük taşımak ve sırtlarının hiç bir zaman boş kalmamaları için ölmemeleri ve yoncaların bitmesini beklemeleri lâzımdır.

11 — Eşekler ömrü billâh hoşaftan anlamıyacaklar, suyunu bile içmeden tanelerini Marsuvan'a bırakacaklardır.

12 — Sıpalar büyüye büyüye eşek oldukları gibi, Marsuvan eşekleri de deve kervanlarına kılavuzluk ederler.

13 — Şeddesiz eşekler, şeddeli eşşeklere kayıtsız şartsız itaate mecburdurlar. Kurttan korkmayan ölmüş eşeklerin vay haline.

1 Nisan 1949

KİBRİTLERDE EŞİTLİK

İnsanlar arasında eşitlik yok, anladık. Hayvanlar arasında eşitlik yok, bunu da anladık. Ama kibritlerde neden eşitlik yok, bunu anlayamıyorum. Hiç olmazsa kibritler arasında eşitlik olsun.

Geçen akşam Kadıköy'e giden vapur güvertesinde bir cıgara içmek istedim. Kibritin birini çaktım, pıs... İkincisini çaktım, tıs... Tıs pıs, tıs pıs yaka çaka on kuruşluk kibrit kutusu yarıya indi. Yani beş kuruşu, beş kuruşluk millî serveti sokağa attım. Karşımda oturan tatlı sözlü biri,

— Eskiden, dedi, genç kızlar «beni seviyor, sevmiyor» diye papatya falına bakarlardı. Şimdi kibrit falına bakıyorlar. Kutudaki bütün kibritleri çakıyorlar. Hiçbiri yanmazsa, sevmiyor demek. Bir tane yanarsa seviyor, iki tane yanarsa çok seviyor.

Bir yandan kibritleri çakarken sordum:

— Ya üç tane yanarsa?

— Güldürmeyin insanı... Bir kutu kibrit içinden üç tanesinin yandığı, ne zaman görülmüş...

Demeye kalmadı, çaktığım kibritlerden biri, çocukların bayramda patlattıkları çata-pat gibi birden patladı. Sonra bir küçük alev hortumu sağ avcumu yaladı.

— Aman! diye bağırmamla kibriti elimden atmam bir oldu. Şaşırmışım, canımı kurtarayım derken, yanan kibriti, sağımdaki bayanın üstüne fırlatmışım. Kadın, saçından tırnağına, biryantinler, pomatlar, yağlı kremler, rimeller, ojelerle bulanmış olduğundan, atik davranmasa, az kaldı parlıyacaktı. Bereket, hâlâ yanmakta olan kibriti, karşısındaki adamın şapkasına savurdu da, bu tehlikeyi atlattı.

Yanan kibrit şapkasına düşen adam, yanındakiyle sıkı bir tartışmaya girmişti. Fener alayında çomaklar üstündeki gazlı meşaleler gibi tepesinde yanıp duran kibriti duymadı. Görenler,

— Yanıyorsun! diye seğirttiler. Adam tepesinden yandığını ne bilsin? Paçalarını muayeneye başladı. Yardımsever adamın biri şapkasını yakalayınca fırlattı. Alevli kibrit, havai fişek gibi havada keyifli zikzaklar çizerek yol alırken, vapur güvertesindeki vatandaşlar,

— Üzerimize geliyor! çığlıklarıyle birbirlerine girdiler.

Az kaldı vapur devriliyordu. Derken bir kahraman vatandaş, döşemeye düşen alevli kibritin tepesine bindi. Çizmesinin

altında düşman başı ezer gibi, kibriti ayağının altına aldı. Ökçesinin üzerinde bütün ağırlığıyle birkaç kez döndükten sonra,

— Su getirin! dedi.

— Artık sönmüştür, ayağınızı kaldırın!

Dedikse de, o,

— Ben onaltı yıllık itfaiyeciyim. Bana mı öğreteceksiniz? diye bağırdı. Bu kibritler ya hiç yanmaz, ya da yanarsa etrafı kül etmeden sönmez.

Büfeden satın aldığımız şişe şişe iyi suları döktük de, güçbelâ kibriti söndürebildik. Sönmesi bile kolay olmadı. Suyu üstüne boca ettikçe, kızgın kızgın tıslıyordu.

Kibritin söndüğüne iyiden iyiye güven getirdikten sonra, yolcular biraz yatıştı. Vapur, Kadıköy'e gelene kadar hep kibrit üzerine konuşuldu. Bu konuşmalardan şunları öğrendim:

Kutudaki her kibritin başına birer parçacık sürülmesi gerekli fosforlu ilâç, her kutunun içinde salt bir tek, yada birkaç kibrit çöpüne sürülüyormuş.

Bu işi iyi bildiğini söyleyene,

— Neden böyle yapıyorlar, her kibrit çöpüne o ilâçtan biraz biraz sürseler de her kibrit yansa olmaz mı? dedim.

— O zaman az kibrit harcanır, dedi. Her çaktığın kibrit yanarsa, bir kibritle

bir cıgara yakarsın. Oysa bir cıgarayı bir kutu kibritle yakarsan, kibritin sürümü artar.

Adam bunları söyledikten sonra, cebinden yirmi, otuz kutu kibrit çıkardı.

— Günde bir paket cıgara içmek için, bukadar kibrit kullanırım, dedi.

Cıgara içmiyenlerden birisi adama,

— Çakmak kullansanız, dedi.

Adam da,

— Kibrit olmadan çakmağı nasıl yakacaksınız? diye sordu.

Bir kutu içindeki bütün kibrit çöplerine sürülmesi gerekli fosforlu macunu neden bitek kibrit çöpüne sürdüklerini yine anlamamıştım.

— Madem sürüm için böyle yapıyorlar, dedim, bütün çöplere sürülecek macunu toplayıp da neden bitek kibrite sürüyorlar? Ona da yanacak kadar macun sürseler olmaz mı?

Kibrit üzerinde yetki ile konuşan adam,

— Olmaz, dedi, o zaman haksızlık olur. Kibrit fabrikaları, fosforlu macunu esirgemediklerini göstermek için, bir kutu kibrite sürülecek macunu bitek kibrite sürüyorlar. İşte bunun için, şansımız tutup da her nasılsa yakabildiğimiz kibrit, eski deniz savaşlarında kalyondan kalyona atılan alevli, yağlı paçavralar gibi düştüğü yeri yakıp kül ediyor.

Cıgaranın sürümü, cıgara içimi günden güne artıyormuş. Hiç artmaz olur mu? Vatandaşlar kibrit belâsından kurtulmak için, zincirleme birbirinden yakarak, arka arkaya, daha cıgaranın birini söndürmeden öbürünü içiyorlar.

1956

BİRİ ARABADA BİRİ YAYAN

İki arkadaş, Kadıköy'den dolmuşa bindik. Arabayı sürerken şoför epiy ter döküyor. Arkadaşım, önüne çıkan yayaları gösterip,

— Yahu şunlara bak, yürümesini bile bilmiyorlar, dedi.

Ben de onu destekledim:

— Medeniyet demek, efendime söyliyeyim, yolda yürümesini bilmek demektir.

Az daha gitti arabamız. Tramvaydan inen biri az kalsın tekerleklerin altında kalacaktı. Şoför birden firene basınca arabaya büyüklerden biri gelmiş de biz de ayağa kalkıp onu etekliyecekmişiz gibi ileri doğru fırladık. Arkadaşım, az kalsın tekerleklerin altına girecek olana,

— Önüne baksana! diye bağırdı.

Şoför de,

— Çüüüş!... dedi.

Arabamız yol aldı.

— Bir insan daha yolda yürümesini bile öğrenmemişse...

Sözün sonunu ben bağladım:

— Ondan memlekete hayır gelmez birader...

Elinden çocuğunu tutmuş giden bir güzel bayanın tombasının sol kanadına arabamızın sağ çamurluğu tosladı, kadın boylu boyunca yere uzanıp, hatıra resmi çektirecekmiş gibi romantik bir pozla bize baktı. Şoför, arabayı sürdü. Arkadaşım,

— Ne kadınında hayır var, ne erkeğinde... dedi, yahu yaya yoluyla taşıt yolu ayrılmış. A kadın, ne diye arabanın önüne çıkarsın, yaya yolundan gitsene!...

Ben de düşüncemi söyledim:

— Her şeyden önce yolda yürümesini öğrenmeliyiz. Daha demokrasi bize çook uzak...

Bir başka yolcu da beni onayladı:

— Hay ağzını öpeyim beyefendi, biz kiiim, demokrasi kim... Daha yolda yürümesini bile öğrenmeden...

Adam sözünü tamamlayamadı, arabanın içinde birbirimize girdik. Karşıdan karşıya geçen bir yayayı ezmemek için şoför firen yapmıştı.

Eliyle kalçasını tuta tuta iki büklüm giden adama, hepimiz arabanın penceresinden başlarımızı çıkarıp, «hayvan herif » «Öküz!» «Önüne arkana baksana eşek!...» diye iyice bağırdık. İnsan, daha yolda gitmesini bilmeyen bu salaklara, bu kadarcık da bağırmasa hırsından patlayacak.

Arkadaşım,

— Yolda yürümesini öğretmenin bitek çaresi var, dedi, adam ezen şoföre ceza vermiyeceksin. Beş, on tanesi ezilsin de bak, nasıl adam gibi yürüyorlar.

Başka bir yolcu,

— Eee! dedi. Zâten şehir durmadan kalabalıklaşıyor, böylelerini ezeceksin ki ferahlık olsun...

Ben de karıştım,

— Bayım, bir insan ki daha yolda yürümesini öğrenmemiş, böyle bir insana, efendicağzıma söyliyeyim, hürriyet verilir mi?...

Yolculardan biri,

— Ulan hayvan!... diye bağırdı, sözümü ağzıma tıktı, önce bana söylüyor sandım.

— Höst!... dedim.

Meğerse adam, yine arabanın önüne çıkan bir yayaya söylüyormuş. Ben de o yayaya söylüyormuş gibi yaptım. Arabanın içinde hepimiz, yerde uzanmış yatan adama bağırdık:

— Hırt!...

— Eşşek!...

Kızıltoprak'ı geçtik. Şoför, bir çocuğu az kalsın arabanın altına alacaktı.

— Küçüğü böyle, büyüğü böyle...

Ben,

— Yürümek var ya, yürümek, dedim, efendime söyliyeyim, bir insanın şeyini gösterir.

Biz arkadaşımla Göztepe'de dolmuştan indik. Evimiz birkaç yüz adım ilerdeydi. Daha beş - on adım atmıştık, yanı başımda giden arkadaşım, apış arasından biri tutup havaya atmış gibi üç metre uzağa fırladı, yere düştü...

O şaşkınlıkla, ne oldu demeye kalmadı, enseme bir şaplak indi, yanımdan bir otomobil rüzgâr gibi geçti. Enseme tokadı indiren el, otomobilin penceresinden bize sallanıyordu.

Yerden kaldırdığım arkadaşım,

— İnsanlık kalmamış... dedi.

— Bunlar şoför değil kardeşim, dedim, araba kullanmak şöyle dursun, öküz bile haydayamazlar...

Arkamdan bir ses duydum:

— Heey!

Döndüm, bir araba.

— Asıl sana heey... Biraz sağdan gitsen olmaz mı? Gel ağzıma gir.

Araba çekip gitmese, şoförün kafasına bir taş indirecektim.

Arkadaşım,

— Yahu şu koskoca yol dururken, herif gelip üstümüze çıkacak... dedi.

— Efendim kabahat bunlara ehli...

Sözün arkasını getirip «Yet» diyemedim, çünkü, yüzükoyun yere kapaklanmıştım. Yattığım yerden yumruğumu sıkıp, bana toslayan arabanın arkasından üç, dört dakika söğdüm. Arkadaşım,

— Bizim adam olmamız için daha on fırın ekmek yememiz lâzım... dedi.

Karşıdan ölüm hızıyla bir araba geldi. Ben, ezilmemek için sola kaçtım, arkadaşım da sağa kaçtı. Araba üstüme geldi. Ben sağa koştum, araba da sağa. Ben sola, o sola. Hani kalabalık caddede iki yolcu karşılaşır da, şaşırırlar, birbirlerine yol verip, kendileri de geçmek için boyuna toslaşırlar ya, biz de öyle olduk...

Bir o yana gidiyoruz, bir bu yana. Arabanın şoförü de, yolcuları da yumruklarını sıkmış, bize söğüp sayıyorlar. Arkadaşımla, fır fır bir sağa bir sola kaçışırken, biz de yumruklarımızı sıkmış, onlara bağırıyoruz...

— Önüne baksana...
— Arkana baksana!...
— Yolundan gitsene!...
— Şey oğlu şey!...
— Sensin.

*

Otomobilde gidenler, yayaların yürümesini bile bilmediklerini söylüyorlar. Yayalar, bu otomobilliler yüzünden, yolda yürünmez olduğunu söylüyorlar.

Kimin sözü doğrudur? Otomobildeyseniz, sizin sözünüz doğru, yayalar haksız. Yayaysanız, yine sizin sözünüz doğru, otomobildekiler haksız.

İktidar, otomobilde olandır. Muhalefet yaya kalandır. İkisi de haklıdırlar. Öylesine haklıdırlar ki, muhalefetteyken otomobildekilere, iktidardayken yayalara kızıyorlar.

Muhalefet ileri gelenlerinden birinin iktidara çatması, sonra bir yolunu bulup, iktidar ileri gelenlerinden biri olunca, muhalefete çatması bundandır.

Halk, iktidar için,

— Verdiği sözü tutmuyor! diyor.

Nasıl tutsun, arabaya binmiş.

Halk, muhalefettekilere de,

— Dün söylediğinin tersini söylüyor... diyor.

Nasıl öyle söylemesin, yaya kalmış.

1957

ZAMAZİNGO

Dilimizin zengin olmadığını söylerler. Ben o kanıda değilim. Bizim dilimiz çok zengindir. Belki dilimizdeki kelime sayısı azdır. Ama bundan ne çıkar... Siz kelimelerin azlığına çokluğuna bakmayın. Bir kelime kaç anlama geliyor, ona bakın. Bizim kelimelerimiz, sözlerimiz, «istediğin yana çek çek uzat» denildiği gibi, lastikli olduktan başka, ayrıca da pek çok anlamlara gelir. Bitek kelimemizin, kırk, elli, yüz anlamı vardır. İstersek koca bir gün içinde, on, on beş, bilemedin elli kelimeyle konuşabilir, karşımızdakilere de her istediğimizi anlatabiliriz. Şu «zamazingo» kelimesini ele alalım. Kelimenin kökü, Yunanca mı, Lâtince mi, Frenkçe mi, Türkçe mi, bilmem... Ama çok zengin anlamlı bir kelimedir. Bir kişi «zamazingo»yu öğrendikten sonra, başka hiçbişey de öğrenmemiş olsa, her konuda yetkiyle, bilgiyle konuşabilir.

Teknik bir âletin adını bilmiyorsunuz. Ne çıkar... Zamazingo der demez, sizin ne demek istediğinizi herkes anlar.

Falan kanunun filân maddesi, bir hukuk deyimi, bir politikacı büyüğün adı, ne olursa olsun, bunları bilmediğiniz zaman, hemen «zamazingo» diyeceksiniz.

Dolmuş, zınk diye yol ortasında durdu. Şoför, söverek arabadan indi. Motoru kurcaladı, çalıştıramadı, yoldan geçen bir arabayı çevirdi. Şoförüne,

— Şu zamazingonu versene! dedi.

Öbür şoför, bizim şoföre zamazingoyu verdi. Bizimki, bir iki uğraştı, motor çalıştı. Sonra zamazingoyu geri verdi.

Bir tanıdığın evindeydim. Buzdolabı bozulmuş. Gelen tamirciye,

— Zamazingosu bozuldu... der demez, adam bozukluğun yerini hemen anladı.

Geçende bir arkadaşımı yabancı bir kadınla görmüştüm. Yavaşça,

— Kim bu kadın? dedim.

— Bizim zamazingo... dedi.

— Nereye gidiyorsun?

— Doktora götürüyorum, zamazingosu için...

Kadında bozulan zamazingonun, mide mi, bağırsak mı, dalak mı olduğunu artık sen bileceksin.

Misafirliğe gitmiştik. Ev sahibi oğluna,

— Sustur şu zamazingoyu... dedi.

Zamazingonun bu evde ne demeye geldiğini anlamak için dikkatle baktım.

Radyoda, radyo gazetesi vardı. Çocuk gitti, radyonun düğmesini çevirdi.

Masada oturuyorduk. Elinde bir şişe Kulüp rakısı tutan, öbür arkadaşa,

— Versene şu zamazingoyu! dedi.

Arkadaş, tirbuşonu uzattı.

İngiliz anahtarının, hovardalık edilen kadının, yeri bilinmeyen hastalığın, tirbuşonun, radyo gazetesinin adı zamazingodur. Hepsi bu kadar mı?

Bir yerde topluca oturuyorduk. Hepsi de aydın kişilerdi. Herkes, memleketin nasıl kalkınacağını kendine göre açıklıyordu. Biri,

— Önce şu zamazingo işi düzeltilmeli... dedi.

Zamazingonun ne anlama geldiğini benden başka herkes anlamıştı. Yavaşça,

— Zamazingo işi nedir? diye birinin kulağına eğilip sordum.

— İsbat hakkı... dedi.

Öbürüne sordum,

— Üniversite muhtariyeti... dedi.

Üçüncüsü,

— Döviz işi... dedi.

Bir tanesi de,

— Hâkim teminatı... dedi.

Söylenişi babafingo'ya benzeyen bu zamazingo gerçekten çok Önemli bişeydir. Ne yapıp, ne edip, yetkililer şu zamazingoyu ele almalı, bir yola koymalıdırlar. Ama zamazingo nedir? Deyin ki hür-

riyet deyin ki demokrasi, deyin ki anayasa, deyin ki İngiliz anahtarı, deyin ki tirbuşon... Her ne ise, şu zamazingo düzeltilmeli. İlle de zamazingo, ille de zamazingo...

3 Eylül 1957

CONİ, BAYRAĞA DOKUNMA!

Bizim gazete yazarlarımız daha çok ele aldıkları konular bakımından birbirlerinden ayrılırlar. Hemen hemen her konu, ayrı bir yazarın tekelindedir. Kimi fıkracı bilgin bilgin yazar. Kimisi bilgiç bilgiç yazar. Birinin yazılarında felsefe kırpıntıları, öbürününkinde Nasrettin Hoca hikâyeleri vardır. Kimisi durmadan evinin önündeki kaldırımların onarılmadığını yazar; eleştirileri belediye sınırlarından öteye geçemez. Kimi başyazar vardır, bizimkileri bitirir, İngiliz Başbakanına yol gösterir, Amerikan Cumhurbaşkanına akıl verir. Kimileri eski günlerin özlemini duyarlar, din konularını kalemlerine uğraşı yapanlar, üç yazıda bir tarihî Türk musikisi konserinde bilmem hangi hanımın tizden pestenkeraniye geçtiğini dillerine dolayanlar vardır.

Kısacası, hangi yazarın hangi konu üzerine kalem oynatacağını önceden biliriz. Ama bütün yazarlarımız milliyetçilik konularında büyük duyarlılık gösterirler, aşırı bir duyarlılık...

Geçenlerde bir Türk kızıyla bir Ame-

rikan binbaşısı evlendi diye hep birden ayaklandık, kalemlerimiz kılıç kesildi.

İyi, güzel ama, yurdumuzda sıksık görülen, millî duygularımızı inciten çirkin bir olay var. Dikkat ediyorum, yazılarında daha çok millî duyarlılık gösteren yazarlarımız bile hiç bu yana yönelmiyorlar. Amerikalılar ikidebir bayrağımızı yırtıyorlar. Bir değil, iki değil, üç değil, ay geçmez, birkaç Amerikan delikanlısı bayrağımızı yırtar... Yırtar da, Kuzguncuk'a giden bir Boğaz vapurunun bayrağının kirli olmasını bir yazı konusu yapan yazarlarımız Amerikalıların yırttıkları bayraklarımız karşısında kıllarını bile kıpırdatmazlar.

Gazetelerin yazdığı bu çirkin olayları görmüyorlar mı dersiniz? Neden bu Amerikan delikanlıları, karşılarında kırmızı bez sallanmış azgın boğa gibi, ikidebir bayrağımıza saldırırlar? Neden bizim yazarlarımız, «Coni bayrağa dokunma!» diye bağırmazlar?

Bir Amerikan binbaşısının Türk kızıyla evlenmesi, dört beş Amerikan delikanlısının bayrağımızı yırtmasından daha mı çok bizi sinirlendiriyor?

Burada düşünülecek iki önemli nokta var :

1 — Neden Amerikan delikanlıları ikide bir bizim bayrağımıza saldırırlar?

2 — Ulusal sorunlar karşısında bü-

yük duyarlık gösteren yazarlarımız, Amerikalılar bayrağımızı yırtınca neden susarlar?

Bunların cevabını kendileri versinler. Bana gelince ben susamıyorum. Bu kadarını olsun söylemeden edemiyorum:

— Coni, bayrağa dokunma!

Dilimin ucuna gelen iki kelime daha var ama, boğaz dokuz boğummuş, susuyorum.

— Sam Amca'nın mirasyedi oğlu, bayrağa dokunma!

4 Aralık 1957

AH YARAMAZ KIZ, AH!...

Seni gidi aşifte seniii... Seni gidi hoppa kız seniii... Kız, sen burasını neresi sandın? Müslüman mahallesinde hiç salyangoz satılır mı? Seni fındıkçı seniii... Az kalmış, Ankara'yı birbirine katacakmışsın. Kız, bu ne iştir? Sen bizi yoldan çıkarmaya mı geldin? Hele şuna bak.

Gazetede adını okumasam, resmini görmesem, dünya yüzünde İngeberg adında bir yosmanın yaşadığını nereden bilecektim ?

Gazetede okudum. Adın İngeberg'miş. Avusturyalı bir artistmişsin. Güzelliğine güzelmişsin. Yirmiiki yaşındaymışsın. Ankara'daki gece kulüplerinden birinde çalışıyormuşsun. Bir kez Ankara gibi bir yere gelmişsin, hanım hanımcık otursana kız! Strip-tiz yapacaksan, göster strip-tizini, Sallan-yuvarlan yapacaksan, işte meydan. Hem sallan hem yuvarlan. Kız, her ne yapacaksan, «terbiye dairesinde» yapsan olmaz mıydı? Ne diye onu bunu baştan çıkarırsın?

Bak, gazeteler senin için neler yazıyor? Ankara sosyetesini birbirine katmış-

sın. Kocaları baştan çıkartmışsın. Yağma mı var? Demek tâ Avusturya'dan senin gibi yirmiiki yaşında bir kız gelecek, o kendi halinde Ankara sosyetesini birbirine katacak, öyle mi? Hıii... Seni gidi bizi bilmez seniii... Sonunda işe İçişleri Bakanlığı karışmış. Ankara polisi seni tutuklamış. Sonra Bakanlık kanalıyla İstanbul'a yollamışlar. Bir uçağa bindirip, sınır dışı etmişler seni. Ooooh! Oh olmuş sana. Sen Ankara sosyetesini birbirine katarsın ha... İşte böyle olur, biz adamı eteğinden tuttuğumuz gibi yallah sınır dışı ederiz. Bak, sen gittin, artık Ankara sosyetesi birbirine giriyor mu?

Artist olmak kolay mı kız? Politikacı olmaktan bile zordur. Politikacının muhalifi olur, ama artistin muhalifi olmayacak. Artist dedin mi, herkesin gönlünü hoş edecek. Karda yürüyecek de izini belli etmiyecek.

Sen hiç utanmadın mı Ankaralı erkekleri baştan çıkarmaya? Sen onların yaşına başına ne bakıyorsun? Kaç yaşında olurlarsa olsunlar, onların içinde bir küçük çocuk yüreciği çarpar, tıpkı kanarya yüreği gibi... Bizim Ankaralı sosyete erkeklerimiz, akşam olup işlerinden çıktılar mı, çıkınlarını ellerine alır, dooooğru evciklerine koşarlar. Sen yirmiiki yaşında, koskoca kazık kadar kız, elin kendi halinde, başı önünde, gözü yerde

erkeklerini baştan çıkarmaya, hiç sıkılmadın mı? Sen onların ensesine, göbeğine ne bakıyorsun, onların ağzı süt kokar ayol... Öyle erkekleri kandırmaya nasıl kıydın?

Seni sürtük seniii... Az kalmış, Ankara sosyetesinin evlerini ocaklarını yıkacakmışsın. Sen Ankara sosyetesinin kadınlarını uyuyor mu sandın yoksa?

Nasıl? Senden önce strip-tizci kızların göbeklerine para mı yapıştırmışlar? Sus!... O nasıl söz? Şimdi ağzına biber doldururum.

Senin gibisine ooh olmuş. Seni kapı dışarı ettik de kurtulduk. Bak, Ankara sosyetesine, birbirine giriyor mu? Seni gidi bizi bilmez seniii...

4 Temmuz 1957

HAK : Arayanları değirmene gönderirlerse de şimdiyedek değirmende bile bulan görülmemiştir. Onun için ne olduğu bilinmeyen, adı var tadı yok bişeydir.

ANA BABA HAKKI : Yurdumuzda çok tanınan bir haktır. Bu hakkın tanınması demek: çocukların, gençlerin analarına «kocakarı», babalarına «moruk» demeleri ve kocakarılarla moruklardan, onlar ölünceye değin para sızdırmaları demektir. En çok tanınan, bilinen hak, işte bu haktır.

ÖĞRETMEN HAKKI : Öğretmen hakkı dedikse, bunu, öğretmen Bay Hakkı anlamayın. Eskiden buna «hoca hakkı» denirdi. Hoca hakkını da sakın, Hakkı Hoca sanmayın.

Öğretmen hakkı, bizde, çok gözetilen bir hak olduğu için, öğrenciler, öğretmenlerini döğer, vururlar. Bu kaza belâdan kurtulabilen öğretmenler. «Bakanlık emrine» alınır. «Vekâlet emri»nden de kurtulanlar olursa, geçim sıkıntısı yüzünden öğretmenlikten ayrılıp garsonlukla geçinmek zorunda kalırlar. İşçi olarak Almanya'ya gidip kurtulanları da vardır.

Kısacası, öğretmen hakkı bizde çok iyidir, ellerinizden öper, selâmları var.

DALTABAN HAKKI : Bu Daltaban Hakkı, bizim sınıf arkadaşımızdır. Kıytırık Hakkı ile çok sıkı fıkıydılar. İkisini al, birbirine çarp «koffff!..» diye bir ses çıkar. Kaz çobanlığı edecek kabiliyetleri olmadığından ikisi de okulu yarıda bıraktı. Hani iktidar «Her sokak başında beş, on milyoner yetiştirdik!» diye övünüyor ya... Bu Daltaban Hakkı ile Kıytırık Hakkı, sonradan çıkma, sokak başı milyonerlerimizdendirler.

BABA HAKKI : Avukattır. Avukat deyince belki tanımazsınız, Beşiktaş takımının eski topçularındandır.

HUZUR HAKKI : Hakların en beleşi, en yağlısı, en ballısı, en kıyağı bu «huzur hakkı» dır. Hiçbir hak yenmez, bu «huzur hakkı» kıtır kıtır yenir. Ben yemediğim için bilmem. Tadını yiyenlerden duydum. Başka haklar da yenir ama, bu «huzur hakkı» gibi açıkça yenmez, gizli gizli yenir. Bu «huzur hakkı» kaymaklı lokum gibi yumuşak bişey olmalıdır ki, insanlar bir işe yaramaz hale gelip dişleri döküldükten sonra, bu «huzur hakkı» nı yerler. Afiyet, şeker, bal olsun efendim.

HAY HAAAK!... Hacivat perdeye inerken «hay haaak!...» diye bağırır. Bağırmasıyla, Karagöz ensesine bir şaplak in-

dirir. Çoluk - çocuk, büyük - küçük buna güler geçerler. Oysa bunda gülünecek bişey yoktur. Buna ağlamalıdır. Çünkü her zaman «hay haaak!» diyenler enselerine şaplağı yerler. Karagöz bize bunu anlatmak istemiştir. Ama kim anlayacak, bizde o kafa nerde? Hay haaak!...

KOMŞU HAKKI : Eskiden evde güzel bir yemek pişirilir, bir tatlı yapılırsa, bunun bir parçası «komşu hakkı» diye komşuya ayrılırmış. Bir evin bahçesinde meyve ağaçlarındaki meyveler olunca, bunlardan «komşu hakkı», «göz hakkı» diye komşulara verilirmiş. Zamanımızda «komşu hakkı», «röntgencilik» oldu. Açık pencereden, anahtar deliğinden, perde arasından, bacadan, komşuların kadınlarını, kızlarını, yatak odalarını dikizlemeye şimdi «röntgencilik», eski adıyla «komşu hakkı» deniyor.

TÜYÜ BİTMEMİŞ YETİM HAKKI : Şişşşt!.. Şimdi bu sözlerin sırası mı? Kim bilir kimler üstüne alınacak? Başımı derde sokmayın benim.

TANRI HAKKI : Yalnız sözde geçen bir hak olup «Allah hakkı için» diye yalnız yemin ederken kullanılır.

HAK YOK VAZİFE VARDIR: Ziya Gökalp'ın bir manzumesinin bir dizesidir. Bunun üstündeki dize şöyledir:

«Sakın hakkım var demeee!» dir. Bunun altına şair «Sonra valideni ağlatırlar»

diye yazacakmış. Ama ölçüyü tutturamadığından: «Hak yok vazife vardır.» deyip çıkmış işin içinden.

İSPAT HAKKI : Bu, biraz karışık, anlaşılmaz bir haktır. Hattâ, sayın Başbakan bile «İsbat hakkı mı, İsmail Hakkı mı... bir şeyler diyorlar» demişti ki, bu güzel nükte mizah edebiyatımızın sayfalarını bezemiştir. Biz bugün nasıl «bayram haftası, mangal tahtası» diyorsak, bizden sonrakiler de bunun yerine bir atasözü olarak: «İsbat hakkı, İsmail Hakkı...» diyeceklerdir.

HAK HUKUK : Bu söz, insanların diline guguklu saatlerden geçmiştir. Eskiden guguklu saatler vardı. Saat başlarında içinden bir kuş çıkar, saat iki ise iki kere, beşse beş kere, dokuzsa dokuz kere «guguk, guuguk!... Guguk, guuuguk!» diye seslenirdi. İnsanlar, guguklu saatin kuşundan bu sesi duya duya «hak hukuk» demeye başlamışlar. Yalnız kuş dili, insan diline uymadığından, insanların dili dönmemiş «guguk, guuguk!» diyecekleri yerde «Hu-kuk, hukuk, hak hukuk!» demeye başlamışlardır ki, bu yüzden başları pek çok belâya girmiştir.

İNSAN HAKLARI : Haa?.. Ne dediniz? Anlıyamadım. Bir şey mi söylediniz? Efendim? Haaaa... evet, evet, insan hakları evrensel bildirisi diye bişey olacak. Duymuştum öyle bişey. Kulağıma hiç ya-

bancı gelmiyor. Evet, evet... Hatırlar gibiyim.

NİMET HAKKI : Buna atalarımız «tuz hakkı, ekmek hakkı» da derlermiş. Anlatması uzundur. Yerim kalmadı. Yine bizim sekreter uzun yazdın, ipin ucunu kaçırdın diye kızar.

12 Aralık 195&

PASTANEDE BULUŞALIM

Bir arkadaşımla saat 14 de Beyoğlu'nda bir pastanede buluşacaktık. Yolların durumunu, taşıtların sıkışıklığını bildiğim için, iki saat önceden yola çıktım. Sirkeci'ye geldim. Ne taksi, ne otobüs, hiç birine binilmiyor. Alanda, dolmuşların, arabaların arkasından ordan oraya koşup, kendimi sağa sola atıyorum. Bir o yana saldırıyorum, bir bu yana atılıyorum. İtiş-kakış bir arabadaki boş bir yere elli kişi saldırıyor. Beyoğlu'na çıkılacak gibi değil. Geçtim Beyoğlu'ndan. Şimdi insan gideceği üç kilometrelik yola, bir arabaya binişte gidemiyor. Her üçbeş yüz metrede bir aktarma yapıp, araba değiştire değiştire, «20 lira asli maaş» tutarında para verip, ancak bir yerden bir yere gidilebiliyor. Ama öyle aktarmalı araba da yok. Hepsi ters yöne, Beyazıt'a, Aksaray'a filân gidiyor. Varsın olsun. Canımı tek şurdan kurtarayım da, ne olursa olsun. Bir kişilik boş yer bulduğum arabaya kendimi attım. Şoför,

— Nereye? dedi

— Sen nereye? dedim. Nereye olur-

sa olsun kardeşim, al beni bir yere götür de....

Güneş altında o yana bu yana koşup seğirtmekten Fizan'a gitmek yeğdir. Araba Beyazıt'a geldi. Saat 14. Şimdi arkadaşım pastanede beni bekleyip duruyordun Sözünde durmadı diye kimbilir neler der benim için.

Pastanenin sahibi tanıdıktır. Telefon ettim.

— Ben yollardayım, aman beni beklesin arkadaş, dedim.

Adam güldü. Biraz önce de bizim arkadaş telefon etmiş. O da Şişli'de değil miymiş... Ancak Şişli'ye giden bir araba bulabilmiş. Telefonda, benim için, geldiyse beklesin, demiş.

Beyazıt'ta dört dönüyorum, fır o yana, fır bu yana... «Harekette bereket vardır. Bakalım Tanrı ne gösterir» diyerek Aksaray'a giden bir arabaya bindim. Olur a, belki Aksaray'dan Beyoğlu'na giden bir araba bulurum. Aksaray'a geldim. Saat 15. Bir daha telefon ettim:

— Bizim arkadaş geldi mi?

Pastane sahibi kıkır kıkır gülüyor:

— Şimdi telefon etti. Ancak Mecidiyeköyü'ne giden boş bir araba bulmuş. Gelince beklesin, dedi.

— O da beni beklesin. Ben de Aksaray'a kadar gelebildim.

O Aksaray'da arabaların ardından

nasıl koşuyorum, anlatamam. Dolmuş değil kardeş, taksi, her kaç paraysa vereceğim. Param olsa arabayı satın alacağım Hayır, hiçbir şoför gitmiyor.

— Şehremini biiir...

Olsun, Şehremini olsun. Oradan belki boş bir taksi buluruz. Şehremini'nden bir daha telefon ediyorum. Pastanenin sahibi,

— Arkadaşınız demin telefon etti, Levent'e kadar gitmiş, dedi.

— Ben de Şehremi'ne sağlıkla geldim. Aman gelince beklesin.

Dolmuş arabaları hep ters yöne gidiyor. Topkapı'ya var, Samatya'ya var.

İnsan tersine de gitse, yine gitmiş oluyor. Gidiyorum diye avunuyor. Durmak daha kötü. Topkapı'ya geliyorum. Saat 17. Arkadaşım, Emirgân'a gitmiş.

— Emirgân'da ne işi var yahu?

Pastanenin sahibi,

— Ne yapsın, başka yere giden araba bulamamış, diyor.

Birbirimizle buluşalım derken, ben Trakya sınırına dayanacağım, o da Karadeniz'e varacak.

Yedikule senin, Edirnekapı benim, dolaş dur. Derken ine bine bir araba beni Beyoğlu'na uğramadan Kasımpaşa'nın üstünden Zincirlikuyu'ya attı. Aman arkadaşa yaklaşıyorum diye, pastaneye bir daha telefon ettim. Arkadaşım,

— Ben şimdi sağlıkla Aksaray'a gelebildim. Aman beni beklesin, diye telefon etmiş.

Ben Beyoğlu'na geldim, o Rami'ye gitti. O Beyoğlu'na geldi, ben Tarabya'ya gittim. Ne yaptık, ne ettikse, gece yarısı oldu, birbirimize kavuşamadık.

Son yıllarda evlenmeler azalıyormuş. Nasıl azalmasın... Hiç kimse randevusuna gidemiyor ki... Bir gördüğünü bir daha göremiyorsun. Karı - koca evden çıksa, bir daha dönmeleri Tanrıya kalmış. Hani gazeteler, evini çocuğunu bırakıp kaçan kadınları yazıyor ya... Kimsenin kaçtığı yok. Evinden bir çıkan bir daha geri dönemiyor.

20 Mayıs 1953

GAFILLER GAFLETTELER

Bilâkis ekseriyetin milletçe tasdik edilmiş politikasını yürütüp, fakat muhalefetin memleket için son derece tehlikeli olan, binaenaleyh bizim «muhalefet» nâmına da konuşmaya ve meşruiyet çizgisinin içinde kalarak son yazılarımızdaki ikaz ve ihtarları bunun kâfi derecede vazıh delili sayılabilirse Osmanlı İmparatorluğu inhilâl ettiği günden beri biz kendilerini tahrifte dahi zilletin hangi derekesine gidebildiklerini orta - Doğu'nun her mevsimde rejim ve ekip değiştiren kendilerini milletin ve memleketin huzurunu kaçırmakla ihlâl ettiğimiz için hem rejimin kaidelerini hem hükümetin bunları sevk eden sarih karar haklarını bir yandan mugalata mantığı içinde boğup bir akalliyet partisi çıkmış, kâh ihtilâllerin ne zaman meşru olduğunu hareketleri yahut beyanları ile, dünyanın neresinde olursa olsun, bizzat kendi meşru vasıflarına gayri ciddî olması, yahut öteki zevatın işi lâfta bırakması kâfi bir teminat olmıyacağından, ne telâş etmek, ne de evhama kapılmış bulunmak, en felâ-

ketli durum karşısında bu kerre aynı yolun yolcusu kalacaklarını meselenin sadece bizim görüşümüze müsteniden değil, haksızlığı ifade eden teşekküllerin tabiyelerini tetkik ederek gerginliği kışkırtıp arttırmayı ve bir şerarenin çıkmasını istediğini hesaplarının üstünde mücadelemizi buna göre ayarlıyarak bizzat kendilerinin tahrip ettiği kendilerine mahsus samimiyetsizlikle safsatasını tertipleyip millet tarafından tekeffül edilmiş idaresi en az altı asır geride yaşamaktadır ki millet tam dört büyük seçimde itimadına lâyık ilân eyleyip bunu da bilirler amma çünkü yapısının sarsılmasını dış hâdiseleri izah ederken hep gayri meşru ve gayri nizamî istikamette kullanılmakta ve iktisadî ve malî meselelerden ibaret olduğunu ne de ekseriyet partisine siyasî dürüstlük ihtirazî kayıtlara bağlaması rejimi yüklendiğimiz mesuliyet dolayısı ile düpedüz karmanyolaya getirilmiş ancak şiddete baş vurmayı lafzen müdafaa edenleri ve bunun ne edebiyatı ne de hariçteki emsali ile — velev ki telmih yolu ile olsun — iş başındadır ki, eğer böyle olsaydı mevcut idareyi, ortalıkta bu tavır ve bu ağızla dolaşmaya tehdit ederken biz riyasetine mezun olmadığımız için, fevkalâde toplantıya gene ancak kendilerinin iade edebileceklerinden ibaret göstermesini de ilâve etmek lâzım geldiğine

göre, şimdi bu mantıkî tenakuz içinde nizama hürmet ve mugalatalı cevap üstelik rejimin selâmeti yolu ile bertaraf edilmesi bu durum efkârı umumiyeye arz ve (arkası arkada).

NOT : İşbu yazı, yarın çıkacak herhangi bir iktidar gazetesinin başyazısı olabilir.

13 Ağustos 1958

BİR İSTİFA

Filân yılın, falan ayının, fişmekân günü, radyodan yurt haberleri arasında, şu küçük haber de duyuldu :

«Süpürge ve Sırık Genel Müdürü, dün bu görevinden istifa etmiştir».

Bu haberin yayınlandığı gün, bir gazeteci, Genel Müdürün telefonunu açtı. Gazeteciyle Genel Müdür şöyle konuştular:

— Allo... Efendim Genel Müdür Bey'i rica ediyorum.

— Buyurun benim.

— Ben, geceleri çıkan GÜNDÜZ gazetesinden Memet. Sizden bişey öğrenmek istiyorum. Acaba istifa sebebiniz nedir?

— Nee?

— İstifa...

— N'oolmuş?

— Neden istifa ettiğinizi öğrenmek istiyorum efendim.

— Kim etmiş?

— Siz etmişsiniz.

— Ben mi?

— Evet siz...

— Allah Allah, ne zaman etmişim?

— Dün.

— Kimden duydunuz?

— Fazer gazetesi yazdı...

— Hımmm... Fazer yazdıysa etmişimdir. Doğrudur öyleyse... Demek istifa etmişim. Peki, ne istiyorsunuz, etmişsem etmişim.

— Neden istifa ettiğinizi öğrenmek istiyorum.

— Çok mu lâzım? Ne bileyim ben neden istifa ettiğimi?

— Kim bilir efendim?

— Böyle meseleleri Bakan'a sorun!

— Teşekkür ederim.

*

Ertesi günü bir iktidar gazetesinde şu küçük haber çıktı.

«Süpürge ve Sırık Genel Müdürü'nün istifası gerçekleşmiştir. Genel Müdür'ün sağlık nedenleriyle istifa ettiği anlaşılmıştır.»

*

Yine o gün Genel Müdür'ün bir muhalefet gazetesinde şu bildirisi çıkmıştır:

«İstifa ettiğim doğrudur. İstifama bir prensip meselesi sebep olmuştur. Prensip ihtilâfı içinde, bir kurulun başın-

da çalışamıyacağımı siz de takdir edersiniz.»

Daha ertesi gün, iktidar gazetesi, birgün önceki haberi şöyle düzeltmiştir:

«Dünkü sayımızda, Süpürge ve Sırık Genel Müdürü'nün sıhhî sebepler yüzünden istifa ettiğini yazmıştık. İlgililerden öğrendiğimize göre. Genel Müdür'ün istifası sıhhî sebepler yüzünden olmayıp, şahsî sebepler yüzünden olmuştur».

Süpürge ve Sırık Genel Müdürü'nün bir muhalif gazeteye gönderdiği yalanlama:

«Muhterem gazetenizin, falan tarih, filân sayılı nüshasının, falan fişman sayfası, falan fıstık sütununda, Genel Müdürlük vazifesinden istifa ettiğime dair çıkan haberin hiç bir aslı esası yoktur. Hakikatlere tamamen aykırı olan işbu haberin, aynı sayfa, aynı sütunda, aynı puntulu harflerle tekzibini, Basın Kanununun... gereğince tekzibini rica ederim.

*

Ertesi gün bu tekzip muhalif gazetede şöyle çıktı:

SÜPÜR GEVE
SI RIKUM UM
mü dürüistif
a etmedi muht
erem gazeteniz....

*

Daha ertesi gün çıkan gazetelerde şu haber okundu:

«Süpürge ve Sırık Genel Müdürü, eski görevine ek olarak, Eğrelti Otlarını Doğrultma Kurumu» yönetim kurulu üyeliğine ve «Vapur dumanlarını Düzenleme Derneği» yönetim kurulu üyeliğine ve «Torik Balıklarını İslâh ve Barındırma Cemiyeti» meclisi idare âzalığına ve... a da tâyin edilmiş bulunmaktadır.

4 Temmuz 1953

AİLEM DEĞİL Mİ?

Aile deyince hemen Havan Hasan'ın bir sözünü hatırlarım. Havan Hasan bizim hocamızdı. Onun dersinde gülmekten gözlerimizden yaş gelirdi. O kadar gülerdik de, sınıfta yine de en küçük bir sululuk olmazdı. Aman Havan Hasan'ın dersi gelsin diye dört gözle beklerdik. Onun sözleri içinde kulağıma küpe olanlar vardır. Birgün, ziyafetlere gidilince kimlerin ağırlanıp, kimlere yüz verilmediğini anlatmak için şöyle demişti:

— Ne iştir anlamıyorum. «Anfami» gidenler buyur ediliyor. Biz «sanfami» yiz diye kimse yüzümüze bakmıyor. Evlenip anfami olmaktan başka çare yok.

İtibar gören yalnız Hoca'nın kürkü değildir. Hele şimdiki zamanda familya, kürk kadar, hattâ daha çok itibar görüyor. Hoca, kılıksız gitti diye kendisine saygı gösterilmeyen yere, kürkünü getirip bırakmış. Şimdi ister kürk bırak, ister familya bırak. Amma en iyisi kürk içinde bir familya bırakmaktır.

Şu «familya» sözü bizde «eş» yerine geçer. Eskiden «zevcem» derlerdi. Mek-

tuplarda erkekler karılarına «refika-i hayatım» diye yazarlardı. Kocalar eşlerini büyüklere,

— Refika bendeniz... diye tanıtırlardı.

Sonraları «refika» yı Türkçeye çevirip «arkadaşım» diyenler oldu. «Eş» sözünü eskiler beğenmiyorlar. Bilgisine saygı duyduğum yaşlı biri alay etmişti:

— Şimdi gençler «eşim» diyorlar. Eşim ne demek? insanın eşi olur mu? Eş sığırlarda olur.

«Karı» sözü büsbütün kaba. Bir erkek karısını,

— Karım... diye tanıtıyor da,

— Karı!., diye çağıramıyor.

Biz, kadınlara hak verdik, erkeğe eşit hak verdik de, evli kadına ad veremedik. Halk içinde evli kadının iki adı vardır: aile, familya... Aile demek, familya demek, familya demek, evli kadın demektir.

Zavallı ailenin, zavallı familyanın çektiğini, yeryüzünde hiçbir yaratık çekmez. Bir komşumuz gece gündüz karısını döğerdi. Artık kadının bağırmalarına, ağlamalarına bir gece dayanamadık da, bekçiye söyledik. Bekçi bize ne dedi biliyor musunuz:

— Bögüne bögün nikâhlı familyası gardaşım. Biz garışamak!... Döger de söger de...

Arasına girilemiyen çok şey vardır. Amma koca ile familyanın arasına hiç girilmez.

Karakola gittik. Nöbetçi polis,

— Familyası değil mi, döğer döğer. Size ne?... dedi.

Kadını kurtaralım diye konu komşuya gittik. Onlar da,

— Yahu, ailesi değil mi? Ne isterse yapar... dediler.

Bizde çoğunlukça «aile», «familya» işte budur. Kocası döğer, isterse öldürür bile, ailesi değil mi?

İzmir'de bir erkek, yol ortasında haaart hart karısını bıçaklamaya başlamış. Etraftan yetişip kadını kurtarmaya çalışmışlar. Erkek buna kızmış.

— Yahu familyam değil mi, ne istersem yaparım. ister öldürürüm, ister gebertirim, demiş.

Herhalde etraftakiler de,

— Doğru birader, familyası değil mi, ne isterse yapar, demişlerdir.

Bir de şunu düşünelim. Bir erkek, otomobilde akşam üstü giderken kolunu karısının boynuna doluyor. Önce bu iş şoförün namusuna dokunur. Sonra orada kim varsa, arkasına düşer, karı-kocayı solukları kesildiği yere kadar kovalarlar.

Garda, iskelede, birbirlerinden ayrılırken karı-koca öpüşse, ahlâk zabıtasın-

dan trafik zabıtasına, belediye zabıtasına kadar hepsi üşüşür, üstüne görev olan olmayan, yoldan geçen, durup bakan, orda kim varsa, karı-kocanın arkasına düşerler. Hiçkimse de,

— Yahu familyası değil mi, bize ne? demez.

Ne şaşılacak iştir, döverken familya, severken değil; öldürürken familya, öperken değil... Zavallı familyalara ne istersek yapıyoruz, hattâ bıçaklayıp gebertiyoruz da... Ama zavallıları bitürlü sevip öpemiyoruz bile...

10 Temmuz 1959

HERKES PUSUDA

Sirkeci'de iğne atsan yere düşmez. İnsanlar, binecek bir taşıt bulabilmek için ordan oraya koşuşuyorlar. Yalvaran seslerle dolmuş, taksi şoförlerine soruyorlar:

— Boş musunuz?

— Nereye gidiyorsunuz?

— Taksim?

— Karaköy?...

Şoför, başını çevirip bakmıyor bile. Başı yukarda, burnu havada. «Hayır» demeye bile üşeniyor. Suratında belli belirsiz keyifli bir gülümseme var. Şoförün içinden bir, «Hıhh!..» dediğini duyuyorum.

«Hıhh... Nasııl? Beni masa başlarında saatlerce bekletir misin. Kafam kaldırıp suratıma bile bakmaz mısın? Dolmuş fiyatlarına zam yapmaz mısın? Bir lastiği karaborsadan bana binbeşyüz liraya satar mısın? Nasıl? Nasııl?... Şimdi işte böyle ordan oraya koş dur. Hıhh!..»

Şoförün eline fırsat geçmiş. Bütün hayatında çektiklerinin acısını, işte şim-

di, hiç tanımadığı şu insanlardan çıkarıyor. Onun gizlice bir, «Hıhh, işte bugünü bekliyordum» dediğini duyuyorum.

Memurun masasının karşısında elpençe duranlar var. Suratı asık memur, önündeki kâğıtları karıştırıyor. Bekleşenler yalvaran sesle sormak istiyorlar:

— Efendim...

— Bir evrak vardı da...

— Bir imza...

— Tarih, numarası...

Memurda ses yok. Hiçbişey duymuyor. O asık suratının dudak kenarına gizlenmiş bir gülümseme var. İçinden bir, «Hıhh...» dediğini duyuyorum.

«Hıhh! İşte ben bugünü bekliyordum. Nasıl? Ben bu dargelirli aylığımla bunca sıkıntı çekerken, sen dilediğin gibi gezer tozar mısın? Yer içer misin? Benim gidemediğim yerlere gider misiiin.. Hıh, fırsat bu fırsat, bekle işte karşımda.»

Dükkânın içi dolmuş. Yalvaran seslerle soruyorlar:

— Şey var mı?

— Şey geldi mi?

Esnaf, keyfi isterse bişeyler mırılda

nıyor ama, ne dediğini anlamıyorsunuz. Bacak bacak üstüne de atmış, hiç istifini bozmuyor. Dudağının kenarına gizli bir gülümseyiş yapıştırmış. İçinden bir, «Hıhh!...» dediğini duyuyorum.

«Hıhh nasııl, elime düştün mü?»

Bütün hayatında çektiklerinin hıncını, şimdi bu tanımadığı insanlardan çıkarıyor.

Polis suçluyu yakalıyor. Bu, salt bir ödev mi? Polisin içinde gizli bir «Hıhh!» yok mu? Yoksa bu kadar horlar mı suçluyu?

İktidardakiler? Hangi iktidarın içinden gizli bir «Hıhh!» sesi duyulmuyor?

Ya muhalefet?... O da, «Elbet bigün gösteririm size!...» diye bekliyor. Söyleyemediği «Hıhh!», içinde kalmış.

Hele bir fırsat geçsin eline, bakın nasıl, «Hıhh!» diyecek.

Herkes pusuda bekliyor, büyüğünden küçüğüne dek herkes... Çöpçüsü, bekçisi, tüccarı, biletçisi, kadını, erkeği «Hıhh!» diyeceği saati bekliyor. Herkes birbirine diş biliyor. Hayat boyu çektiklerinin acısını çıkaracakları günü bekliyorlar. O gün geldi mi, «Hıhh!...» diyecekler.

Herkes böyle, herkes... Yoksa birbiri-

mize bu kadar kaba, sert, düşmanca davranır mıydık?

Herkes böyle de ya ben nasılım? Ben mi? Kalemimin ucunu iğne gibi sivriltmiş, kendimi görmeden, kim, nerde, nasıl bir yanlış yapacak diye gözümü dört açmış bekliyorum. Yazıp yazıp da sonra bir,

— Hıhh!... demek için.

29 Mayıs 1958

TATLI MUHALEFET

Ankara'da insan çok şeyler öğreniyor. Benim, bu gidişimde öğrendiklerimden biri «Tatlı muhalefet» dir. Bu «Tatlı muhalefet» in ne olduğunu öğrenebildiğim kadar sizlere anlatmaya çalışacağım.

Efendim, «Tatlı muhalefet» denilen şey, oldukça hünerli bir iş. Bana anlattıklarına göre, iktidar, gazetelerde kendisinin düpedüz övülmesini, göklere çıkarılmasını istemiyormuş. Öyle çaktırmadan, alttan güreşip, muhalefet yaparmış gibi görünüp de, yine muhalefet yapmıyacaksın. «Tatlı muhalefet» dedikleri şey, kısacası işte bu.

Okurlar, yıllardan beri iktidarı öven yazılardan artık bıkmışlar. Öyle yazıları daha başından anlayıp okumuyorlarmış. Onun için yazıya, sıkı bir muhalefet yapar gibi başlanacak. Sonra yavaştan yavaştan rotayı kırıp, övgüye başlıyacaksın. Ya böyle, yada tersine. Önce övgüyle yazıya girip, sonra elbise yakasındaki tozu silker gibi, hafif fiskelerle, aksak işlerin orasına burasına dokunuvereceksin.

Bu «tatlı muhalefet» denilen iş, rek-

lamlara benziyor. Hangi malın reklâmı olursa olsun, ille de bir çıplak kadın resmi konulacak yanına. Siz dalıp da, gözleriniz süzüle süzüle, aygın baygın çıplak kadını seyrederken, arada reklâm yazısını da okumuş olacaksınız. Civata ilânında çıplak kadın resmi, motör ilânında çıplak kadın resmi, kereste ilânında çıplak kadın resmi... Motorla, civatayla, keresteyle kadının ilgisi nedir, diye boşuna düşünmeyin. Tatlı muhalefet de, çıplak kadın resmi olan reklâmlara benziyor.

Kaç kişi,

— Aman tatlı muhalefet yap! diye salık verdi.

Beni sevdikleri için böyle söylediklerini biliyorum. Herşeyin tatlısı gibi, muhalefetin de tatlısı tatlı oluyor. Ne sana zararı var, ne başkalarına... Bikez muhalifler, muhalifsin diye seni beğenecekler. Arada bir övüp, arada bir yerdiğin için, yansızlar da,

— Allah için hak yemiyor, herşeyin doğrusunu yazıyor... diyecekler.

İktidar Partisi dersen, sen onlardan yana, onlar senden yana... Oooh, işler tıkırında.

Bilesiniz, bundan sonra artık muhalefetin tatlısına başladım. Anladığıma göre o «Tatlı muhalefet» şöyle bir şey olmalı:

«Temel atma töreni yapılan tıraş ma-

kinesi fabrikasiyle, memleketimizin büyük bir **ihtiyacının daha** karşılanacağı hiç şüphesizdir. Kurulacak fabrika, Balkanların ve Yakın Şarkın en büyük tıraş makinesi fabrikası olup, memleketimizin tıraş makinesi ihtiyacını karşıladıktan başka, dışarıya da satarak, bol döviz sağlanacaktır **(Dikkat: Burada tatlı muhalefet başlıyor)** Tıraş makineleri parçalarının Amerikadan getirtilerek buradaki fabrikada monte edilmesi bize kalırsa hiç doğru değildir. **(Şimdi, tatlı muhalefetin bilimsel eleştirisi başlıyor)** Çünkü, gelen makine parçalarının burada monte edilmesi rasyonel ve rantabl bir iş olmadığı gibi, bazı yanlışlıklara da sebebiyet verebilir. Ne gibi? Açıklayalım. **(Tatlı muhalefette herşey apaçıktır)** Bir tıraş makinesi kutusuna yanlışlıkla iki makine sapı, öbür kutuya iki makine tarağı konursa ne olacak? Müşterilerin kimisinin elinde iki makine tarağı, kimisinin elinde de iki sap kalacak. Biz zaten ya ifrata, ya tefrite gideriz. **(Burası otokritiktir)** İki makine sapı bir işe yaramaz. **(Şimdi** büyük **bir lâf)** Hayatta iki sap çok, bir sap tam, hiç sapsız da olmaz. **(Dikkat: Şimdi muhalefet şiddetleniyor)** Bir noktaya daha dikkati çekmek isterim. Daha bizde basın hürriyeti bile yokken, Anayasa mahkemeleri kurulmamışken, tıraş makinesi yapmanın sırası mı? (Önce hürriyet, son-

ra tıraş makinesi... **(Burada muhalefet son kertesine gelmiştir)** Bununla beraber **(Tatlı muhalefete dönüş)** işe tıraş makinesinden başlayıp, pek kısa zamanda gemi makinesi, saat makinesi gibi bütün makineleri yapacağımız muhakkaktır..»

Tatlı muhalefette eleştiri de vardır. Ama bu, yıkıcı eleştiri değil, yapıcı eleştiridir. İşte bir yapıcı eleştirili tatlı muhalefet:

«insan ayağı girmemiş İstanbul sokaklarına imarın kazmasiyle, medeniyetin ayağı girmiş bulunuyor. «Ha yavrum ha» yokuşundan Hacı Settaperî mahallesine açılan yolu gördünüz mü? Görmedinizse hemen görmenizi tavsiye ederim. Aman efendim, o ne güzel manzara... Çirkin diye yıktıkça, arkasından daha çirkin bir şey çıkıyor. Bazı arkadaşlar, plan yok, diyorlar. Plan yok diye bir şey yapılmayacak mı? Meşhur mütefekkir Herbert Jon Tegu der ki, **(isim atmasyondur** ama, yazıya **ciddiyet** verdiğinden yerinde **kullanılmıştır)** yapılmış olan fena, yapılacak olan iyiden her zaman daha iyidir.

Yokuşun başından bakınca, Fesleğettin Efendi türbesiyle, mimarî sanatımızın bir bediası olan Akmaz Çeşme, hapa hap karşınıza çıkıyor. **(Şimdi** biraz da yapıcı **eleştiri)** Yalnız aşağıdaki dönemeç, bir karış daha tıraş edilmiş olsaydı (Yapıcı

eleştirinin biraz fazlası yıkıcı eleştiri olduğundan yazar, bir karıştan fazlasını söylemez) yokuşun başından türbenin kavağı, çeşmenin yalağı gözükecekti ki, **(Bir** şey **söylemek lâzım)** o zaman gayetle turistik bir manzara ortaya çıkacaktı.

İstanbul, ancak şimdi İstanbul olmaya başladı. Bir de Tünel'e kayış gelirse o zaman İstanbul, bir kere daha İstanbul olacaktır».

Her şeyin tatlısı tatlıdır, ama ille de ille muhalefetin tatlısı gibi yok.

SEVGİLİM

Onun beni sevmediği besbelli... Ama ben onsuz yapamam. Seviyorum. Yalnız sevgi de değil, vazgeçilmez bir alışkanlık. Yanımdan hiç ayıramıyorum. Beş dakika bile onsuz duramıyorum. Bu nasıl sevgi, nasıl alışkanlık bilmem ki... Hep aklımda. Günde en az yüz kez dudaklarım onunla buluşur. Yalnız geceleri benden ayrılır. O zaman da rüyalarıma girer.

Kendimi bildim bileli onu görürdüm. Ama doğrusu, ilk zamanlar hiç ilgi duymuyordum.

Onunla tanıştığım günü hatırlıyorum. Yirmi yaşımda ya var ya yoktum. Bir gazinoda onu bana arkadaşım tanıştırmıştı. O gün bu gün ondan ayrılamadım. Dile kolay aradan yirmi iki yıl geçti. Hergün bir parça daha ona alıştım. İyice tutkunum artık. İncecik beyaz bir teni vardır. Boyu ince uzundur. Ondan yarım saat ayrı kalsam kokusu burnumda tüter. Ne güzel kokudur o... Tel tel sarı saçlarını koklayıp öpünce kendime gelirim. Aslı Amerikalıdır. Amerika'dan buraya gelmiş. Ben kendi hesabıma onu ne sarışın

ne esmer bombaya değişirim. Fettandır, hakikatsizdir, ama yine de onu seviyorum; hem de kötülüklerini bile bile.

Elden ele dolaşır. Herkes onu birbirine sunar. Ne yaptımsa onu orta malı olmaktan kurtaramadım.

Dudaklarım beyaz tenine ilk değdiği gün, ona büyülenmiştim. Başımı döndürmüştü. Beni dumanlı bir hayal içinde bırakıp gitmişti. Şimdi tam tersine, o olmadığı zamanlar başım dönüyor, gözlerim kararıyor. Onsuz çalışamıyorum. Hiçbir iş yapamıyorum. Hayatımda hiçbişeye ona bağlandığım kadar bağlanmadım. Şimdiye dek pek çok sevgili değiştirdim, terkettim, fakat onu asla... Bütün irademi kullandığım halde kendimi ondan uzaklaştıramıyorum. Bu öyle bir tutkunluk ki, son nefesime kadar sürecek. Ben üzerine düştükçe o bana zulmediyor. İtiraf ederim ki çok kötülüğünü gördüm. Ayrıca *çok* da para canlısı. Dünya kadar paramı yedi, daha da yiyecek, yalnız benim mi ?.. Bana gelene kadar kimlerin servetini kül etmiş, duman etmiştir. Milyonları yemiştir. Haline bakınca hiç umulmaz. Ama ne canlar yakmıştır... Ona verdiğim paralar bir servettir. Sonra da çok gönülsüzdür, herkese yılışır. Hiç adam seçmez. Güzele çirkine bakmaz. Yeter ki paradan haber ver. Kozmopolittir. Her milletten, her ırktan, her tabakadan dostu vardır. Onu

bazan bir milyonerin, bazan bir dilencinin dudaklarında, bazan seksenlik ihtiyarın, bazan da bir toy delikanlının elinde görürseniz, hiç şaşmayın. Herkese zevk vermek için yaratılmıştır. Müslümanla, Hıristiyanı ayırmaz. Fiyatını kim öderse, kendini onun ellerine teslim eder.

Yaşlandıkça, üzerimdeki etkisinin gitgide arttığını anlıyorum. Gençken, günün birinde bir köle gibi ona bu kadar bağlanacağım aklıma gelmezdi.

Yalnız paramı alsa çoktan razıyım, ruhuma olduğu kadar sağlığıma da zarar veriyor. Onun yüzünden iştahtan kesildim. Yüzüm sarardı, kalbim zayıfladı, ciğerlerim de galiba sağlam değil. Uzun yol yürüyemiyorum. Biraz koşacak olsam, iki kat merdiven çıksam soluk soluğa kalıyorum. Hep onun yüzünden bunlar, biliyorum. Ama ne yaparsınız ki, onun aşkı, varlığı, kanıma, iliğime, sinirlerime işlemiş. O yokken hayatın tadını alamıyorum.

Ne olacak benim bu cıgarayla halim? Şu cıgarayı bitürlü bırakamıyorum işte...

— Komiser Bey, şikâyetim var.

— Nedir, anlat kızım.

— Bir erkek dün gece beni... şey... utanıyorum, nasıl anlatayım!..

— Anlat kızım, anlat...

— Dün gece bir erkek...

— Nasıl oldu bakayım...

— Ben dün akşam Beyoğlu'nda gezerken, o yanıma geldi...

— Sonra?..

— Sonra efendim, gezelim, dedi.

— Evet?

— Gezdik.

— İyi yaptınız. Sonra?

— Sonra beni sinemaya götürdü.

— Eee?

— Sinemadan çıkınca önce bir lokantaya götürdü.

— İyi. Sonra?

— Orada bana şarap içirdi.

— Daha sonra?

— Benim içimde kötülük yok komiser bey. Beni aldı, sazlı bahçeye götürdü. Orada da bana içirdi.

— Sonra?

— Sonra gece yarısı oldu. Bahçeden çıktık. Beni bir otomobile bindirdi. Bo-

ğaz'da bir gazinoya götürdü. O gazinoda da içirdi bana. Ben masum bir kızım komiser bey... Sonra beni bir otele götürdü. Benim içimde kötülük yok ki komiser bey. Sonra beni otelin odasına soktu.

— Eeee?

— Ondan sonra beni sevdi, okşadı, öptü.

— Sonra?

— Sonra bana soyun, dedi. Ne bileyim, ben de soyundum. Hiç aklıma gelir mi öyle şey... şey... Sonra beni yatağa yatırdı.

— Eee?

— O da geldi yanıma yattı.

— Peki kızım, şimdi ne istiyorsun?

— Efendim, beni kirletti. Ondan davacıyım.

— Adı nedir?

— Adını sormadım ki... Beni kirletti, davacıyım ben.

— Senin adın ne kızım?

— Muallâ.

— Oooh ne âlâ...

Kaç delikanlının başı derde giriyor, kaç erkek buyüzden hapishanelere düşüyor. Neden? Hanım kızı kirletmişler. Peki, ne yapacaktı yâni, iş o kerteye geldikten sonra kirletmeyip de temizliyecek miydi? Yoksa önce kirletip, sonradan mı

temizliyecekti? İş oraya gelene kadar bu kızların akılları nerde? Bu kızlar çok bilmişlikte şeytanı önlerine oturtur, ders verirler. Yoksa bu da koca bulmanın son biçimi mi?

Şu yukarıda anlattığım türlüsünden kaç erkeğin başının derde girdiğini gazetelerde sıksık okuruz.

Dün bizim gazetenin birinci sayfasındaki çıplak kızın resmini gördünüz, değil mi? Üç sütun üzerine koca bir resim. Hanım kız sırtüstü, küfeyi devirmiş yatmış. Kollarını kavuşturmasa üstü, bacaklarını bitiştirmese altı görünecek. Geri kalanı da hepten ortada... İşte bu masum kızcağızı, tanınmış bir politikacımız «zorla iğfal» etmiş. Hani «göz var, iz'an var» diye bir söz vardır. Görenler, kimin kimi iğfal edebileceğini Allah için söylesin. Bir şu kıza, bir de o politikacıya bakın. Ortada ille de bir «iğfal» varsa, ancak o kız, politikacıyı kandırmış olabilir.

Kıza adını sormalı:

— Yavrum adın ne?

— Mualla.

— Oooh, ne âlâ...

Elbet, tanınmış politikacıya bişey olacağı yok. Ama o politikacının yerinde ben olabilirdim, siz olabilirdiniz. Yanmıştık, inanın yanmıştık. Kız, hem bizi evire çevire «iğfal» eder, hem de «Beni iğfal etti» diye adımızı çıkarırdı.

GÜZELIM KONU

Hepimizin başından geçmiştir. Hele bir iş yapmaya kalkın, tanıdık, tanımadık, kimi görseniz akıl verir. Bu akıl vermeler de bize özgü bir huy. Ah, karşımıza biri çıksa da akıl versek diye gözlerimizi açar adam bekleriz. Enaz yirmi kişiden akıl almadığınız, otuz kişiye akıl vermediğiniz gününüz var mı? Borç istemeye gideriz akıl verirler. Bizden borç istemeye gelirler, akıl veririz.

Hani biri akıl ister, o başka. Ama kimsenin kimseden akıl istediği de yok. Herkesin aklı kendine yetiyor da artıyor bile. Şükür Tanrıya, herşeyden yana sıkıntımız var, bitek akıldan yana yok.

Vapurda, tramvayda, trende, yolda konuşulanlara kulak verin, her ağzını açan, karşısındakine akıl veriyordur. Hoş, karşısındaki de onu dinlemiyor ya, o da öbürlerine akıl veriyor. Bir akıl vermedir gidiyor. Çünkü, size göre bende kele sürülecek akıl yok. Bana göre de sizde öyle.. Ha babam birbirimize akıl verip duruyoruz.

Çalışmanın gereği, yararı üzerinde

akıl vermeye kalkıp da,

— İnsan hayatta bir dakikasını boş geçirmemeli. Geçen zaman bir daha geri dönmez. Onun için durmadan çalışmalı... diyerek sabahtan akşama kadar akıl verenleri, işinden gücünden kalıp da akşam üzeri elini kafasında şaplatarak,

— Tuuu... Yahu lâfa daldık, ben filân yere gidecektim... diye yakınanları çok görmüşüzdür.

Bigün sabahtan akşama kadar akıl verecek kimse bulamazsak çat diye çatlarız da, gece yarısı elimizde tabanca yol keseriz. Adamın yakasına yapışıp, nerdeyse,

— Dur birader, sana ayak .üstü, beş dakikacık akıl vereyim. Yoksa uyuyamıyacağım, diyeceğiz.

Bizim fıkracılar ne yaparlar? Hergün gazetelerin köşesinde,

«O iş böyle olmamalı. Bu iş şöyle olmalı... O böyle olmalı, bu öyle olmamalı... Yapılmalı, yapılmamalı... malı... manialı.» diye akıl verip durmazlar mı? işimiz budur bizim.

Bana da her nedense herkes konu verir. Nedendir bilmem. Yoksa ben ona buna konu sıkıntısı çeken, duruk, ıkıntılı bir yazar olarak mı görünüyorum.

Kimi görsem,

— Aman dur, sana bir konu vereyim, diyor.

Biriyle tanıştırıyorlar. El sıkışıncaya kadar adam kendini zor tutuyor :

— Aman size bir konu vereyim. Ama mutlaka yazın. Çok güzel bir konu. Ben yazacağım amma vaktim yok...

Bayım yazacakmış amma vakti yokmuş. Öyle ya biz aylak kişileriz.

— Sana bir konu vereyim de yaz...

Şimdi siz içinizden, «daha ne istiyorsun, herkes sana konu veriyor» diyeceksiniz. Ama kazın ayağı öyle değil. Bir kere birisi konu verdi mi, bir daha yakanızı bırakmıyor.

— Yahu, yazmadın sana verdiğim konuyu...

Artık, siz ona borçlusunuz. Gördüğü yerde, parasını isteyen alacaklı gibi yakanıza yapışıyor :

— Hâlâ yazmadın, sana verdiğim konuyu...

Hele birkaç tanıdığım var, onlar beni gördüler mi, ille konu vereceklerdir. Kaçmayayım diye yakama da yapışırlar.

Böylelerini daha uzaktan görünce,

— Eyvah, canlı konu geliyor! diye kaçıyorum.

— Dur, sana bir konu! diye bağırarak, arkamdan kovalıyanlar bile var.

Artık kurtulmak için verilen konuyu yazıyorsunuz. Ondan sonra dinleyin :

— O konuyu ona ben vermiştim.

Her gören,

— Yahu o konuyu sana filânca vermiş... diyor.

Desin, buna da peki... Dahası var. Daha neler söylüyorlar:

— Yazık etmiş konuyu birader. Rezil etmiş. O güzel konu öyle mi yazılırdı! Tuh... Adam bildik de konu verdik.

— Yazık etmişsin adamın verdiği konuyu...

Verdikleri güzel konuları maskaraya çevirdim diye kaç arkadaşım bana darıldı. Buyüzden dostlardan oluyoruz.

Arkadaşlarımdan olmak istemiyorum, aman bana kimse konu monu vermesin.

BENİM GÖLVE'LİLERİM

Gölve'm benim, babamın doğup büyüdüğü köy. Şimdi sana seslenirken utanç duyuyorum. Bikez bile gelip seni görmemişim, görememişim. Yazık bana.

Gölve'm benim; yolsuz, okulsuz Gölve'm. Erkeklerinin, ekmek parası için, yarı yaşamlarını gurbet illerde geçirdiği Gölve'm. Gelinlerinin, kocaları sağken yarı dul yaşadıkları Gölve'm.

Övüncüm sensin Gölve. Göğsümü gere gere, kökümün köyden geldiğini söyleyebiliyorum. Seninle, kökleri yetmiş göbekten belli soylu kişilerden daha çok övünüyorum. Bana buncası yeter. Paşalık benim neyime. Beylik, ağalık istemezdim soyumda. Düşüncelerimde Gölve'nin toprağı kokuyorsa, yazılarımda Gölve'limin alınteri varsa, bu yeter bana.

Gölve'lim, köylüm, seni İstanbul apartımanlarında kapıcı, hanlarında odacı, iskelelerinde yükçü gördüm. Ama seni hiç karaborsacı görmedim. Toprağı bırakıp şehire koştun; hep bir ekmek derdinden...

Gölve'lim, duydum ki geçende köyü-

müze kaymakam gelmiş. Köyümüzün okulu yokmuş. İlçemiz Şebinkarahisar köylerinin çoğunda da okul yokmuş.

Gölve'lim, sen okuyamadıkça, kendi okumuşluğumdan utanıyorum. Bunda bütün suç benimmiş gibi, odamdaki kitaplar bu gece bana kötü kötü, hayın hayın bakıyor. Yazımın her çiziğinde gözlerim dolu dolu oluyor. Senin okulun yokken ben bu İstanbul'da okumuşum da ne olmuş? Sana karşı suçluyum Gölve'lim.

Duydum ki, Gölve'ye okul yapmak için kaymakamla elbirliği etmişsiniz. Köyümüzün iki evini okula çevirmişsiniz. Böylesi kaymakamlar sağolsunlar, varolsunlar. Şimdi, okulumuza gönderilecek öğretmeni beklermişsiniz. Gölve'mize öğretmen gelince, sabah yeliyle mi olur, güvercin kanadıyla mı olur, bana tiz haber uçurun. Beni, hayırsız diye de tanışanız, sılasından uzak bir Gölve'li bilin de müjdenizle sevindirin.

Desem ki şimdi size, Gölve'min okuluna öğretmen olmak isterdim, bana inanmazsınız. İnanmayın. Buna ben de inanmıyorum. Hangimiz bu yeryüzünde içimizden geçenleri yapabildik ki? Göze görünmez bağlarla ellerimiz, kollarımız bağlı.

Eskiden köylerde imeceyle okul yapılırdı. Buna o sıra hep birden karşı durmuştuk. Olmaz böyle iş, demiştik. Ne de-

mekmiş? Şehirli vergi öderse, köylü de öder. Şehirli askere giderse köylü de gider. Neden şehirlinin okulunu hükümet yaptırsın da, köylü işini gücünü bırakıp sırtında taş taşıyarak kendi okulunu yapsın?

Böyle dedik. Yanlış demişiz, yanlış bilmişiz. Nerde yaşadığımızı bilmeden boşuna konuşmuşuz. Başka yerler için doğru olan bizim için eğriymiş Gölve'm. Bel bağladığımız dağlara kar yağdı. Ne imeceyle, ne gömeceyle, hiç okul yapılmadı, gitti.

Birgün sana koşarak geleceğim Gölve'm benim. Okuluna sırtımda taş taşımak bana kıvanç verecek. Ben senin kadar güçlü, senin kadar zorlu değilim, hamım. Senin kadar taş taşıyamazsam, çabuk yorulursam beni kınama, gülme bana Gölve'lim. Ama o harçta bir kürek toprağım, o temelde bir taşım olsun da ben de övüneyim.

Bütün okulsuz Gölve'ler! Bizi kurtaracak olan ne parti, ne pırtıdır. Hepsi gelir geçer. Bugün büyük diye bildiklerimiz, hele üstünden beşon yıl geçsin, beş saat, on saat öte gitmiş gibi küçülür, gözden yiter gider. Bütün okulsuz Gölve'ler, bizi kurtaracak tek, ama tek güç var: Kendimiz.

Kimseden umut yok, kendimizden başka... İş başa düştü Gölve'liler, haydi sıvanın.

Öğretmeniniz mi yok? Başka hiçbişey için kimsenin başını ağrıtmayın, ama öğretmen için yüzsuyu dökseniz bile yeridir. Gölve'liyseniz «Öğretmen isteriz!» diye durmadan bağırın. Hergün, ama hergün mektuplar yazın Ankara'dakilere. «Biz vergi veriyoruz bey, öğretmen isteriz!» deyin.

İş başa düştü Gölve'lilerim. Başka hiç kurtuluşumuz yok, aman okul...

Şimdiyedek gelmedim, gelemedim, diye sakın bana küsme Gölve'lim. Neden gelemediğimi yazsam, kitaplara sığmaz, uzun sürer. Bil ki baba ocağından ayrı, orayı görmemiş, sıladan uzağım ben de, bağışla...

Gölve'min yaşlıları, ellerinizden öperim. Mustafa emicemin oğulları, kızları, Şaban emicemin oğulları, kızları bütün yiğenler, hepinize kucaklar dolusu selâmlar, Gölve'min küçükleri, hepinizi öperim.

27 Kasım 1958

ŞEHİRLERARASI

İzmit Kâğıt Fabrikasından kâğıt alıp da kitap çıkartacağız. Uğraştık, didindik, Ankara'dan kâğıt verilmesi için emir çıkarttık. İşlerin ters gitmesine öylesine alışmışım ki, içimden, bakalım, bunun da neresinde bir terslik çıkacak diye bekliyorum. Şaşılacak şey, işler tıkır tıkır yürüyor. Sümerbank'a kâğıdın parasını yatırıyoruz. Eh artık, bir yıldır almaya uğraştığımız kâğıdı en sonunda alacağız işte. Biz parayı yatırdıktan dört gün sonra, bir de duyuyoruz ki, kâğıt fiyatına yüzde yüz elli arttırma yapılmış.

Her neyse. Kâğıda zam haberini alınca doğru mudur, diye İzmit Kâğıt Fabrikası Satış Şubesi Müdürüyle telefonla konuşmak istedim. Santraldaki bayancık,

— Buyurun İzmit. Kâğıt Fabrikasıyle konuşun... dedi.

Telefonu kulağıma götürdüm. Karşımda Satış Müdürü var. İnsan birden bire de,

— Yahu, bizim kâğıtlar ne oldu? demez ya...

— Merhaba Beyefendi, ben Falancayım, dedim.

Karşımdaki ses,

— Merhaba, dedi.

— Nasılsınız?

— Teşekkür ederim, siz nasılsınız? Teyzem nasıl?

Teyzesi mi? Allah Allah... Teyzesi de kim ola?... Nezaketen annemin hatırını soruyor sandım. Siz olsanız, başka ne sanırsınız?

— Efendim, teyzeniz, sizlere ömür...

— Neee!..

— Yaa... Bundan otuz yıl önce...

Derken telefona bir ses girdi. Benim adımı sesleniyor.

— Buyurun.

— Beni aramışsınız.

— Evet... Şu bizim...

— Eniştemi versene...

— Enişteniz nerde?..

— Did yu resiv my lettır?

Allah Allah... Satış Müdürü ingilizceye başladı.

— Beyefendiii...

— Küçükler de iyiler ya...

— Hepsi iyiler, ellerinizden öperler.

Araya bir de kadın sesi karıştı. Derken biri daha bağırıyor :

— Allo Ankara, allo Ankara, allo Ankara... Burası Eskişehir, burası Eskişehir... Sesime ses verin! Sesime ses verin!

İşe bakın, araya bir de askerî telsiz istasyonu girdi. İster misiniz, bir de dev-

let sırrı öğrenelim de, durup dururken başımız derde girsin...

— Allo...

— Amcam kongrede. Sizin işinizi söyledim. Olur, yaparız dedi.

— Kaç dolar?

— Beyefendi, bizim kâğıt...

— Ne zaman?

— Eniştemi versene biraz... Enişteee, enişteee.. Sen misin?

— Denize giriyor musunuz?

— Evleniyormuş ya... Kızım, onlar koca bulmasını biliyorlar. Herkes senin, benim gibi değil.

— Allo... Beyefendi kâğıt...

— Araya girme yahu, ne kâğıdı?

— Hav du yu du?...

— Maak, Maak, hello Maaak!

— Hello beybi!..

— Allo Ankara, allo Ankara, allo Ankara... Burası Eskişehir...

— İzmit, İzmiiit, kardeşim, İzmiiit...

— Buyur Amca...

— Enişteee, enişteee... Ablamı göndersene bize.

— Kaç dolar yeter size?...

Santraldaki bayancığın sesi duyuldu:

— Allo, konuştunuz mu Beyefendi?

— Teşekkür ederim, konuştuk.

Hem de ne konuştuk, ne konuştuk...

20 Ağustos 1958

ILKI ZOR GELIR

Tek parti zamanında olmuş diye anlatırlar. Olmuş mu, olmamış mı bilmem, ama, olmamışsa da iyi yakıştırmışlar. Zamanın İçişleri Bakanı, falan kasabadaki filancayı getirin, diye emretmiş. Bizde «Getirin!» ne demek? Buyruk tepeden ine ine, karakol komutanı candarma onbaşısına kadar gelmiş. Candarma da, adamı, elini kolunu bağlayıp posta etmiş. Yürüte yürüte, karakoldan karakola teslim, adamı Ankara'ya getirmişler.

Bre aman, bu ne iş?.. Oysa bu adam, bir zamanlar ilçeye gelen ilerigelenlere öyle konukseverlik göstermiş ki, onu milletvekili yapmak için çağırırlarmış.

Her neyse adam bir zaman milletvekilliği etmiş. Birgün hemşerileri,

— Senin Meclis'te konuştuğunu hiç duymadık, diye takılmışlar.

O da,

— Ben her zaman konuşmam. Bir kere konuştum ama, önerimi oybirliğiyle kabul ettiler, demiş.

— Neydi önerin?

— Hava çok sıcaktı. Pencereleri açalım arkadaşlar, dedim.

Besbelli olay gerçek değil, ama iyi yakıştırılmış.

Konuşmak hem zor, hem kolay iş. Çoğuna bir yerde ilk konuşmak zor gelir. Ama bir de konuşmaya alışırlarsa, bir daha susması zor gelir.

Meclis, bir konuşma yeridir. Kadın milletvekillerimizden birisi bir önerge vermiş. Önergesini açıklamak için konuşacak. Ama bayan milletvekili kürsüye çıkınca tutulmuş, konuşamıyor. «İlk defa konuşunca böyle oluyor herhalde» diyerek aşağı inmiş, ama bu «İlk defa konuşunca» sözüne parmak basmalı. Bizim bildiğimiz bu sayın bayan, sekiz yıldır milletvekilidir. Sekiz yılda bir kerecik mi konuşmaya kalktı? Oysa sayın bayanın konuşkan olduğunu da biliriz. Demek asıl konuşması gereken yerde konuşmaya alışmamış.

Bir yerde ilk konuşmak zordur. Bayramın ilk günü, okulumuzun müdürü balkona çıktı da,

— Efendiler bugün bayram... dedi, durdu. Sonra bir öksürdü,

— Bugün bayram efendiler... dedi. —yine durdu, yutkundu.—bayram bugün efendiler. —Bir daha yutkundu—. Bugün efendiler bayram... Bayram efendiler bugün...

Adamın adı Bayram Ağa kaldı.

Yine tek parti zamanında biri kürsüye çıkmış,

— Yurttaşlar, altı ok... demiş, durmuş. Arkası yok...

Biriki zorlanmış:

— Altı ok yurttaşlar...

Bakmış olacak gibi değil.

— Yurttaşlar, Allahın izniyle altı oku altmış altı ok yapacağız, demiş, sürekli alkışlar arasında kürsüden aşağı inmiş.

Kadın milletvekili,

— İlk defa konuşunca böyle oluyor herhalde... demiş.

Evet, böyle olur. İlk kez konuşunca konuşulmaz, son kez konuşulunca susulmaz.

10 Mayıs 1958.

DELİFİŞEK BİR SİNEK

Geceleyin çok geç yatmıştım. Nerdeyse gün ağaracaktı. Dokuza, ona değin uyurum diye yattım. Ya bir, ya iki saat uyumuşum. Sinekler bırakmıyor ki uyuyayım. Yarı uyur, yarı uyanık, yüzüme konan sinekler kaçsınlar diye dudaklarımı, kaşımı oynatıyorum. Oraya konan sinek uçuyor, sonra yine gelip konuyor. Uykum kaçacak diye de elimle kovalıyamıyorum. Battaniyeyi kafama çekiyorum. Az sonra bunalıp başımı dışarı çıkarıyorum. Sinek gelip konuyor. Kovalıyorum. Uçuyor. Kulağımda bir vızıltı. Yine gelip yüzüme konuyor. Sinekten korunmak için, elimi kullanmak zorunda kalıyorum. Ama bir elimi şöyle bir sallıyorum. Sineğin kalkışıyla yeniden konuşu arasında kestirmek istiyorum. Uyutmayacaklar. Gözümün bir tekini aralayıp sineğe bakıyorum. İki gözümü birden açar sam uykum kaçacak. Uyku sersemliği, dedikleri işte bu. Aklımca kapalı tek gözümle yarı yarıya uyuyacağım.

Gözümün aralığından sineklere bakıyorum. Odada bir sürü sinek var ama, il-

le de içlerinden biri... Öbür sinekler kanatlarını oynatmak bile istemiyorlar. Mıymıntı mıymıntı geziniyorlar. Arada bir, uçsam mı, uçmasam mı diyerek havalanıyor, yine bir yere konuyorlar. Onlardan hiç yakındığım yok. Ama içlerinde bir sinek var, yerinde duramıyor. Burnuma, kulağıma, ağzıma konup beni uyandıran, uyutmıyan da o. İki gözümü de açıp o sineğe bakıyorum. Ne delifişek bir sinek. Hop konuyor, hop havalanıyor. Yerinde duramıyor. Onca sineğin sesi çıkmıyor, onun vızıltısı, cankurtaran düdüğü gibi kulağımda ötüyor. O delifişek sineği, birden neşeli bir köpeğe benzettim. Köpek küçülmüş, küçülmüş, iki de kanat takıp sinek olmuş. Canı oyun istiyor delifişek sineğin. Havaya sıçrayıp zikzaklar çiziyor. Sinek değil bir küçücük tepkili uçak. Yerde mıymıntı mıymıntı dolaşan arkadaşlarının üzerine pike yapıyor. Bana rahat vermediği yetmiyormuş gibi, kendi hallerinde dolaşan öteki uyuşuk sineklere de rahat vermiyor. Onları da tedirgin ediyor. Yerde duran üç, dört sineğin ortasına bir düşüyor. Onlarla bir altalta, bir Üstüste geliyor, sonra onları da zorla havalandırıyor. Havada, kendi yolunda uçanlara çarpıyor. Sonra gelip burnuma konuyor. Ben kovalıyorum. Uçuyor, yine kalktığı yere konuyor. Gidip öbür sinekleri de canlandırıyor, kış-

kırtıyor. «Haydi ne duruyorsunuz, sünepeler?» der gibi bir hali var. Kısacası bir delifişek sinek ortalığı birbirine katıyor. O delifişek sinek olmasa, öbür sinekler beni tedirgin etmeyecekler, ben de pek güzel uyuyacağım.

— Ben sana gösteririm delifişek sinek!

Yerimden fırladım, delifişek sineğin arkasındayım. Çat, pat... Yakalanacak gibi değil. Ama bırakır mıyım! İlle onu ezeceğim. Koş oraya, atla buraya... Cambaz gibi bir sinek. Beni kandırıyor. Bir yerde duruyor duruyor, tam elimi çat diye vururken, vız diye kaçıyor, elimi boşa vuruyorum. Sonunda delifişek sineği ezdim. Yatağa yattım. Uyuyacağım. Ama beni bir düşüncedir aldı. Odanın içinde bunca sinek varken, neden ben bir tekine düşman olmuştum? Çünkü o delifişek bir sinekti. Ne bana, ne öteki sineklere rahat veriyordu. Onu ezip rahata kavuştum. Tam dalarken kapı çalındı. Postacı gelmiş.

— Şunu imzala! dediler.

Baktım, bir celp. Yazdığım bir hikâyeden mahkemeye vermişler.

Hay delifişek sinek hay... Ortalığı karıştırır, kimseye rahat vermezsin ha...

11 Eylül 1958

FER FERİK

Ferferik nedir, bilir misiniz? Çok kişi bilmez de... Bilmeyenler için anlatıyorum. Cigara paketlerinin içinde, iki cigara sırasının arasında bir küçük kâğıt vardır. Bu dörtgen biçimi kâğıdı alın. Dar kenarından kâğıdı yuvarlaya yuvarlaya bükün, ama hepsini değil, yarıya kadar. Öbür yarısını da yine yuvarlaya yuvarlaya bükün ama, ilk yaptığınızın ters yönünden. Şimdi elinizde, iki başından iki karşıt yana yuvarlanmış, birbirine bitişik iki küçük kâğıt boru vardır. İşte buna hapisane dilinde ferferik derler. Hapishaneye girip, daha koğuştaki yatağını bile ısıtmadan çıkanların çoğu bilmez ferferiğin ne olduğunu. Daha büyükçe, daha uzunca kâğıttan da yapılır. Ferferik'in ustaları, meraklıları vardır. Kimi eski hükümlüler yıllarca ferferik yapa yapa artık alışmışlardır, ellerine bir kâğıt geçti mi, farkında bile olmadan, parmakları kendiliğinden kâğıdı büke kıvıra hemen ferferik yaparlar. Bu, el alışkanlığıyla olur, farkına varmadan.

Ferferik neye mi yarar? Çok önemli.

çok yararlı bişeydir. Bu ferferiği elinizde fırfır döndürürsünüz. İki yuvarlak boru değil mi, bir bu yana sararsınız, bir öbür yana. Bu yandaki sargı boşaldı mı, öbür yandakini döndürürsünüz. Beş, on santim uzunluğundaki kâğıt hiç bitmez. Yuvarlakları, birbirinin üstüne sarar, boşaltır, sarar durursunuz. Böylece hapishanede zamanın nasıl geçtiğini anlamazsınız. Öyle ferferik ustaları vardır, ellerinden ferferik hiç düşmez. Konuşurken, dinlerken, anlatırken parmakları ferferiği fırfır çevirir.

Gazetede okuduğum bir haber, bana ferferiği hatırlattı. Gülhane Parkına teleferik yapacaklarmış. Teleferik, ses uyumu bakımından ferferik'e benziyor. Belki ondan hatırladım.

İnsana öyle geliyor ki, bizde adını bilmediğimiz, gizli bir büro var. Bu büronun işi gücü, ne yapalım, ne edelim de şu halkı güldürelim diye düşünmek. Düşünüp düşünüp bir iş atıyorlar ortaya, Gülhane'ye teleferik yapmak da işte onların işi. Gülhane'ye teleferik yapmak kimin aklına gelir? İnsanı güldürmek için değil de ne için yapılır?

Gerekçesi de var. Brüksel sergisinde teleferik varmış. Eh Brüksel sergisinde olsun da Gülhane'de neden olmasın? Biz de Gülhane'de bir sanayi sergisi açacakmışız. Bu sergide teleferik yapılacak.

Aman sanayi sergisine teleferik yaparlarken yerli ürünlerimizden şimşir tarakla, leğen örtüsünü, bir de memişane ibriğini sakın unutmasınlar.

Gülhane Parkında teleferik bizim neyimize? Orası Brüksel... Eloğlu arabadan, otomobilden, uçaktan, hertürlü taşıttan gık demiş de, bir de şu havada telle asılı arabaya binelim, değişiklik olsun diye düşünmüş. Peki, bize ne oluyor? Başımızda bir fesleğenimiz eksik. Teleferik'i yapacaksak, Gülhane Parkına değil, Haliç'in üstüne, Boğaz'ın üstüne yapalım da bir işe yarasın. Hem kuzum, biz teleferiki nasıl yapacağız? Tünelin kayışı eskiyor da,

— Yetiş ya Amerika! Tiz bize kayış gönder! diye barbar bağırıyoruz.

Gazetedeki haberin sonu, başından daha eğlenceli, daha gülünçlü. Haberin sonu şöyle: «Halen teleferiğin en önemli maddesi olan çelik tel halatın nereden sağlanacağı bilinmemektedir.»

Gelin de gülmeyin. Teleferik yapacağız ama teli yok.

Adam hiç olmazsa bir nal bulmuş da,

— Eh, demiş, şimdi iş üç nalla bir ata kaldı.

Bizim tek nalı bulduğumuz da yok. Helva yapacağız ama, ne unum vız, ne yağımız, ne şekerimiz var!

Gülhane Parkındaki sanayi sergisinde teleferik yapacaklarına ferferik yapsınlar. Hiç olmazsa yapması kolay, telmel istemez. Biz de ferferikleri fırfır çevirririz de canımız sıkılmaz. Yakışanı da budur; teleferik değil, ferferik istiyoruz.

1958

YA BU BATAKLIK...

İstanbul'da bir Vatan Caddesi... Vatan Caddesinde bir çukur. Bu çukurda yağmur suları birikintisi. Vatan Caddesinde bataklık..

İstanbul'da yaz sıcağı... Bataklıkta yüzen çocuklar. Bunlardan üçü yüzerken, bataklığa saplanıp çırpına çırpına boğuldular. Üçü de küçük Öğrenci. Biri oniki yaşında Yüksel, biri kardeşi sekizinde Hüseyin, öbürü dokuzunda Ayhan...

Bataklıkta çocuklar boğulur. Bataklığa gece yolcular düşebilir. Bataklıkta sivrisinek ürer, sıtma olur. Bataklıkta pislik olur, kurbağa olur. Bataklık kokar.

İstanbul Belediyesi çok çalışıyor. Yeşil elbiseli belediyeciler kol geziyor İstanbul sokaklarında. Köşe başlarında sipere girip, yere tükürenleri avlıyorlar.

Yerlere tükürenler, yurttaşlarının sağlığını düşünmeyenlerdir. Yere tüküren

medenî insan değildir. Yeşil elbiseliler, yere tükürenlerden para cezası alıyorlar. Paraları yoksa, karakola götürüyorlar. Karakoldan, oturduğu yerin karakoluna. Suçlu «ikametgâh»a bağlanıyor. Parası varsa öder kurtulur. Yoksa eşyası haczedilir, kurtulur. Eşyası da yoksa, hapse atılır, kurtulur.

İstanbul'u tertemiz tutmak isteyen Belediye'yi ne denli övsek azdır. Ama... Ya Vatan Caddesindeki bataklık! Ya o bataklıkta boğulan üç çocuk...

*

Belediye'nin yeşil elbiselilerinin eli her yere yetişir. Bir bakarsınız o el, bileti yere atan tramvay yolcusunun yakasındadır. Yolcu,

— Bir daha yapmam, diyor.

Belediye Başkanı, yeşil elbiselilere, kursu bitirdikleri gün emir vermişti:

— Bir daha yapmam, diyenleri dinlemiyeceksiniz.

Dinlemiyorlar. Para cezası... Para yoksa karakola, karakoldan karakola. Parası varsa kurtulur. Yoksa eşyası haczedilir, kurtulur. Eşyası yoksa hapse girer, kurtulur.

Sokaklarımızı, evlerimiz gibi tertemiz tutmak zorundayız. Şehrimizin so-

kakları pırıl pırıl olacak. Belediye'mizin çalışmasını ne denli övsek azdır. Ama... Ya Vatan Caddesindeki bataklık! Ya o bataklıkta...

Yeşil elbiseliler canla başla çalışıyorlar.

— Kibrit çöpünü neden yere attın?

— Ya ne yapacaktım? Çöp kutusu yok ki...

— Ne yaparsan yap.

Para cezası, karakol, haciz, hapis.. İyi yapıyor Belediye. Yere kibrit çöpü atmanın ne olduğunu öğrensinler. Çalışkan Belediye'mizi kutlamak da bize düşer. Ama... Ya Vatan Caddesindeki bataklık, ya o bataklıkta...

Peki, bu izmariti yere atmayayım da ne yapayım? Havaya mı atayım, yutayım mı?

— Yut, yutma, orası bizi ilgilendirmez.

Ceza, para, karakol, haciz, hapis... Belediyemizin imrenilecek bir çalışması var. Sağ olsun, varolsun Belediye'miz. Ama... Ya Vatan Caddesindeki bataklık.

Ya o bataklıkta boğulan üç çocuk... Biri oniki, biri dokuz, biri sekiz yaşında...

Sokaklarımız tertemiz olacak,! pırıl pırıl.

Belediye'miz iyi çalışıyor. Ama... Ya Vatan Caddesindeki bataklık, ya o bataklıkta boğulan üç çocuk!..

14 Mayıs 1958

TARÎHÎ FİLM

Bir varmış, bir yokmuş, ha varmış, ha yokmuş, ne varmış, ne yokmuş.. Çook eskiden, az yeniden, Çin'den ötede, maçin'den ırakta, Hint'ten uzakta, bir zamanlar ülkenin birinde bir padişah varmış. Saray Nâzırı birgün padişaha gidip, şöyle demiş:

— Efendimiz, verdiğiniz fırıldakların hepsini dağıttık. Yine de mırıldananlar var.

Padişah buyurmuş:

— Stadyomların sayısını arttırın. Daha büyük stadyomlar yaptırın. Maçlara hız verin!

Gel zaman git zaman Saray Nâzırı padişaha yine gitmiş:

— Efendimiz, yeni fırıldakları dağıttık. Yine de mırın kırın edenler oluyor.

Padişah buyurmuş:

— Yarın bir nutuk söyliyeceğimi bildirin!

Gel zaman git zaman Saray Nâzırı birgün yine huzura varmış:

— Efendimiz, yeni fırıldaklarınızın da hepsini dağıttık. Yine de mızıldananlar var.

Padişah buyurmuş:

— Güreş müsabakaları düzenleyin !

Gel zaman git zaman, Saray Nâzın yine Padişaha gitmiş:

— Efendimiz, fırıldakların hepsini dağıttık. Ama yine söylenip duruyorlar.

Padişah buyurmuş:

— Davullar, zurnalar çalınsın. Eski günler canlandırılsın. Atalarımızın ne işler başardıkları anlatılsın...

Gel zaman git zaman, Saray Nâzırı yine Padişah'a gitmiş:

— Efendimiz, bütün fırıldaklar verildi. Yine de dırıltılar var...

Padişah buyurmuş:

— Kurbanlar kesilsin. Koyunlar koçlar, danalar, boğalar, düveler, develer kurban edilsin!

Gel zaman git zaman, Saray Nazırı yine huzura varmış:

— Efendim, fırıldaklar dağıtıldı. Yine de dırlananlar var.

Padişah buyurmuş:

—!.....

Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler, mevlitten, iftardan geçmişler, duadan, kurbandan yürümüşler, türbeden, yatırdan dolanmışlar, bir de dönüp arkalarına bakmışlar ki... Ne baksınlar!.. Üüüü... Dev adımlarıyle koşa koşa, yuvarlak dünyayı fırdönüp, yine kendi gerilerine düşmemişler mi!.. Gökten inmiş üç elma. Ne sana, ne bana...

11 Mart 1959

BALO GAZETESİ İÇİN YAZI

— Basın balosu...

Denilince, ilkin bir şaşırdım. Balo gazetesine ben ne yazabilirim? Hiç... Bu konuda hiç bir bilgim yok.

Sonra kendi kendimle şöyle konuştum :

— Efendi, sen balo nedir, bilir misin ?

— Bilmem.

— Balo gördün mü?

— Eeeeh, kıyısından.

— Baloya hiç gittin mi?

— Eeeeh, ucundan...

Ondan sonra yine kendi kendime şöyle dedim:

— Daha ne duruyorsun ? Hemen kaleme sarıl, bir balo yazısı döktür.

Gerçekten de böyledir. İnsanlar, bildikleri konular üzerinde kolay kolay konuşamaz, kolay kolay yazamazlar. Ama insan bilmediği bir konu oldu mu, onun üstüne aylarca laklak edebilir, kitaplar dolusu yazabilir. Şimdi biri gelip de bana kanser üstüne yazar mısın? dese,

— Kaç cilt olsun? diye sorarım.

Ama kanser uzmanı bir hekim, bir karışlık yazı için,

— İki, üç gün sonra yazarım, der.

Şu politikacılara baksanıza kuzum. Bir kere,

— Sayın vatandaşlaaar!... diye ağızlarını açtılar mı, artık ne istersiniz, iktisat mı, maliye mi, eğitim mi, spor mu, dış politika mı, ısırgan otu mu, nane, maydanoz mu, yoksa hula - hup mu ?... Solukları kesilenedek konuşurlar. Oysa şu saatlerce konuştuklarından bir kıpılık bilgileri olsaydı, ağızlarını açabilirler miydi? Yeryüzünde bilgisizlik gibi rahatlık var mı!

Ben bikez bile basın balosuna gitmedim. Nasıl yerdir, orda ne edilir, ne işlenir, bilmem. Onun için size aylarca Basın Balosu üstüne bilgi verebilirim. Bütün zorluk nerdedir, bilir misiniz; bikez ortaya çıkıp:

— Sayın yurttaşlaaaar!... diye söze başlıyabilmekte. İnsan «sayın yurttaşlar!» diye ağzını bir açtı mı, ondan sonra kim susturabilir!

— Sayın yurttaşlaaar!... Basın balosu demeek... Eveeet... çünkü biiz... bu balodaaa... şunu arzetmek isterim kiii...

Bundan gerisi, sesi biraz titretip, biraz toklaştırmaya kalır.

Cins bir nutukçu dilerse,

— Basın balosuuu!...

Derken sesini öyle bir titretir, alçaltır yükseltir ki, bütün dinliyenleri hüngür hüngür ağlatabilir. Yine dilerse,

— Ba-sın ba-lo-su.. der, herkesi güldürebilir.

Bütün hüner söylenilen sözde, sözün anlamında değil, sesin titreşim ayarındadır.

Ben de size hiç bilmediğim basın balosu için kitaplar yazabilirim. Birinci cilt: Basın balosunun etimolojisi. «Balo», «bal» ve «o» kelimelerinden meydana gelüp, eski yunancada «Balos» ve «Osos» köklerinden mürekkep olup Lâtince'de «Balum» ve «Oium» diye yer almıştır. Meşhur Perşevelli'nin dediği gibi «Humi huna balumi Oium homi»... Yani «balo bal gibi bir şeydir».

Geç ikinci cilde : Basın balosunun tarihi... İlk balo, Milâddan önce yedinci yüzyılda Ispartalılarla Niğdeliler arasında cereyan etmiş olup, bu baloda Aslan Yürekli Yaşar, seksen şişe viski içmiştir. Bir kısım tarihçilere göre bu viskiler kaçak Amerikan viskileridir. Yine bir kısım tarihçilere, bilhassa Homeros'a göre bunlar viski olmayıp, içine soda karıştırılarak, viski diye yutturulmuş konyaktır. Bizde ilk basın balosu Sultan Deli İbrihim Hazretleri zamanında Aksaray'da icra edilmiştir. Hatta zamanın âlimi Kenan Kenarî hazretleri «Allo-allo fî el-lezzet-i

balo» isimli eserinde, bu basın balosunda 200 şehzadenin sünnet edilip, 400 gazetecinin saçlarının kesildiğini nakletmektedir.

Üçüncü cilt:...

Görüyorsunuz ki, Basın balosu üzerinde ciltlerle kitap yazabilirim, aylarca konuşabilirim. Çünkü bu konuda hiçbişey bilmiyorum. Birçok politikacının, profesörün, pek çok yazarın yaptığı da bundan başka bişey değildir.

Hadi hadi, en iyisi ben susayım da, siz de güzel güzel, ağzınızın tadıyle eğlenin. Beni zorla bilgin, basın balosu uzmanı mı yapacaksınız?

DEVENİN BAŞI

«Devenin Başı» üzerine bir konuşma:

«İşbu konuşma yüksek sesle okunacaktır.»

— Pek muhterem büyüklerimiz ve çok saygı değer misafirlerimiz ve pek sayın davetlilerimiz! Yüksek huzurlarınızda saygı ile eğilirken, âciz varlığıma lütfen değer vererek yapacağım bu kıymetsiz ve nâçiz konferansımı dinlemek zahmetine katlanarak, buraya kadar teşrifiniz dolayısıyla sizlere karşı duyduğum minnet ve şükran hislerimi arzederken bilhassa şu noktayı ehemmiyetle tebarüz ettirmek isterim ki, bendenize bahşetmiş olduğunuz şeref sonsuz olup, kalbimin en derinliklerinde duyduğum bu şerefi, hayatımın en kıymetli bir hâtırası olarak ebediyete kadar saklayacak vee... Eeee... saklıyacak ve bu hâtırayı ebediyyen minnetle yâd ederken, siz sayın büyüklerimin ve pek kıymetli arkadaşlarımın... eeee... bundan sonra da yüksek itimadlarına mazhar ve teveccühlerinize lâyık ve âlicenap iltifatlarına nâil olabilmek için hiçbir fedakârlıktan asla çekinmeyeceğimi arzeder

eeee... ve hepinizi saygı ile selâmlarken... eee... cümlenize hoş geldiniz derim.

Söze başlamadan evvel, bilhassa şu noktayı arzetmek isterim ki bendenize yüksek huzurlarınızda böyle bir konferansı vermek şerefini bahşeden pek muhterem reisimiz Abşürpıt Beyfendinin ve pek muhterem refikaları Hanımefendinin ve yine pek pek muhterem kerimeleri hanımefendinin ve hemşirelerinin ve vâlide-i muhteremlerinin ve salihat-ı nisvândan Âmine binti Aysel Hanımefendinin ve sahib-i hayr-u hasenatdan muhterem kayınpederleri Zürpüşettin Beyfendinin ve yine bendenize yüksek huzurlarınızda konuşmak fırsatını veren sayın büyüklerimizin eee... yüksek huzurlarında eğilirken, kendilerine nasıl teşekkür edeceğimi bilemediğim gibi kendilerine arz-ı şükrandan ve minnetlerimi beyan ve ifadeden âciz bulunmaktayım.

Bu kısa maruzatımı hulâsatan arz ve beyan etikten sonra şimdi esas maksadımıza ve konferansımızın mevzuuna gelebiliriz zannındayım.

Efendim... Bu konferansımda sizlere haddim olmayarak, uzun yıllardan beri üzerinde! çalışmakta olduğum' .«Devenin başı» mevzuunda bâzı nâçiz fikirlerimi yüksek müsaadelerinizle beyan ve arz edeceğim.

Efendim, devenin başı, hepimizin bil-

diği gibi devenin başı olup, hiçbir zaman balık başına, sovan başına, iş başına, hamal başına, ve bilumum diğer başlara benzemez.

Devenin başı, öyle bir baştır ki, devesine göre değişir. Eveleme develeme, devekuşu geveleme, tââzîî, tûûûûzî devecinin kıızi. Ne zaman geldin? Akşam geldim. Yazılalım, çizilelim, bir tahtaya dizilelim. Ancık boncuk, ıncik cıncık, bir tas dolu cacık, lebbeye a çocuk, sen çık!

28 Şubat 1959

MAKINALAR KANDIRILMAZ

İnsandır, dayanır. İnsandır, çeker. İnsandır, katlanır.

Makina dayanmaz, makina çekmez, makina katlanmaz.

İnsandır, inanır. İnsandır aldanır. İnsandır, kanar.

Makina inanmaz, makina aldanmaz, makina kanmaz.

İnsanları toplarsın,

— Sayın yurttaşlarım! dersin, yakında refaha kavuşacaksınız. Biraz daha dişinizi sıkın. Sıkın dişinizi! Sıkın... Sıkın ha sıkın! Az daha sıkın!

İnsandır bu, dişini sıkar. Sıkmayıp da neylesin? Dişini sıkar da sıkar.

İnsanları toplarsın,

— Sayın yurttaşlarım, dersin, yakında bolluk olacak. Yediğiniz önünüzde, yemediğiniz ardınızda... Biraz daha kemerleri sıkın, sıkın kemerleri! Sıkın... Sıkın ha sıkın! Az daha sıkın!

İnsandır bu, kemeri sıkar. Sıkmayıp de neylesin? Ağlasın gözden mi olsun, dövünüp dizden mi olsun? İnsan bu, kemeri sıkar. Bir delik, iki delik, üç delik, beş

delik... Kemerde delik kalmaz. Kemere yeni delik açar, sıkar ha sıkar.

İnsanları toplarsın,

— Sayın yurttaşlarım, dersin, yakında neler olacak, neler. Bir umudumuz şu karlı dağın ardında. Biraz daha bekleyin ! Çok beklediniz, az daha bekleyin ! Bekleyin ha bekleyin...

insandır bu, bekler. Beklemeyip n'etsin, neylesin ? Bekler ha bekler...

İnsanları toplarsın,

— Sayın yurttaşlarım, dersin, çok yakında bir kalkınacağız ki, kuşlar, balıklar bile şaşıp şaşıp kalacak. Hele bir bahar gelsin de yoncalar bitsin, siz o zaman görün. Biraz dayanın. Bunca dayandınız, az daha dayanın. Dayan ha dayan!..

İnsandır bu, dayanır. Dayanmayıp da n'etsin, n'işlesin? Dayan dişlerim dayan, dayan gözlerim dayan! Dayan ellerim, kollarım, dayan bacaklarım, dayan!

İnsandır bu, dayanır, inanır, katlanır, çeker, aldanır.

Biz makinaları da kendimiz gibi insan sanıp, onları da dayanır, çeker, katlanır, kanar sanıyoruz. Makinalar insan değildir. Makinalar dayanmaz, çekmez, kanmaz.

Biz makinaları da karşımıza alıp,

— Sayın makinalar, diyoruz, biliyo-

ruz eskidiniz, çok eskidiniz. Hurda oldunuz, kullanılmaz oldunuz, köhnediniz. Ama yakında onaracağız, yeniliyeceğiz. Olmazsa yerinize yenisini koyup, artık sizi dinlendireceğiz. Biraz bekle, biraz dayan. Dişlilerini sık! Sık dişlilerini...

Makina dişlisi, insan dişi değildir; gereğinden çok sıkılmaz, dayanmaz.

Biz makinalara,

— Sayın makinalar, diyoruz, şu volan kayışını biraz daha sık da dayan! Sık volanı!

Makinanın volan kayışı, insan kemeri değildir, gereğinden çok sıkılmaz. Sıkılırsa kopar.

Makinaları, kendimiz gibi insan sanıyoruz. İnsanlar gibi dayanır, inanır, aldanır, bekler, çeker, katlanır sanıyoruz.

Şu otobüslere bakın, şu vapurlara, gemilere, şu uçaklara, şu trenlere, tünele, şu tramvaylara bakın. Hepsinin her makina parçası,

Öl - düm, bit - tim, kur - tu - la - maadım!.. Öl-düm, bit-tim kur-tu-la-maa-dım!.. diye inim inim inliyor.

Ama biz yine,

— Sayın makinalar, az daha bekleyin. Biraz daha dayanın. Dişinizi sıkın, volan kayışınızı sıkın. Bakın, neler olacak, neler... diye makinaları kandırmaya, aldatmaya çalışıyoruz. Makinalar aldanmaz, makinalar kanmaz, makinalar yalva-

rıp yakarmadan anlamaz. Makinalar insan değil.

Sonra bir vapur batıyor, bir tünel arabası kayışından çıkıyor, bir otobüs devriliyor, bir tren yuvarlanıyor. Ve biz şaşıp şaşıp, ağzımız açık kalıyoruz. Sonra birbirimize soruyoruz :

— Affedersiniz, sorumluyu gördünüz mü ?

— Sorumlu nerde oturuyor, biliyor musunuz?

— Buralarda bildiğiniz, tanıdığınız, etine dolgun, hamarat, ucuz bir sorumlu var mı?

Geçen gün bindiğimiz zavallı vapur Köprüye yanaşırken Azrail yoklamış gibi zangır zangır öyle bir zangırdamaya başladı, az kalsın her çivisi, her vidası denize dökülüp, vapur ortadan yok olacaktı. İskeleden halatları atıp bağladılar da zavallı vapurun zangırtısını zor durdurdular.

Otobüsler çiftetelli oynar gibi göbek atar. Vapurlar zangırdar, trenler dingirder, uçaklar fingirder.

Haydi biz, insan olmuşuz bir kere diye çekiyoruz. Ya bu zavallı makinaların elimizden çektikleri nedir?

Baylar, sayın baylar, pek sayın baylar! Makinalar insan değildir. Makinalar kanmaz, aldanmaz, çekmez, beklemez, katlanmaz. Biz başka... Biz insanız.

24 Şubat 1959

ALLASMARLADIK

Sevgili okurlarım,

Tam on ay oldu, her sabah bu çerçeve içinde karşınıza çıkıyorum. Şimdi sizlere, Allasmarladık, demeye geldim.

Bu on ay içinde çizmeden yukarı çıkmamaya, bilgiçlik taslamamaya uğraştım. Elimden geldiğince size yararlı olmak isterken günlük yaşayışınıza mizahın rengini, tadını katmaya çalıştım. Yapmak istediklerimi ne denli yapabildiğimi bilemiyorum.

Karşınıza savruk kılıkta çıktığım oldu. Böyle günlerde üzüntü duydum. Ben de yazılarıma her kelimeyi seçerken bir kuyumcu titizliğiyle çalışmak, karşınıza daha bir derli toplu çıkmak isterim. Ama olmuyor. Çok, çok çalışmak zorunluğu isteğimce titizliğe ve özene elvermiyor. Eksiklerimi, yanlışlarımı bağışlıyacağmıza güveniyorum.

Sert yazdığım, çok alaylı yazdığım günler olduysa, bunu duyduğum acının etkisiyle yaptım.

Size, bir mizahçının iç dünyasını gösteren bir fıkra anlatacağım.

Bir sinir hekimine bir hasta gelir,

— Doktor, der, hayattan hiç tad alamıyorum. Açlarla açım, acılılarla acılıyım. Çıplaklarla birlikte ben de üşüyorum. Her suçda kendimi de suçlu buluyorum. Gittikçe omuzlarıma ağırlık basıyor, bu yükün altında eziliyorum. Artık gülmesini unuttum.

Doktor, hastanın omuzundan tutar, onu pencerenin önüne getirir, perdeyi aralar. Parmağıyle karşı duvardaki afişi gösterir. Bu afişte bir palyaçonun ilânı vardır. Doktor,

— Şu palyaçoyu görüyor musun? der. Her gece bu palyaçoyu görmeye git. Onu seyrettikten sonra, bütün dertlerini unutursun. Yaşamanın tadını almaya başlarsın. Bol bol gülersin...

Hasta başını eğer,

— Doktor, der, işte o palyaço benim!

Mizahçılar, çevrelerinde duydukları acıları, kendilerinde süzüp özümseyip yine çevrelerine kahkaha olarak dağıtan kişilerdir.

Sevgili okurlarım, bu on ayda az gittik, uz gittik, dere tepe düz gittik. Bir de arkamıza baktık ki...

Yine birgün buluşmak umuduyla hepinize, Allasmarladık, derim.

ESAT ADIL

Her ölenimizle bir parça da biz ölüyoruz. Ama bu ölüm, onu sevenleri bir parça değil, çok, pek çok öldürdü. Hiçbir zaman ölümü, böylesine yanı başımda, hayır, yanı başımda değil, içimde, ta içimde duymadım. Soğuk, kıskaç gibi bir el yüreğimi sıkıyor.

Bir kuş düşünün, havası yok... rüzgârı yok... Bir balık düşünün, susuz, denizsiz... İşte Esat Adil, aramızda böyle yaşadı, böyle göçüp gitti. Bir yandan kendi denizi, kendi havasını yapmaya çalışmıştı.

Kısacık ellidört yılın içine, çok iş sıkıştırdı. Kısa, ama dolu dolu, yoğun yaşadı; buna da yaşamak denirse... Biz bugün toprağa yorgun bir düşünen kişi bıraktık. Yorulmuş, havasız yerde kanat çırpmaktan, susuz yerde yüzmekten yorulmuş, bitmiş bir ellidört yılı toprağa verdik.

Dert diye ne bilirsek, bir kişi nicesini çekebilirse hepsini çekti, hepsine dayandı. Evcek, arkadaşcak, yoksullukça, hepsini çekti, hem de efendicesine, hiç dışa vurup yakınmadan, hiç sesini çıkarmadan.. Onun çektiklerinin bitekini çekene, dayanana, yiğit denir. Bütün bunlara, yurdunu, halkını çok sevdiği için katlandı. Bir çokla-

rının düşlerini dolduran, erişilmez sandıkları yere, Esat Adil çok kolaylıkla erişebilirdi. Ama o ellidört yıl, boyun eğmeden, bildiği yolda yürüyerek yaşadı. Almadı, hep verdi; nesi varsa verdi.

Esat Adil, yanlış anlaşıldı demiyeceğim; zorla yanlış anlatılmak istendi. İğrenç, pis, değersiz anlamdaki politikanın bitirdiği, öğüttüğü, yazık ettiği bir kişidir. En korkunç, en iğrenç iftiralara uğradığı zaman, hergün sırtı sıra onbeş - onsekiz saat çalışarak, domates ekmekle, şarapla geçen günleri ben bilirim. Bütün bunları, Türk halkının yarına güveni, daha mutlu yaşayabilmesi için yaptı.

D. P. muhalefetinin, C. H. P. iktidarından istediği her ne varsa, onları ilk söyleyen, ilk yazan Esat Adil'dir. Gazeteler ortada, bugünkü muhalefet, demokrasi adına her ne istiyorsa, onların ilk savaşçısı da Esat Adil olmuştur.

Dostları bilir; Esat Adil çok dalgındı. Gideceği yeri bulamaz, başka yere giderdi. Verdiği randevuları unuturdu. Artık son dalgınlığını yaptı, aradığı yeri yine bulamadı, yanlışlıkla toprağa gitti, dostlarına verdiği sözü de unuttu.

Yurtsever, ülkücü Esat Adil, gelecek mutlu yarınlar için çalıştı. Biz de her gün daha mutlu, daha güvenli yarının umudu içindeyiz.

23 Eylül 1958

YUVARLANIP GİDİYORUZ İŞTE...

Yıl 1867... Abdülâziz padişahtır. Şemi Bey adında çok yaşlı bir adamla, onaltı yaşındaki oğlu Mümtaz, Babıâli yokuşundan aşağı iniyorlar.

Yokuştan yukarıya doğru Baki Bey adında tığ gibi bir genç çıkıyor. Baki Bey jön Türklerdendir, istibdada karşı savaşmak için iki - üç gün sonra Avrupa'ya kaçacaktır.

Baki Bey, baba dostu olan Şemi Bey ve oğlu Mümtazla karşılaşır. Semi Beyin elini öper,

— Nasılsınız efendim? der.

İhtiyar Şemi Bey şu cevabı verir:

— Eh... Hamdolsun.. Şöyle böyle... Duacıyız.. İyilik sağlık... İyi diyelim de iyi olalım. Şükür, iyiyiz. Yuvarlanıp gidiyoruz işte...

Yıl 1908... Abdülhamid padişahtır. Bir zamanın jön Türk'ü Baki Bey çok yaşlanmıştır. Yanında oğlu Rasim'le Babıâli yokuşundan aşağı iniyor.

Şemi Bey ölmüştür. Oğlu Mümtaz

Bey, Abdülhamid istibdadına karşı savaşan tığ gibi bir delikanlıdır, Baki Bey'le karşılaşır.

— Nasılsınız efendim? der.

İhtiyar Baki Bey şu cevabı verir:

— Eh... Hamdolsun.. Şöyle böyle... Duacıyız.. İyi olur İnşallah... İyilik sağlık.. İyi diyelim de iyi olsun. Şükür, iyiyiz. Yuvarlanıp gidiyoruz işte...

Yıl 1917... İttihad ve Terakki Fırkası iktidardadır. Mümtaz Bey, erken çökmüştür. Yanında oğlu Tahsin'le Babıâli yokuşundan aşağı iniyor.

Baki Bey ölmüştür. Tığ gibi bir delikanlı olan oğlu Rasim Bey, Babıâli yokuşundan çıkarken, Mümtaz Beyi görür, elini öper,

— Nasılsınız efendim? diye sorar.

Mümtaz Bey şu cevabı verir:

— Eh... Hamdolsun... Şöyle böyle.... Duacıyız... İyi diyelim de iyi olalım. Şükürler olsun... İyi olur İnşallah... Yuvarlanıp gidiyoruz işte...

*

Yıl 1930... Halk Fırkası iktidardadır. Rasim Bey yaşlanmıştır. Yanında oğlu Cemil'le, Babıâli yokuşundan aşağı doğru iniyor.

Mümtaz Bey ölmüştür. Oğlu Tahsin Bey Serbest Fırka'dan, ateşli bir muhalif tığ gibi bir delikanlıdır. Tahsin Bey, Babıâli yokuşundan çıkarken karşılaştığı Rasim Bey'in elini öper,

— Nasılsınız efendim? der.

Rasim Bey, şu cevabı verir :

— Eh... Şöyle böyle... Hamdolsun, iyilik sağlık... Duacıyız... Buna da şükürler olsun... İyi olur İnşallah... Yuvarlanıp gidiyoruz işte...

*

Yıl 1946... Halk Partisi iktidardadır. Tahsin Bey yaşlanmıştır. Yanında oğlu Metin'le, Babıâli yokuşundan aşağı doğru iniyorlar. Rasim Bey ölmüştür. Oğlu Cemil tığ gibi bir delikanlıdır. Ateşli bir muhalif ve Demokrat Partilidir. Babıâli yokuşundan çıkarken Tahsin Bey'i görür, elini öper,

— Nasılsınız efendim? diye sorar.

Tahsin Bey şu cevabı verir:

— Eh... Şöyle böyle... Hamdolsun... Duacıyız... İyilik sağlık... Buna da şükürler olsun... İyi diyelim de iyi olalım... iyi olur İnşallah... Yuvarlanıp gidiyoruz işte...

*

Yıl 1958... Demokrat Parti iktidardadır. Cemil Bey erken çökmüştür. Yanın-

da oğlu, Babıâli yokuşundan aşağı doğru iniyor.

Tahsin Bey ölmüştür. Oğlu Metin tığ gibi delikanlıdır, ateşli muhaliftir. Babıâli yokuşundan çıkarken Cemil Beyi görür, elini öper,

— Nasılsınız efendim? diye sorar.

Cemil Bey şu cevabı verir :

— Eh... Şöyle böyle... Hamdolsun... iyi olur İnşallah... İyilik sağlık... Buna da şükürler olsun... Duacıyız... İyi diyelim de iyi olalım... Yuvarlanıp gidiyoruz işte...

28 Haziran 1958

HA YAVRUM HA...

— Sınıfının birincisidir bey amcası... dediler.

— Oh oh, maşallah. Pek sevindim... dedim.

Terbiyeli, uslu, tertemiz bir çocuktu. Ortanın üçünde olduğuna göre 15-16 yaşlarında olmalıydı. Her ders yılı iftihar listesine geçermiş. Hep sınıfının birincisiymiş.

— Bişeyler sorun bey amcası, dediler.

Çocuğu mu sınayacaklar, beni mi, bilmem. Şu yeryüzünde çok uygunsuz kişiler vardır. Çocuğa herkesin içinde sorular soracağım. O da şakır şakır soruları yanıtlıyacak. Analar, babalar, amcalar, dayılar, teyzeler de sevinecek.

— Ne sorsam bilir besbelli. Gözlerinden zekâ çakıyor maşallah... diye geçiştirmek istedim.

— Yok yok, sorun rica ederiz... diye üsteldiler.

Hay Allah... Ne sorsam. Ya çocuk bilemezse, ben ondan çok utanacağım. Hiç olmazsa tarihten kolay bişey sorayım, dedim.

— Malazgirt Savaşı kimler arasında oldu?

— Efendim?

— Malazgirt...

— Malazgirt mi?

— Hadi başka sorayım. İstanbul'un..

Çocuk,

— Efendim, dedi, bu sene bize tarih öğretmeni gelmedi. Sene başında birkaç ders geldi. Sonra istifa etti.

— Yerine başkası gelmedi mi?

— Hayır...

— Peki, tarih dersleri?

— Boş geçti.

Annesi,

— Başka dersten sorun amcası, dedi.

Çocuk kızardı. Ben terledim.

— Fisagor dâvasını tabiî biliyorsunuz ?

— Ne dâvası?

— Fisagor.

— Ne zaman oldu efendim? Çok mu eskiden? Ben kaçakçı Ruben Asa'nın dâvasını biliyorum.

— Fisagor dâvası geometride geçer.

— Aaa... Biz bu sene geometri okumadık.

— Neden ?

— Öğretmenimizi başka yere tayin ettiler.

— Yerine ?

— Birisi geldi ama, öğretmen değilmiş. Asıl işi eczacı mı ne... O da derse gelmezdi.

Babası,

— Bey amcası başka dersten sorun, dedi.

Ben de çocuğa birşey sorayım da bilsin istiyorum. İkimiz de kurtulacağız.

— Avrupa'nın en büyük devleti?

— Coğrafyadan mı?

— Evet...

Aaa... Biz Coğrafyayı az okuduk. Önce öğretmen yoktu. Senenin sonunda geldi.

Bir yaşlı kadın,

— Bey amcası başka bişey sorun, dedi.

— Tevfik Fikret'i biliyor musun yavrum?

— Büyük Fikret mi, Küçük Fikret mi ? Hani Fenerbahçeli...

— Şair Fikret...

— Aaa... Biz Türkçe okumadık ki... Öğretmenimiz gebeydi, ikiz doğurdu.

— Dersler?

— Boş geçti efendim.

*

Öğrenci yavrularımızın durumu nedir, biliyor musunuz ? İşte ders yılı sonu geldi. Okullarda başarı yüzde 3-5 diye, yine her yılki gibi gürültüler kopar. Her-

kes birine suçu yükler. Başarı orantısı düştükçe, her Eğitim Bakanı, çocuklara sınıf geçmeleri için yeni yeni kolaylıklar çıkarır.

Bütünleme, borçlu geçme, taksitli geçme, iki sınav, olmadı üç sınav, veresiye geçme, dışardan sınava girme...

Bütün bu kolaylıklar yetmezmiş gibi geçen yıl postadan imtihan soruları çalınmıştı. Bu yıl soru hırsızlığına karşı Bakanlığın aldığı tedbiri biliyor musunuz :

«İmtihan sorularını okullar hazırlıyacak.»

Yine de sınıf geçme orantısının yüksek olacağını sanmıyorum. Memlekete çok da okur - yazar gerekli : Onun için en iyisi, «soruları öğrenciler kendileri hazırlıyacak, öğretmenler de cevap verecek» deyip işin içinden çıkmalı. Bunca fabrika yapmışken, arada bir de okur yazar fabrikası yapmış oluruz.

17 Mayıs 1958

NE VERİRSENİZ VERİN

Pazarlık etmek bizim eski huyumuz. Ama şimdiki pazarlıklar eski pazarlıklara hiç benzemiyor. Günümüzün değişen şartlarına göre yaşayışımız, huylarımız da değişiyor. Bir eski pazarlıkla, yeni pazarlık arasındaki ayrımı anlatmak istiyorum. Diyelim evinizi badana ettireceksiniz. Badanacıya soruyorsunuz :

— Kaça yapacaksın?

— Metrekaresi yirmi kuruş...

Badanacı ister yirmi kuruş desin, ister ikiyüz kuruş desin, siz badana fiyatını bilin, bilmeyin, eski pazarlığa göre hemen ağzınızı bir karış açıp,

— Aaa... çok ! diyecektiniz,

— Çok değil efendim, az bile.

Bozacının tanığı ayrancı. Hemen bir yalancı tanık göstereceksiniz :

— Fasih Beyler, beş kuruştan yaptırmışlar. Nah şurda, inanmazsan, git sor!

— İmkânsız...

— Aaa... yalan mı söylüyorum sana?

— Estağfurullah, yalan değil yanlış. Badanadan badanaya fark var.

Pazarlığın klâsik numaraları vardır.

— Haydi bir kere müşteri olalım da,

gelecek sefere daha çok kazanırsın...

Hoca takımının numarası da şuydu :

— Kiminin parası, kiminin duası...

Bugünkü pazarlık büsbütün başka. Bir arkadaşım, iki katlı ev yaptırmış. Evin içini badana ettirecek. Badanacıyla pazarlık ederken ben de yanındayım.

— Kaça yapacaksınız ?

— Valla Beyefendi, ne diyeyim, biliyorsunuz, şimdi fırça bulunmuyor. Eskiden yüzelli kuruşa aldığımız fırçalar, şimdi yüzelli lira versen yok. Onbeş liraya fırça alıyoruz, duvara iki sürttün mü, kılları dökülüyor.

— Bırak şimdi hikâyeyi de kaça yapacaksın, onu söyle!... İki liraya mı?

— Valla Beyim, fırça yok. Nerde eski fırça kılları... Şimdikiler dökülüyor.

— Yahu, bırak fırça kılını, kaça yapacaksın? Üç liraya mı?

— Yerli badanalar berbat... Kireç dersen ateş pahası. Bir teneke kireç alıyorsun, yarısı kül... Amerikan badanası var ama karaborsa. Bu zamanda badanacılık...

Badanacı ezber okur gibi, ama hiç durmadan anlatıyor. Arkadaşım sinirden titriyor.

— Yahu lâfı bırak da söyle, kaça olacak? Üç buçuk mu?

— Valla Beyim, teneke var ya boş teneke, içine badana koymak için, eskiden

25 kuruşa alırdık, şimdi iki buçuk lira. O da yok. Badanaya boya koyacaksın. Boya nerde ? Karaborsada kutusu...

— Uzun lâfı bırak. Kaça yapacaksın, onu söyle ! Dört lira mı ?..

— Aksaray'dan buraya eskiden 50 kuruşa gelirdik...

— Yahu kaça olacak? Dört buçuk mu?...

— Bir haftadır zeytinyağı arıyoruz, yok.. Bakkal yarım kilo size bulayım demiş ama, yedi liradan. Beyim, siz ne diyorsunuz ? Evden çıkarıyorlar da üçyüz liraya iki odalı bir yer bulamıyoruz. Hem de senelik peşin...

— Sen adamı çatlatırsın... Kısa kes arkadaş, beş liradan mı, altı liradan mı?

— Valla siz bilirsiniz beyfendi, ben pazarlık sevmem. Ne verirseniz verin...

Şimdiki pazarlıklar işte böyle. Şoför böyle yapıyor, terzi böyle yapıyor, hamal böyle yapıyor. Sonunda, boyunlarını büküp,

— Ne verirseniz verin! diyorlar.

Şimdi herşeyin fiyatı: «Ne verirseniz verin !» dir. Verdiğiniz paranın suratınıza atılmasını istemiyorsanız, badanacıya para verirken, kömürden kâğıda kadar yapılan bütün zamları düşünmek zorundasınız.

22 Haziran 1958

KADIN MI, BALKON MU?

Çok değer verdiğim bir avukat arkadaşım var. Eskiden çok güzel bir yerdeki bir apartmanın beşinci katında otururdu. Oturduğu katın balkonundan, bütün Marmara, Adalar, Boğaz görünürdü. Hele geceleri gemilerin, karşı kıyıların ışıkları denizde yansırken bu görüntüye doyum olmazdı. Karşınızda ay ışığının titreştiği denizi, Sarayburnu'nu, İstanbul limanını, dokunaklı bir masal gibi seyrederdiniz. O balkonda insan yarım saat dinlense yaşa dığını anlar, günün bütün yorgunluğunu unuturdu.

Arkadaşıma ikide bir,

— Neye evlenmiyorsun? diye sorardım.

O bişey demezdi.

Yine bir akşam, balkonda oturuyor, limandan yükselen gürültüyü, uzaktan yankılanan balıkçı seslerini dinliyorduk. Ben yine ona,

— Neden evlenmiyorsun, hiç anlamıyorum... demiştim.

Bu soruyu çok sormuş olacağım. Arkadaşım,

• — Evleneceğim ama, dedi, bu evin balkonu o kadar güzel ki, alacağım kadın bu balkon için mi, yoksa benim için mi evlenecek, onu bitürlü kestiremiyorum.

Arkadaşımın kuşkusu hiç yersiz değil sanırım.

Gel zaman git zaman, ikimizin de yaşamında değişmeler oldu. Arkadaşım yine o apartmanda oturuyor ama, şimdi o balkonlu kattan, en alt kata inmek zorunda kaldı. O zaman evlenmiş olsaydı, karısı balkondan ayrılmağa katlanabilecek miydi, dersiniz.

İzmir'de geçen bir olay, arkadaşımın bu eski sözünü hatırlattı bana.

İzmir'de bir kadın, kocasından boşanmak için mahkemeye gitmiş. Yargıca,

— Kocam para kazanamıyor, bana bakamıyor, en iyisi ayrılmaktır, demiş.

Kocası olan delikanlı da,

— Karımı çok seviyorum. Beni ondan ayırmayın. Bir iş bulup para kazanacağım, diye yargıca yalvarmış.

O sırada dinleyiciler arasında bulunan bir Amerikalı delikanlıya acımış, kendisine beşyüz lira aylıklı bir iş, biraz da avans vermiş. Kadın hemen ayrılmaktan vazgeçmiş. Haberi veren gazete «karıkoca mutluluk içinde kolkola adliyeyi terketmişlerdir» diyor.

Şimdi bu kadının kocasiyle mi, yoksa beşyüz lirayla mı evli olduğunu anla-

mak zordur. Çevremizdeki evlilere bu açıdan bakalım. Çoğumuz bu kuşkuyu duyarız. Beşyüz lirayla, beşbin lirayla, beşyüzbin lirayla, yakında konacağı büyük bir miras umuduyla, resmî koltuk'la, makam arabasıyla evlenmiş ne kadar çok kadın vardır.

Arkadaşımın, «Alacağım kadının benimle mi, yoksa bu balkonla mı evleneceğini nasıl anlıyayım?» demekte hakkı yok mu?

Yalnız kadınlar mı böyle? Erkekler başka türlü mü sanki! Ne kadar çok koca vardır ki, karılarıyle değil, karılarının balkonuyla, küpeştesiyle, bodoslamasıyle evlenmişlerdir.

Karıkocalar birbirlerine,

— Sen benim neyimle evlendin? diye sorsalar, alınacak cevabın kaçta kaçı doğrudur, dersiniz...

28 Kasım 1957

büyük ustanın iki kitabı bir arada

«Nutuk Makinası» 1958'de, «Az Gittik Uz Gittik» 1959'-da ilk basımları yapıldığında büyük ilgi gördü ve kısa zamanda tükendi. Her iki eserin bir devrin yazı hayatını değerlendirmede ve o dönemlerin oluşumunda paha biçilmez payı vardır. Çoktandır aranan bu iki kitabın birleşiminden meydana gelen bu basımın da geniş ilgi göreceğinden eminiz.

BİLGİ BASIMEVİ - ANKARA, 1971

10 LİRA